

İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA: YEREL YÖNETİMLER

İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ –
BÜYÜKŞEHİRLER (İGE/SKA BÜYÜKŞEHİRLER)

İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ –
İLLER (İGE/SKA İLLER)

2021

Prof. Dr. Murat ŞEKER
Cenk OZAN
Berna YAMAN
Şirin NAS

Kitabın her hakkı saklıdır ve İnsani Gelişme Vakfı İktisadi Ticari İşletmesi'ne aittir. 5846 sayılı ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunları ve Türk Ticaret Kanunu gereğince; kısmen veya tamamen fotokopi, tarama, yazma ve diğer herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz, kanuna uygun olmayan alıntılar yapılamaz.

Kitabın Adı

İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma: Yerel Yönetimler

İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi – Büyükşehirler (İGE/SKA Büyükşehirler)

İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi – İller (İGE/SKA İller)

2021

Kitabın Yazarı

Prof. Dr. Murat ŞEKER

Cenk OZAN

Berna YAMAN

Şirin NAS

E-Kitap Düzenleme / Kapak

Enva Medya Yapım ve Yayıncılık Hizmetleri A.Ş. (ENVA)

Yayın Yönetmeni

N. Berk ÇOKER

Sertifika No / 50122

Yayın No / 5

ISBN 978-605-67151-4-3

ISBN 978-605-67151-4-3

9 786056 715143 >

İSTANBUL 2022

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	8
FOREWORD	12
YÖNETİCİ ÖZETİ	14
1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ	18
1.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	18
1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	19
1.3. İGE – SKA MODELİ	21
1.4. BÜYÜKŞEHİR VE İL DÜZEYİNDE İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ GÖSTERGELERİ	23
1.4.1. Eşitsizliklerin Azaltılması Göstergeleri	25
1.4.2. Güvenli Şehir Göstergeleri	30
1.4.3. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Göstergeleri	32
1.4.4. Nitelikli Eğitim Göstergeleri	36
1.4.5. Sağlık ve Kaliteli Yaşam Göstergeleri	40
1.4.6. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Göstergeleri	46
1.4.7. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Göstergeleri	48
1.4.8. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Göstergeleri	53
1.4.9. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Göstergeleri	60
2. İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ – BÜYÜKŞEHİRLER (İGE/SKA BÜYÜKŞEHİRLER) ENDEKS SONUÇLARI	62
2.1. İGE/SKA BÜYÜKŞEHİRLER ALT ENDEKS SONUÇLARI	64
2.1.1. İGE/SKA-Büyükşehirler Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi	64
2.1.2. İGE/SKA-Büyükşehirler Güvenli Şehir Endeksi	66
2.1.3. İGE/SKA-Büyükşehirler İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi	68
2.1.4. İGE/SKA-Büyükşehirler Nitelikli Eğitim Endeksi	70
2.1.5. İGE/SKA-Büyükşehirler Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi	72

2.1.6.	İGE/SKA-Büyükşehirler Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi	74
2.1.7.	İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi	76
2.1.8.	İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi	78
2.1.9.	İGE/SKA-Büyükşehirler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi	80
2.2.	BÜYÜKŞEHİR PERFORMANS ANALİZİ	83
3.	İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ – İLLER (İGE/SKA-İLLER) ENDEKS SONUÇLARI	93
3.1.	İGE/SKA-İLLER ALT ENDEKS SONUÇLARI	95
3.1.1.	İGE/SKA-İller Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi	95
3.1.2.	İGE/SKA-İller Güvenli Şehirler Endeksi	97
3.1.3.	İGE/SKA-İller İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi	99
3.1.4.	İGE/SKA-İller Nitelikli Eğitim Endeksi	101
3.1.5.	İGE/SKA-İller Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi	103
3.1.6.	İGE/SKA-İller Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi	105
3.1.7.	İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi	107
3.1.8.	İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi	109
3.1.9.	İGE/SKA-İller Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi	111
3.2.	İL PERFORMANS ANALİZİ	114
EK 1:	İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ BÜYÜKŞEHİRLER – İLLER VERİ TABANI TABLOSU	131
EK 2:	İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ– BÜYÜKŞEHİRLER ENDEKS SONUÇLARI	149
EK 3:	İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ – İLLER ENDEKS SONUÇLARI	150
	KAYNAKÇA	152

HARİTA LİSTESİ

Harita 1. Araştırma Kapsamındaki Büyükşehirler ve İller	18
Harita 2. İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi-Büyükşehirler Ana Endeks	64
Harita 3. İGE/SKA-Büyükşehirler Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi	66
Harita 4. İGE/SKA-Büyükşehirler Güvenli Şehir Endeksi	68
Harita 5. İGE/SKA-Büyükşehirler İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi	70
Harita 6. İGE/SKA-Büyükşehirler Nitelikli Eğitim Endeksi	72
Harita 7. İGE/SKA-Büyükşehirler Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi	74
Harita 8. İGE/SKA-Büyükşehirler Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi	76
Harita 9. İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi	78
Harita 10. İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi	80
Harita 11. İGE/SKA-Büyükşehirler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi	82
Harita 12. İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi Endeksi-İller Ana Endeks	95
Harita 13. İGE/SKA-İller Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi	97
Harita 14. İGE/SKA-İller Güvenli Şehir Endeksi	99
Harita 15. İGE/SKA-İller İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi	101
Harita 16. İGE/SKA-İller Nitelikli Eğitim Endeksi	103
Harita 17. İGE/SKA-İller Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi	105
Harita 18. İGE/SKA-İller Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi	107
Harita 19. İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi	109
Harita 20. İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi	111
Harita 21. İGE/SKA-İller Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi	113

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1 İGE/SKA Büyükşehirler Endeks Ortalamaları	15
Grafik 2- İGE/SKA – İller Endeks Ortalamaları	16

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Endeks Hesaplama Yöntemi	20
Şekil 2. Endeks Veri Kaynakları	24
Şekil 3. İGE/SKA-Büyükşehirler ve İGE/SKA-İller Alt Bileşenler	24

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları – Hedef ve Gösterge Dağılımı	22
Tablo 2. İGE Modeli – Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Uyumu	23
Tablo 3. Endekste Kullanılan Gösterge Sayıları	25
Tablo 4. Eşitsizliklerin Azaltılması Bileşeni	26
Tablo 5. Güvenli Şehir Bileşeni	30
Tablo 6. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Bileşeni	32
Tablo 7. Nitelikli Eğitim Bileşeni	37
Tablo 8. Sağlık ve Kaliteli Yaşam Bileşeni	41
Tablo 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Bileşeni	46
Tablo 10. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Bileşeni	48
Tablo 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Bileşeni	54
Tablo 12. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bileşeni	60
Tablo 13. İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi-Büyükşehirler Ana Endeks	63
Tablo 14. İGE/SKA-Büyükşehirler Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi	65
Tablo 15. İGE/SKA-Büyükşehirler Güvenli Şehir Endeksi	67
Tablo 16. İGE/SKA-Büyükşehirler İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi	69
Tablo 17. İGE/SKA-Büyükşehirler Nitelikli Eğitim Endeksi	71
Tablo 18. İGE/SKA-Büyükşehirler Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi	73
Tablo 19. İGE/SKA-Büyükşehirler Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi	75
Tablo 20. İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi	77
Tablo 21. İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi	79
Tablo 22. İGE/SKA-Büyükşehirler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi	81
Tablo 23. İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi-İller Ana Endeks	93

Tablo 24. İGE/SKA-İller Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi	95
Tablo 25. İGE/SKA-İller Güvenli Şehir Endeksi	97
Tablo 26. İGE/SKA-İller İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi	99
Tablo 27. İGE/SKA-İller Nitelikli Eğitim Endeksi	101
Tablo 28. İGE/SKA-İller Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi	103
Tablo 29. İGE/SKA-İller Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi	105
Tablo 30. İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi	107
Tablo 31. İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi	109
Tablo 32. İGE/SKA-İller Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi	111

TOPLUMSAL SAHİPLENME İÇİN YEREL YÖNETİMLER

İnsani Gelişme

UNDP 2021-22 İnsani Gelişme Raporunu “Belirsiz Zamanlar, Huzursuz Hayatlar” başlığı ile yayınladı. Antroposen, insan çağının yarattığı gezegensel baskıların gittikçe daha ağır hissedilmesi, yoğun ve yaygın kutuplaşmalar ve toplumları etkileyen büyük dönüşümler birleşerek insanlığın çok tedirgin bir döneme girmesine yol açtı.

Küresel İnsani Gelişme Raporunun tanımladığı bu “belirsizlik ve huzursuzluk”, insanlığın geri kalanı kadar Türkiye’nin halini de yansıtıyor. Geçtiğimiz günlerde İPM ile birlikte yürüttüğümüz “ACT Human” İnisiyatifinin “Prekarya” raporu yayınlandı. Prekarya, güvencesiz yaşayanlar şeklinde açıklanabilir. 9 milyon kadar sigortasız çalışanı, 5,5 milyon kadar işsiz genci, geçici koruma statüsü ile yaşamlarını sürdüren 3,7 milyon kişiyi, sosyal ve hukuki gerekçelerle çalışma hayatına sokulmayanları, “free lance” adı ile yeni bir çalışma biçimine yönlendirilenleri ve hiçbir sosyal koruma sigorta bağlantısı olmayan ev kadınlarını hesaba kattığımızda yarını belirsiz çok büyük bir kitleyle karşılaşıyoruz.

İklim değişikliğinin etkilerini de Türkiye’de daha içerden hissediyoruz. Bitmeyen orman yangınları, değişen mevsimsel etkiler, tarımsal üretim üzerindeki etkileri, denizlerde azalan canlı çeşitliliği, musilaj daha fazla gündelik hayatlarımıza giriyor.

Bir zamanlar insanlığı özellikle doğal afetler korkutuyordu. Artık önceliği bir otokratın başlatabileceği bir nükleer savaş, bir laboratuvarı dışarı sızabilecek bir virüs gibi insan tehditleri aldı. Covid -19 salgını ile ortaya çıkan yeni ekonomik ortam, yüksek enflasyon, tedarik zinciri sorunları, Ukrayna savaşı ile tetiklenen gıda krizi insanlığı geri dönülmesi zor yeni bir döneme itiyor.

Türkiye’de de bunların hepsini kendi günlük hayatımızda çeşitli yoğunluklarda hissediyoruz.

Dünya’da 2 milyar insan çatışma bölgelerinde yaşıyor. Tarihte ilk defa bu büyüklükte, 100 milyonun üstünde insan zorunlu olarak yer değiştirmiş durumda. Ülkemizde 3,7 milyondan fazla Suriyeli, geçici koruma statüsü ile, varlıkları “geçici” olarak tanımlanmış şekilde hayatlarını sürdürüyor. Yaygın göçler ekonomik krizlerle birleştiğinde birçok ülkede yabancı düşmanlığının ve neo-nazi hareketlerin tehditkâr yükselişine neden oluyor. Çelişkili bir şekilde “prekarya” Marksist teorideki “lumpen proleterya” gibi otokrasinin ve neo-nazi hareketlerin toplumsal tabanını oluşturarak gelecek için bir başka tehlike oluşturuyor.

Kutuplaşma etkisini siyasal ve sosyal, bazen iç içe geçmiş çeşitli katmanlarda artarak kendisini gösteriyor. İNGEV’in 2021 yılı tarihli “Social Cohesion - Progress Report” çalışması uyumda negatif bir kırılma yaşandığına işaret etmişti. Rapor sosyal uyumu sosyal bağlantılılık, toplumsal ilişkiler ve ortak fayda anlayışı olmak üzere 3 eksen de inceler. Eksenler içinde yer alan değişkenlerin en önemlilerinden birisi güvendir. Sosyal Uyum Gelişme Raporu kurumlara güven, kişiler güven, medyaya güven, politik partilere güven gibi değişkenlerde büyük düşüşlere dikkat çekmişti. Örneğin siyasal partilere güven yüzde 40’dan yüzde 13’e trajik bir düşüş gösteriyordu. Toplumun birbirine duyduğu güvensizlik iki kat artarak yüzde 36’ya ulaşmıştı.

Bütün bunların yanı sıra dijital dönüşüm ve robotik teknolojiler beklendiğinden çok daha hızlı bir şekilde gündelik hayata giriyor. Mevcut iş imkânları daralırken bazı iş -meslek tipleri

robotlara ve yapay zekaya devrediliyor. Dünya ekonomik sisteminin belkemiğini oluşturan şirketler sürekli verimlilik arayışında yani daha az iş gücü ile daha çok gelir üretmek zorunda. Orta ve uzun vadede kaybolan iş fırsatlarından çok daha fazlasının yeni alanlarda ortaya çıkacağı tahminleri doğru olsa da bu mevcut riskleri ve işini kaybetme tedirginliğini önlemiyor.

Türkiye'deki ruh halimizi de etkileyen bütün bu riskler, dünyada ilk kez insani gelişmede bir gerileme yaratmış durumda. Son iki yılda ülkelerin yüzde 90'ında bir gerileme var. Genel İnsani Gelişme Endeksinin beklenen yükselişi durdu.

Eğer müdahil olmayı başaramazsak insanlık kalıcı bir gerileme dönemine girme riski ile karşı karşıya.

UNDP İnsani Gelişme Raporları, temel olarak bir endeks sistemi kullanır. Eğitim, sağlık ve gelire dayanan bu endeks sistemi zaman içerisinde alt kırılımlarla gelişti. Ayrıca çok boyutlu yoksulluk ve gezegen baskılı insani gelişme gibi yeni endeksler eklendi. Bu veriler gelişmeleri olabildiğince nesnel bazda ölçme ve yorumlamaya yardım ediyor. Sıralamalar ise ülkeler açısından makro düzeyde hangi alanlara yoğunlaşmaları gerektiğini gösterir.

Ancak, Raporların asıl önemi başka verilerin de değerlendirilmesi ile birlikte ortaya koyduğu dünya tahlili ve önerdiği ilerleme vizyonudur.

Aslında siyasetçiler ve sivil toplum başta olmak üzere öncelikle dikkate alınması gereken bu insani gelişme vizyonudur.

Sürdürülebilir Kalkınma

BM üyesi 193 ülke 2016 yılında yoksulluğu yok etmek, gezegeni korumak, barış ve refahı sağlamak için 17 amaç üzerinde anlaştı.

İnsani Gelişme geçmiş verileri yorumlayarak bir gelecek vizyonu sunarken Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) geleceğe yönelik bir hedef seti belirledi. Süreç içinde 17 amaç, bu amaçların her biri için ayrı ayrı tanımlanmış toplam 169 hedef ve bu hedefler için 232 göstergeden oluşan bir set oluştu. Hedef olarak 2030 yılı konuldu. 2030 yılında bu amaçlara ulaşılabilecekti.

Bir anlamda UNDP insani gelişme vizyonu bütün ülkelerin taahhüt ettiği bir ölçülebilir hedefler sistemine bağlandı.

Aradan geçen 6 yılın sonunda 2030 hedeflerine ulaşma açısından da durum parlak sayılmaz. 2022 yılı İlerleme Raporu hedefe ulaşma açısından büyüyen riskleri tanımladı. BM Genel Sekreteri Guterres, İlerleme Raporuna yazdığı önsözde SKA'lar için acil bir kurtarma müdahalesine ihtiyaç olduğunu belirtti. Rapora göre iç içe geçmiş birçok kriz nedeni ile 2030 amaçlarına ulaşmak ciddi olarak riskli hale geldi. Yirmi yıldır sürekli düşürülebilen yoksulluk oranı ilk defa artmıştı, her 10 kişiden 1'i açlık çekiyordu. Her 3 kişiden 1'i yeterli beslenmeye sahip değildi, felaketlere bağlı ölümler altı kat artmıştı. Pandemi nedeni ile 147 milyon çocuk eğitimden kopmuştu, 2,8 milyar insan temel el yıkama imkânlarına bile sahip değildi.

Pandemi, Ukrayna'daki savaş, tedarik zinciri sorunları, iş kayıpları; yani birçok katmanlar iç içe geçerek Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmayı tehlikeye atmıştı.

Artık "çok acil bir odaklanma olmadığı müddetçe 2030 hedeflerine ulaşmak mümkün olmayacak ve mevcut dünya organizasyonu acil bir odaklanma sağlayabilecek etkinlikte değil" demek kötümserlik sayılmamalı.

SKA İlerleme Raporu çok temel bir eksikliğin de altını çizdi; veri yetersizliği. Her ne kadar zaman içinde kullanılabilir veri sayısı artsa da güncellik, eşzamanlılık ve kapsam açısından tutarlılığı bir sorun. Herhangi bir ölçülebilir hedef koyma sistemindeki aslında en kritik konu da bu. Sistem, aynı metodolojik bazda toplanmış, işlenmiş, eş zamanlı ve güncel veriye dayandığı ölçüde işleyebilir. Bunu güvenceye almadan hedef tanımlamak bütün sistemi de spekülâtif hale getirebilir.

İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma

Hükümetlerin, karar vericilerin İnsani Gelişme vizyonunu ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını benimseyip uygulamalarında esas almaları hiç kuşkusuz çok önemli; ama süreci asıl garanti altına alıp kalıcılaştıracak olan toplumsal düzeyde sahiplenmedir.

İnsani Gelişme'nin savunuculuğunu ve çeşitli alanlarda uygulamalara destek vermeyi başlıca misyon olarak belirlemiş olduğumuz İNGEV'de toplumsal sahiplenmeyi özellikle önemsedik. İNGEV'in ilk faaliyetlerinden birisi de "İnsani Gelişme Endeksi-İlçeler (İGE-İ)" oldu.

İlçe belediyeleri vatandaşla iletişim açısından "eli en sıcak" olan birimler. İnsani Gelişme kavramını ilçe belediyeleri düzeyinde yaygınlaştırmak, yurttaşlara yansıtmak açısından önemli bir aşama olacaktı. Nitekim 200'e yakın ilçe arasında yürümekte olan bu çalışma, belediyelerimizin de gösterdikleri ilgiyle birlikte ciddi bir haberdarlık yarattı.

İGE-İ sisteminin tasarlanmasındaki temel mesele endekslerin ve değişkenlerin yerelleştirilebilmesi idi. Küresel İnsani Gelişme Endeksinin ölçtüğü değişkenler öncelikle merkezi hükümetlerle ilgiliydi. İlçeler sistemini tasarlarken yerel yönetimlerin inisiyatif kullanacağı alanların kapsanmasına dikkat edildi. Hiç kuşkusuz merkezî hükümet etkisinden tamamen yalıtılmış bir ilçe insani gelişme modülü olmaz. Yine yerel yönetimlerin performansı içinde kısa dönem etkilerinin yanı sıra önceki dönemleri de kapsayan birikimli etkiyi de ihmal etmemek gerekir.

Bütün bunlar ışığında İnsani Gelişme vizyonunun yerelleştirilmesi esas alınarak kategoriler ve gösterge setleri oluşturuldu. 2017 yılı Ocak ayında yayınlanan ilk İGE-İ kitabı genel endeks ve alt kategorileri ile birlikte vizyonun bütünsel bir sistemle yerelleştirilmesi konusunda öncü bir çalışma oldu.

Bu arada 17 Ocak 2016'da BM SKA yürürlüğe girdi ve ardından hedefler ve göstergeler seti çalışmaları olgunlaştırıldı. Belirlenen hedef ve göstergeler aslında önemli ölçüde İGE-İ'de kullanılan yerel göstergelerle benzerlikler taşıyordu.

(Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve İGE-İ ilişkisi konusundaki detaylar için bakınız:

https://ingev.org/raporlar/Yerellesen_Insani_Gelisme.pdf

Konuyu detaylı incelemek üzere UCLG MEWA desteği ile yerel düzeyde insani gelişme göstergeleri ile SKA ilişkisi üzerine kapsamlı bir çalışma yaptık. Sonuçta İGE-İ'de kullanılan değişkenlerin, doğrudan veya ikame olarak SKA hedef ölçümü için de kullanılma potansiyeli belirlendi. Analiz özellikle büyükşehirler ve iller bazında geniş bir gösterge seti ile insani gelişme ve sürdürülebilir kalkınmanın birleştirilip yansıtılabileceğini gösteriyordu.

Böylece insani gelişme ve sürdürülebilir kalkınma büyükşehirler ve iller bazında sistemli olarak ölçülebilir, ilçeler düzeyinde ise önemli oranda yansıtılabilir hale gelmişti. Bu arada bütün Dünyada da SKA hedeflerinin yerelleştirilmesinin önemi üzerinde durulmaya başlanmış, Gönüllü Yerel Hedefleme ve Raporlamalar (Voluntary Local Review) geliştirilmeye başlanmıştı.

Yerel hedefleme için de bağımsız, güvenilir ve tekrarlanabilir veri seti ön koşuldur.

2021 raporları bütün bu yoğun çalışmalar sonucunda yerel düzeyde insani gelişmeyi ve sürdürülebilir kalkınmayı birlikte ele alan bir veri tabanı ve endeks yapısı üzerine oturtuldu.

Bütün büyükşehirler ve il belediyeleri için geniş bir veri tabanı oluşturuldu. Bu veri tabanı ayrıca başka çabalara gerek olmaksızın yerel yönetimlerimizin sürdürülebilir kalkınma hedeflemelerine nesnel veri sağlıyor ve gerçekleştirmeleri de nesnel olarak ölçme imkânı sağlıyor. Bir yandan insani gelişme vizyonu yerel düzeye yansıtılırken yerel yönetimler için sürdürülebilir kalkınma somut bir baza oturtuluyor.

Endekslerin adını da bu yeni gelişmeyi yansıtacak şekilde değiştirdik; İGE / SKA; İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi.

Ayrıca, bu yıl hem iller hem de ilçeler için sıralamaları daha adil hale getirmek, kümeleri benzeştirebilmek için büyükşehirler ve illeri iki ayrı grup olarak inceledik. Aynı şekilde ilçeler de iki ayrı gruba ayrıldı ve her grup kendi içinde sıralandı.

Yerel İnsan Gelişme Sürdürülebilir Kalkınma raporları, literatürde “non -profit -non -political” olarak karakterize edilen İNGEV’in bağımsız bir inisiyatifi olarak hazırlanıyor. Finansmanı da İNGEV’in öz kaynaklarından sağlanıyor. Yaklaşık bir yıl boyunca geniş bir ekip yoğun bir çalışma yürüterek raporu tamamlıyor.

İlk günden beri çalışmanın akademik koordinasyonunu yöneten Prof. Dr. Murat Şeker’e, bu yıl proje koordinasyonunu üstlenen Neslihan Sezer’e, Veri bilimcileri Cenk Ozan ve Berna Yaman Şahin’e, Şirin Nas’a, İletişim faaliyetlerini üstlenen Berk Çoker ve Binnur Çakır’a, “Gizli Vatandaş” araştırmasını gerçekleştiren “Acsight - Cloud4Feed” şirketine çok teşekkür ediyoruz.

Küresel İnsani Gelişme Raporu, insanlığın ilerleyebilmesi için kültür değişiminin artık temel araç haline gelmesi gerektiğini not ediyor. İnsanın iyi olma hali artık kendilerini ifade edebilme, karar mekanizmalarına müdahale edebilme, gündelik hayatlarını etkileyen kararlar içinde yer alabilmeleri ile birlikte anlaşılmalı. İyi olma halini fiziksel - maddi tanımlarla sınırlamak artık bir gelişme engeli. İyi hissetme, gündelik hayatın demokrasisi ile birlikte mümkün.

“İGE/SKA Büyükşehirler ve İller” endeks sonuçları önümüzde epey bir yol olduğuna işaret ediyor. Büyükşehirler endeks ortalaması 49,8 ve İller için ortalama 47,9. Henüz yolun yarısında bile değiliz. Özellikle ‘Eşitsizliklerin Azaltılması’, ‘Sürdürülebilir Şehir ve Topluluklar’, ‘İnsana Yaraşır İş ve Ekonomik Büyüme’ eksenleri başta olmak üzere somut adımlara ihtiyaç var.

Biz İNGEV’de bu çalışmalarla insani gelişmenin ve sürdürülebilir kalkınmanın yerel yönetimlerimiz nezdinde daha sıcak bir kavram haline gelmesine, daha kolay hedef - ölçme mekanizmaları kurulmasına ve oradan da topluma yansıtılarak farkındalığın ve sahiplenmenin artmasına katkıda bulunmayı umuyoruz.

Vural ÇAKIR

FOREWORD

“You can’t improve what you don’t measure,” says a wise old management adage. It is in this spirit that İNGEV, a leading Turkish NGO, has been diligently calculating for the local level in Türkiye the human development index (HDI) created by the United Nations Development Programme (UNDP) to measure the level of human wellbeing at country level around the world. This 2022 edition is the sixth iteration of İNGEV’s calculations, expanded this time to cover 200 districts, 30 metropolitan municipalities and 51 provincial municipalities. Unsurprisingly, they show a big gap between the high and low scorers.

UNDP created the HDI in 1990 as a way to get beyond thinking that measured the level of national development strictly through indicators like gross domestic product (GDP). Income was important, UNDP acknowledged, but other factors also contributed weightily to human wellbeing, including knowledge, health and longevity. So UNDP combined these measures with strictly economic indicators to produce the HDI, which in the three decades of its existence has earned credibility for its ranking of countries by level of human development.

Türkiye’s progress in the HDI over 32 years reflects remarkable development advances: the country’s HDI value rose from 0.600 in 1990 to 0.838 in 2021, a 39.7 percent increase. In the global rankings, this puts Türkiye in an enviable 48th position out of 191 countries. All three dimensions of the HDI have seen advances: life expectancy at birth increased by 8.3 years between 1990 and 2021; mean years of schooling increased by 4.2 years; and expected years of schooling increased by 9.3 years. And the country’s gross national income per capita surged by 139 percent in the same period. But, like 90 percent of the world’s countries, Türkiye experienced an HDI setback in 2020-21 caused by the COVID pandemic.

İNGEV’s valuable initiative uses UNDP’s methodology to measure HDI at the level of individual Turkish districts and municipalities. Why is this important? There are two main reasons. First, national averages can conceal sharp disparities at the regional and local level. Understanding who is worst-off is vital in shaping social policies and guiding investments to help ensure all residents have a chance to enjoy equal opportunities and living standards.

Second, while national governments control many factors that influence household incomes and opportunities, it is at the level of local government that vital decisions are taken that most directly affect human wellbeing, whether concerning the construction of roads, the preservation of green space, or the support offered to vulnerable people in need. The Sustainable Development Goals (SDGs) adopted by all UN member states in 2015 as an ambitious agenda “for people and planet” depend heavily on action at the local level. Indeed, it has been calculated that 92 of the 169 targets and 142 of the 240 indicators that underpin the 17 SDGs are cannot be achieved without engagement by local governments.

“Comparisons are odious,” is another well-worn adage. This may be true among friends, but one huge benefit of the HDI – both as applied to produce UNDP’s annual global ranking of countries and in generating İNGEV’s ranking of Turkish municipalities – is to enable policy makers, development practitioners, civic activists and ordinary citizens to make comparisons between countries, regions and cities that are based on objective, standardized criteria. The point is not to shame or embarrass those that fall short in the rankings, but rather to mobilize decision-makers at national and local level to address disparities and close gaps. In this sense, the measurement is done; now is time for the improvement to begin.

The overarching philosophy of the SDGs is captured in the imperative, “to leave no one behind.” İNGEV’s customized HDI measurements at the local level in Türkiye, much like UNDP’s HDI calculations globally, help us to understand not only who belongs in this category but what investments are most needed to overcome development deficits.

Louisa Vinton

Resident Representative of UNDP in Türkiye

YÖNETİCİ ÖZETİ

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1990 yılından beri yayınlanan İnsani Gelişim Endeksi, ülkeleri çeşitli parametreler çerçevesinde insani gelişmişlik düzeyi açısından izlemekte ve yüksek insani gelişim için politika önermeleri sunmaktadır. 2020 raporunda Türkiye 189 ülke arasında 54. sırada yer alırken 2021 raporunda 191 ülke içinde sırasını 48'e yükseltmiştir. Uzun ve Sağlıklı Yaşam, Bilgiye Erişim ve Eğitim ile İnsana Yakışır Yaşam standardı bileşenlerine dayanan İnsani Gelişim Endeksi, son yıllarda Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine uyarlanarak da hesaplanmaktadır. Buna göre baktığımızda ise Türkiye'nin sıralaması gerilemekte ve 170 ülkeyi kapsayan listede 65. sırada yer almaktadır.

UNDP tarafından yapılan açıklamalar ve rapor incelendiğinde Türkiye'yi de kapsayacak düzeyde endekse dâhil olan ülkelerin yüzde 90'ından fazlasının, 2020 ve 2021 yılının en azından birinde gerileme gösterdiği gözlemlendi. Ülkelerin yüzde 40'ından fazlasında ise her iki yılda da gerileme görüldü. Bu veriler Küresel İnsani Gelişim Endeksinde beklenilenin altında bir gerçeklemeye neden oldu. Bu durumun ana gerekçesi ise pandemi ortamı ve sonrasında yaşanan sosyal ve ekonomik krizler olarak belirlendi. Bir yandan artan sosyal ihtiyaçlar diğer yandan gıda arzı ve tedarikinde yaşanan sorunlar ve devamında küresel ölçekte gözlenen yüksek enflasyon, krizin küresel ölçekte derinleşmesine yol açtı. Bu yıl yayınlanan raporun ana tavsiyelerinden birisi ise risklerin ve krizlerin olasılığının yükseldiği ve ne zaman karşılaşılabileceği belli olmayan bir dönemde, toplumların hazırlıklı olabilmesi için belirsizliklerle mücadele edebilecek sosyal güvenceleri kapsayan sigorta odaklı politikaların uygulamaya konulmasıdır.

İnsani gelişimin 30 yıldan fazla bir süredir ülke düzeyinde izlendiği bu çalışma makro ölçekte çok önemli bulgulara işaret ederken ülkelerin değişen mikro özelliklerinin ve yerel dinamiklerinin de izlenmesi alınacak aksiyonlar açısından büyük önem taşımaktadır. Bu gerekçeyle 2016 yılından beri yerel ölçekte insani gelişmeyi izlemek adına İNGEV tarafından başlatılan "İnsani Gelişim Endeksi – İlçeler" (İGE-İ) çalışması, zaman içinde kapsamı genişletilerek 2020 yılında büyükşehir belediyelerini içeren bir endeks modeline dönüşmüştür. Bu yıl ise büyükşehir belediyeleri dışında kalan il belediyelerini de kapsayan bir endeks daha üretilmiştir. Dolayısıyla bu raporda görüleceği üzere 30 büyükşehir ve 51 il, insani gelişmişlik açısından iki farklı endekste izlenmektedir. "İGE/SKA-Büyükşehirler" ve "İGE/SKA-İller" sonuçlarını içeren bu rapor, 81 ilin insani gelişmişlik düzeyinin yıllar itibarıyla takip edilebileceği bir modelde inşa edilmiştir.

Raporda 81 ili kapsayan ancak içinde büyükşehir ve il belediyesi ayrımını gözetmeyen bir yapı kurgulanmıştır. Bu yapı kurgulanırken önceki yıllarda izlenen alt endeks dağılımları başlık ve içerik olarak güncellenerek Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla (SKA) daha uyumlu hale getirilmiştir. İGE'nin alt endeksleri ile SKA arasındaki eşleştirmeler yapılarak 17 SKA'dan 14'ünü kapsayacak şekilde bir gösterge ve hedef uyumlaştırması gerçekleştirilmiştir. "İGE/SKA-Büyükşehirler" modelinin ilkinde toplam 228 gösterge derlenmişken bu yıl Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile uyumlulaştırma süreci bağlamında gösterge kapsamı genişletilmiş toplam 519 gösterge üzerinden endeks modeli kurgulanmıştır. Aynı zamanda "İGE/SKA-İller" modelinde de aynı gösterge seti kullanılmıştır. Merkezî-yerel resmî kurumlardan, büyükşehir ve il belediyelerinden edinilen ikincil veriler, belediye faaliyet raporlarının taranması sonucunda oluşturulan göstergeler ve belediyelerin iletişim kanallarıyla gerçekleştirilen **gizli vatandaş**

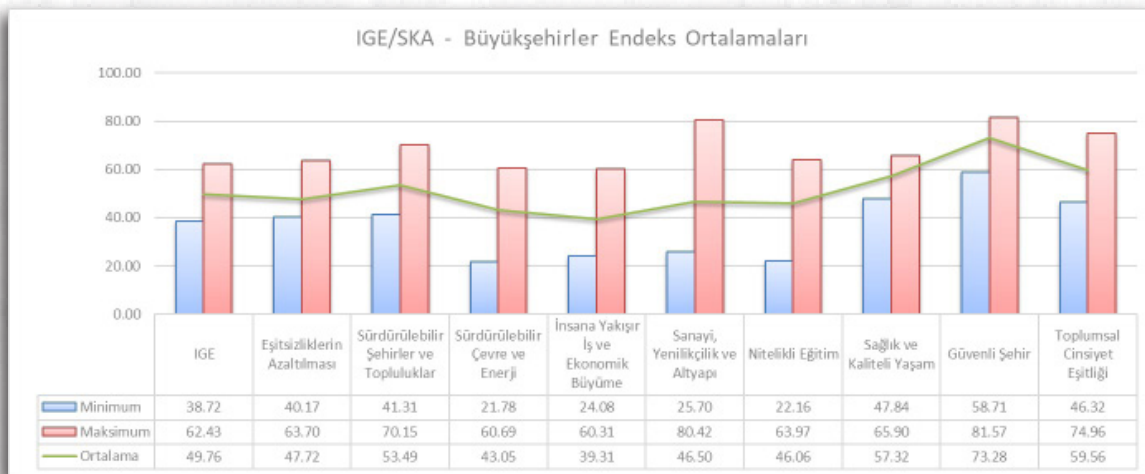
anketlerinden ortaya çıkan sonuçlar endeks modelinde kullanılmıştır. Endeks modeline ana endeks sonuçlarının dışında, 'Eşitsizliklerin Azaltılması', 'Güvenli Şehir', 'İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme', 'Nitelikli Eğitim', 'Sağlık ve Kaliteli Yaşam', 'Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı', 'Sürdürülebilir Çevre ve Enerji', 'Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar' ve 'Toplumsal Cinsiyet Eşitliği' olmak üzere 9 alt endeks üretilmiştir. Ana endeks bu 9 alt endeksin bir bileşkesi olarak ortaya çıkmıştır.

"İGE/SKA-Büyükşehirler" sonuçlarına bakıldığında, İstanbul 2020 yılında olduğu gibi yine ilk sırada yer almıştır. Ankara'nın da sırası değişmemiş ve ikinci sırada gelmiştir. İstanbul ve Ankara'yı sırasıyla, Antalya, Eskişehir ve İzmir izlemiştir. Sıralamada öne çıkan diğer iller ise Muğla, Kocaeli, Denizli, Balıkesir ve Bursa'dır. Endekste en son sırada yer alan iller ise; Kahramanmaraş, Van, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin'dir.

Ana endeks ölçeğinde 30 büyükşehir arasında en yüksek skor 62,43; en düşük skor 38,72; ortalama skor ise 49,76'dır. Ortalamanın üstünde 15 büyükşehir yer alırken ortalamanın altında kalan büyükşehir sayısı 15'tir.

Endeks sonuçları alt bileşenler açısından değerlendirildiğinde ortalama değerin en düşük olduğu alanların başında 'İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme'nin geldiği gözlenmektedir. Ortalama değerin düşük olduğu bir diğer alan ise 'Sürdürülebilir Çevre ve Enerjidir'. Ortalama değerlerin yüksek olduğu alanlar ise 'Güvenli Şehir', 'Toplumsal Cinsiyet Eşitliği' ile 'Sağlık ve Kaliteli Yaşam' bileşenleridir. Bu veriler büyükşehirlerde insana yakışır iş ve genel ekonomik koşulların iyileştirilmesi ile sürdürülebilir çevreye yönelik çalışmaların yoğunlaştırılması gerekliliğine işaret etmektedir. Öte yandan maksimum ve minimum değerlerin farkı bize büyükşehir arasındaki dengesiz yapıyı da göstermektedir. Bu farkın yükseldiği dolayısıyla ilgili bileşende büyükşehirler arasında makasın açıldığı alanların başında 'Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı' gelmektedir. Bölgesel dengesizliğin büyükşehirler düzeyinde de gözlemlendiğini ortaya koyan bu sonuç 'Nitelikli Eğitim' bileşeninde de gözlenmektedir. 'Sağlık ve Kaliteli Yaşam' bileşeni ise makasın oldukça daraldığı birbirine yakın skorların alındığı, büyükşehir düzeyinde bölgesel dengenin daha etkin olduğu bir bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 1 İGE/SKA Büyükşehirler Endeks Ortalamaları

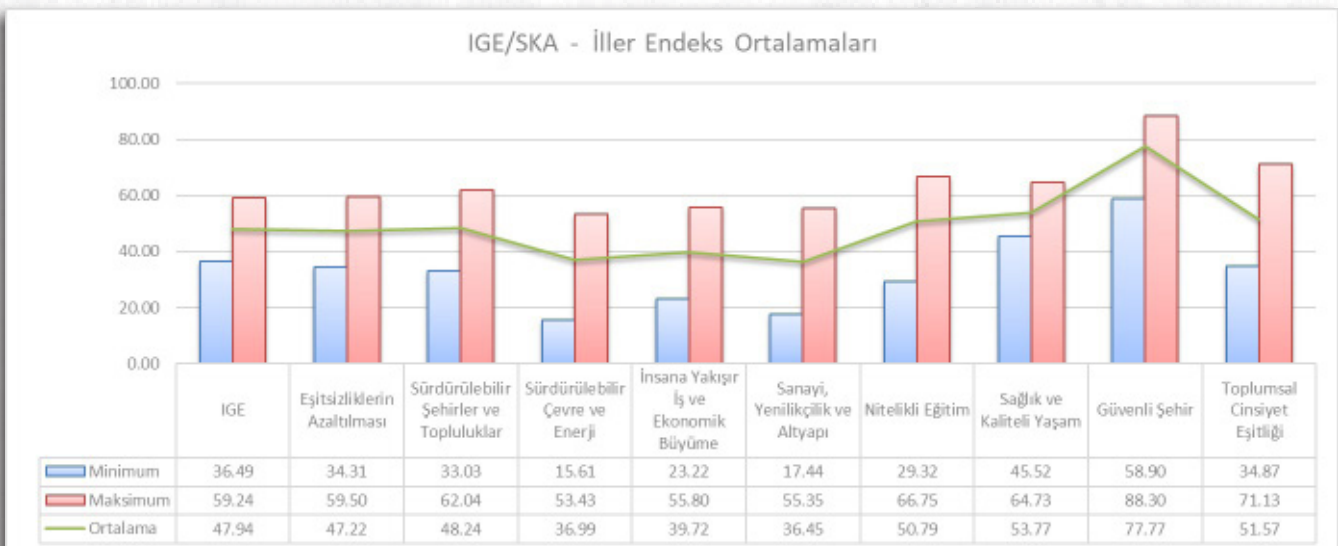
Bu yıl raporda da görüleceği üzere büyükşehirlerin dışındaki illeri kapsayacak bir endeks modeli daha kurgulandı. “İGE/SKA-Büyükşehirler”de uyguladığımız metodoloji ve göstergeler ile modellenen “İGE/SKA-İller” 51 ili kapsamaktadır. Burada yerel yönetim göstergelerinde il belediyeleri dikkate alınmıştır. Ancak iki endeksin sonuçları birbiriyle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmemelidir. Endeks hesaplama sürecinde kullanılan ortalama, standart sapma, maksimum ve minimum verilerin büyükşehirler ve iller kümesinde farklı değerler olmasından dolayı, her endeks kendi kapsamındaki şehirler düzeyinde incelenmelidir.

“İGE/SKA-İller” sonuçlarına bakıldığında büyükşehir olmayan 51 şehir içerisinde ilk sırada Çanakkale’nin geldiği görülmektedir. Çanakkale’yi sırasıyla Edirne, Isparta, Yalova, Sivas ve Nevşehir izlemiştir. Endekste en son sırada yer alan iller ise Şırnak, Ağrı ve Hakkari’dir.

Ana endeks ölçeğinde 51 şehir arasında en yüksek skor 59,24; en düşük skor 36,49; ortalama skor ise 47,94’tür. Ortalamanın üstünde 29 şehir yer alırken ortalamanın altında 22 şehir sıralanmıştır.

Endeks sonuçları alt bileşenler açısından değerlendirildiğinde ortalama değer en düşük olduğu alanların başında ‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’nın geldiği gözlenmektedir. ‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’ ile ‘İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme’ ortalamasının düşük olduğu diğer alanlardır. Ortalama değerlerin yüksek olduğu alanlar ise ‘Güvenli Şehir’ ile ‘Sağlık ve Kaliteli Yaşam’ bileşenleridir. Büyükşehirlerde olduğu gibi geri kalan şehirlerde de ekonomi ve çevre temelli bileşenlerde insani gelişme açısından eksikliklerin olduğu gözlenmektedir. Endeks bileşenlerindeki maksimum ve minimum değerlerin farklarına baktığımızda ise en yüksek farkın yine ‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’ alanında olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum özellikle sanayi ve altyapı durumunun şehirler arası dengesizliğin yüksek olduğu alanlardan biri olduğuna işaret etmektedir. Yine şehirler arası makasın açıldığı diğer başlıklar ise ‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’, ‘Nitelikli Eğitim’ ve ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’dir. Buna karşılık ‘Sağlık ve Kaliteli Yaşam’ bileşeni ise makasın oldukça daraldığı birbirine yakın skorların alındığı, şehirler düzeyinde bölgesel dengenin daha etkin olduğu bir bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyükşehirlerde de ‘Sağlık ve Kaliteli Yaşam’ alanı, bölgesel dengenin diğer bileşenlere göre daha tutarlı olduğu bir alandır.

Grafik 2- İGE/SKA – İller Endeks Ortalamaları

Her iki endeks, alt endeks boyutunda incelendiğinde birtakım göstergelerin iller arasındaki farklılıkları ortaya çıkardığı ve endeks sonuçlarında belirleyici role sahip olduğu gözlenmektedir. Çok kriterli karar verme yöntemlerinden **Gri İlişkisel Analiz** yöntemiyle yapılan analize göre endekste kullanılan göstergeler endeksi belirleme gücü açısından sınıflanmıştır. ‘Eşitsizliklerin Azaltılması’ başlığında öne çıkan göstergeler internet aboneliği oranı, yoksulluk sınırı, yoksul sayısı ve işgücüne katılma oranı olarak sıralanmıştır. ‘Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar’ alt endeksinde yaş bağımlılık oranı, hava kirliliği verileri ve göç hızı göstergeleri belirleyici olmuştur. ‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’ alanında göstergeler arasında elektrik ve su tüketimi, yenilenebilir enerji kaynakları, iklim krizine dönük yerel yönetimlerin aldıkları aksiyonlar öne çıkmaktadır. ‘İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme’ başlığında kadın istihdamı, iş kazası yoğunluğu, kadın işsizlik oranı göstergeleri öne çıkmıştır. ‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’ endeksinde lojistik verileri, ulaşım altyapısı ile girişimcilik ve inovasyon merkezlerinin yoğunluğu endeks sonucunun ana belirleyicileridir. ‘Nitelikli Eğitim’ alanında 3-5 yaş arası okul öncesi okullaşma oranı, derslik başına düşen öğrenci sayısı ve mesleki eğitim kursları iller arasındaki farklılıkların öncelikli nedenleri olarak ortaya çıkmaktadır. ‘Sağlık ve Kaliteli Yaşam’ başlığında öne çıkan göstergeler adolesan (ergen gebeliği) doğurganlık oranı, intihar oranı ve bebek ölüm hızıdır. ‘Güvenli Şehir’ alt endeksinde cinsel saldırı ve istismar suçlarının yoğunluğu, trafik kazaları ve cinayet verileri belirleyici göstergelerdir. ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’ başlığında ise kadın cinayetleri, kız çocuk evlenme oranları ve yerel yönetimlerde kadın temsiliyeti endeks sonucunu belirlemede öne çıkan göstergeler olarak yer almıştır.

Büyükşehirleri kapsayan “İGE/SKA-Büyükşehirler” ve illeri kapsayan “İGE/SKA-İller” sonuçları birlikte değerlendirildiğinde özellikle ‘İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme’ ile ‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’ alanında önemli yoksunlukların olduğu gözlenmektedir. Bahsi geçen başlıklar her iki endekste de en düşük ortalama değerlere sahip alanlarken aynı zamanda bölgesel dengesizliğin de yüksek olduğu alanlardır.

Aslında bu sonuç pandemi sonrası karşılaşılan küresel krizin de bir yansıması olarak düşünülebilir. Artan istihdam sorunu beraberinde hane geliri ve geçimini etkileyen olumsuz gelişmelerle birleştiğinde insani gelişme hızının yavaşlamasına neden olmaktadır. Öte yandan iklim krizinin gün geçtikçe üstel bir ivmeyle karşımıza çıkardığı türev sorunlar insani gelişmenin önüne set koyan bir diğer önemli faktördür. Bu noktada atılacak adımlarda veriye dayalı modellerin dikkate alınması, izleme sistemlerinin hayata geçirilmesi ve bu süreçlerin yerel düzeyde başlatılması büyük önem arz etmektedir. Bu amaçlarla kurgulanan **İGE Modeli** ve endeksleri başta yerel yönetimler olmak üzere kamusal karar alma sürecindeki tüm paydaşlara bir altlık sağlama misyonunu üstlenmiştir. Bu misyonla ve motivasyonla hazırlanan raporun tüm okuyuculara faydalı olması dileğiyle.

Prof. Dr. Murat ŞEKER

1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

1.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Yerel aktörlerin, İnsani Gelişme Endeksini izlemeleri hem karar alma süreçlerine destek olması hem de yıllar itibarıyla ortaya çıkan değişim ve dönüşüm süreçlerinin takibi açısından büyük önem taşımaktadır. İnsani gelişme ile ilgili politikaların geliştirilmesi yerel aktörlerin bir yandan sorumlulukları arasında yer alırken insan odaklı süreçlerin izlenilmesine ve değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu sebeple yerel yönetimlerin, politikalarını bu dinamikler çerçevesinde hazırlanması son derece önemli olmakla birlikte bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

Bu raporda İNGEV tarafından modelleştirilen ve 2017 yılından beri yayınlanan “İnsani Gelişme Endeksi – İlçeler” modeli, “İnsani Gelişme Endeksi - Büyükşehirler” ve “İnsani Gelişme Endeksi - İller” düzeyinde incelenmektedir. 2020 yılında ilki yayınlanan “İGE - Büyükşehirler” raporunun bu yıl ikincisi kamuoyu ile paylaşılırken büyükşehir dışında yer alan il belediyelerini içeren “İGE/SKA - İller” sonuçlarına da bu raporda yer verilerek çalışmanın kapsamı 81 ili içerecek şekilde genişletilmiştir.

“İGE/SKA - Büyükşehirler” ve “İGE/SKA - İller” analizlerinde aynı veri tabanı ve göstergeler kullanılmış olup göstergelerin **Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla** olan ilişkisi ortaya konulmuştur. İl düzeyinde gerçekleştirilen bu analizlerde ilçe raporuna göre oldukça geniş bir veri seti ile çalışılmıştır. Endeks modellerinde daha önce kurgulanan modele uygun bir şekilde belediye verileri, ikincil veriler, **gizli vatandaş** anketi sonuçları ve belediye faaliyet raporlarının taranması sonucunda elde edilen göstergeler kullanılmıştır. Endekste kullanılan göstergelerin, SKA hedefleri ve göstergeleriyle uyumuna dikkat edilmiş, SKA’da yer alan yerel göstergelerle eşleştirmeler gerçekleştirilmiştir.

Harita 1. Araştırma Kapsamındaki Büyükşehirler ve İller

1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

İnsani gelişme kavramı birçok bileşeni olan ve doğrudan gözlenemeyen bir kavramdır. Dolayısıyla bu kavramı ölçebilmek için doğrudan gözlenebilen bazı değişkenlerden faydalanılmaktadır. Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan İnsani Gelişme Endeksi'nin hazırlanma yöntemi ülke düzeyinde ve sınırlı veri seti ile gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada ise, Türkiye'deki 30 büyükşehir ve 51 il belediyesi kapsamaktadır. Ölçüm metodolojisinde, gözlemin il boyutunda olmasından dolayı farklı bir yöntem izlenmiştir. Metodoloji özellikle veri seti düzeyinde farklılıklar içeren bir yapıda şekillendirilmiştir. Ancak endeksin hesaplama yönteminde Birleşmiş Milletlerin metodolojisi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları model alınarak il düzeyindeki veri setine uyarlanmıştır.

İnsani gelişmenin birtakım alt boyutlarının olması, bu boyutlara ilişkin endeks hesaplamalarını da zorunlu kılmıştır. Bu alt endekslerin hesaplanıp birleştirilmesiyle ana endeks olan İnsani Gelişme Endeksi ortaya çıkmıştır. **İnsani Gelişme Endeksinin** hesaplanmasında **Ağırlıklandırılmış Ortalama** yönteminden faydalanılmıştır. Bunun nedeni olarak tüm boyutların eşit oranda insani gelişmeyi etkilemediği kabul edilmiştir. Ağırlıklandırılmış Ortalama yöntemiyle önce birbirinden farklı nitelikte oluşan alt boyutlara ilişkin hesaplamalar yapılmış, sonrasında tüm veri setini tek bir değer ile temsil etmeyi sağlayacak İnsani Gelişme Endeksi yine aynı yöntemle belirlenmiştir.

Literatürde ülke, il, bölge ya da ilçe karşılaştırmalarını içeren çeşitli endeks hesaplamaları ile ilgili çalışmalar incelendiğinde genellikle Temel Bileşenler Analizinin uygulandığı görülmüştür. Çok değişkenli istatistik yöntemlerinden biri olan Temel Bileşenler Analizi ile farklı değişkenlerden oluşan bir veri matrisinde boyut indirgemesi yapılarak daha az sayıda değişkenle temsiliyet sağlanmaya çalışılmakta ve endeks buna göre hesaplanmaktadır. Ancak Temel Bileşenler Analizi sonucunda oluşturulan değişken ve boyut seti, toplam varyansın yalnızca bir kısmını açıklamaktadır. Bu noktada ölçme ve değerlendirmede bilgi kaybı yaşanmakta, kimi zaman sonuçlarda sapmalar meydana gelmektedir.

Bu çalışmada Temel Bileşenler Analiz yöntemi, tüm boyutların eşit oranda insani gelişmeyi etkilemediği için tercih edilmemiştir. Çok boyutlu ve soyut olan insani gelişme kavramının tek boyutlu, ölçülebilir ve somut bir hale getirilmesine imkân tanıyan **Ağırlıklandırılmış Ortalama** yöntemi benimsenmiştir.

Veri setindeki tüm değerlerin toplamının, o verideki birim sayısına bölünmesiyle aritmetik ortalama hesaplanırken Ağırlıklandırılmış Ortalama hesabında ise önem derecesine göre ilgili değişkenlere ağırlık verilerek hesaplamalar yapılmaktadır.

Araştırma kapsamındaki 30 büyükşehir, 51 il belediyesi düzeyinde elde edilen veri seti ham verilerden oluştuğundan öncelikle veri madenciliğine tabi tutulmuştur. Veriler kişi başına, birim başına düşen değerlerle birlikte, çeşitli kategorik puanlandırmalara dönüştürülmüştür^{1*}. Öte yandan veriler ölçü birimlerindeki farklılıkların giderilmesi ve tek boyuta indirgenebilmesi için normalize edilmiştir. Veri setinin normalizasyonunda **Asgari-Azami Normalleştirilmesi** (min-max normalisation) yöntemi benimsenmiştir. Böylece bir değişken serisinde en büyük ve en küçük değerler ele alınarak diğer veriler bu değerlere göre normalleştirilmiştir.

^{1*} Detayları ilerleyen bölümde açıklanan değişkenler başlığında hangi veri setinde nasıl bir dönüştürme ve uyarlama yapıldığı izlenebilir. Kırklareli Belediyesi'nin faaliyet raporu paylaşılmadığı için rapordan üretilmesi gereken verileri endeks kapsamı dışında tutulmuş ancak diğer illerde böyle bir durum yaşanmayarak tam gösterge üzerinden hesaplama süreci tamamlanmıştır.

En küçük değer 0 iken en büyük değer 1 olacak şekilde yapılan normalleştirme sonucunda tüm veri seti 0-1 aralığında dağılmıştır. Öte yandan normalize edilen veri setinin okunurluğu, anlaşılabilirliği ve izlenebilirliği bu haliyle kolaylaştırılmıştır.

$$X_{normal} = \frac{x - x_{asgari}}{x_{azami} - x_{asgari}}$$

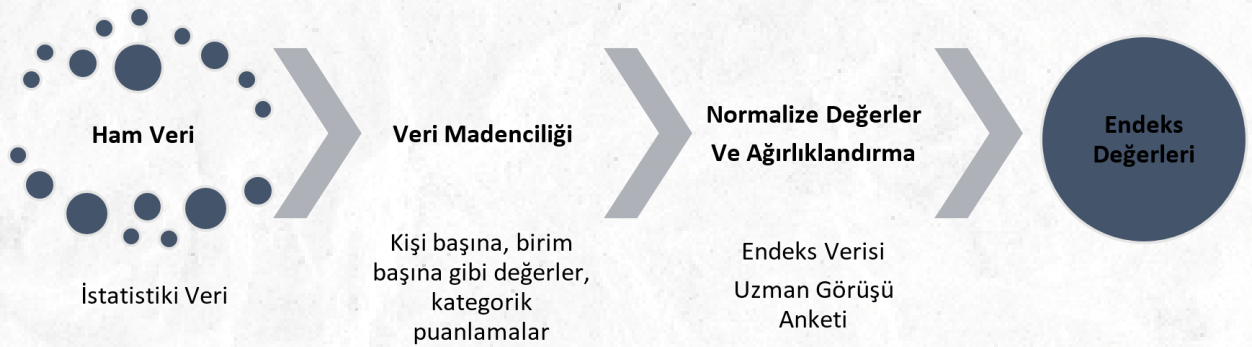
Yukarıdaki formül ile 0-1 aralığına dönüştürülen veriler ile çok sayıda ve farklı boyutta yer alan veri setinin tek boyuta indirgenmesi sağlanmıştır. Verilerin normalize edilmesi sonucunda, her değişken için belirlenmiş ağırlıklar ile endeks hesaplanmasına geçilmiştir. Burada ağırlıkların belirlenmesinde birçok uluslararası endeks çalışmasında başvurulan yöntem olan Uzman Görüşü Anketi (Expert Opinion Survey) yöntemine başvurulmuştur. Konuyla ilgili akademisyenler ve uzmanlar üzerinden yapılan ankette toplam 50 katılımcıdan görüş alınmış ve endeksteeki boyut ağırlıklandırılmalarında bu görüşlerden faydalanılmıştır. Endesin hesaplanmasında normalize değerler ve ağırlıklar kullanılarak aşağıdaki formül uygulanmıştır.

$$Endeks = \frac{\sum_i A_{ji} X_{ji}}{\sum_i A_{ji}}$$

A_{ji} : j ana değişkeninin i'inci alt değişkenin ağırlığı

X_{ji} : j ana değişkeninin i'inci alt değişkeninin normalize edilmiş değeri

Şekil 1. Endeks Hesaplama Yöntemi

Endeks sonuçlarının değerlendirilmesinde ise sadece bir sıralama ve skorlamaya bağlı kalınmamış, ilçeler arası benzerliklerin ortaya konulması amacıyla **Kümeleme Analizi** kullanılmıştır. Çok değişkenli istatistiksel yöntemlerden biri olan Kümeleme (Hair, vd.; 1998), analitik bir teknik olup doğal gruplamaları bilinmeyen bir kitleden birimlerin karakteristik özellikleri dikkate alınarak benzerliklerine ya da farklılıklarına göre alt gruplara ayrıştırılması işlemidir. Bu noktada birbirinden ayrılan gruplar kendi içinde homojen bir yapı sergilemektedir.

Kümeleme Analizinin etkin bir sonuç vermesi ve grupların kendi içinde homojen bir yapıda şekillenmesi için kümeleme algoritmasının doğru seçilmesi gereklidir. Kümeleme Analizindeki temel algoritmalar hiyerarşik ve hiyerarşik olmayan olarak adlandırılmaktadır (Ketchen, vd.; 1996). Hiyerarşik Kümeleme Analizi, birimleri veya nesneleri uzaklık ölçü birimleri ile benzerlikleri derecesine göre belirli aşamalarda çeşitli kümeleme teknikleriyle^{2*} birleştirilmesini amaçlarken; Hiyerarşik Olmayan Kümeleme yönteminde **k-ortalamalar** tekniği kullanılmaktadır. K-ortalamalar tekniği birimleri grup içi değişkenliği minimum, gruplar arası değişkenliği maksimum yapacak şekilde k gruba ayırmayı amaçlayan iteratif bir kümeleme algoritmasıdır (Ketchen, vd.; 1996). K-ortalamalar tekniğinde önsel bilgi ile k küme sayısı belirlenmektedir. Bu çalışmada k değeri 4 olarak belirlenmiştir. Bunun nedeni ise Birleşmiş Milletlerin hazırladığı İnsani Gelişme Endeksinin 4 grup düzeyinde kategorileştirilmesidir.

Bu raporda metodoloji ve endeks sonuçları açısından dikkat edilmesi gereken önemli bir husus **büyükşehir ve il sonuçlarının birlikte yorumlanmaması, endeks skorlarının karşılaştırılmamasıdır**. Bunun ana nedeni endeks hesaplama sürecinde kullanılan ortalama, standart sapma, maksimum ve minimum verilerin büyükşehirler ve iller kümesinde farklı değerler olmasıdır. Dolayısıyla iki ayrı endeks hesaplandığı için her endeks kendi kapsamındaki şehirler düzeyinde değerlendirilmelidir.

1.3. İGE – SKA MODELİ

2021 yılında yayınlanan İGE raporunda endekste kullanılan değişkenler ile Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları arasındaki ilişki ortaya konulmuş, İGE modelinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla uyumlaştırılması hedeflenmiştir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarında yer alan hedefler ve gösterge setlerinin tamamı yerel yönetimlerle ilgili olmayıp merkezi yönetimle ilgisi olan hedefler ve göstergeler de mevcuttur. Ayrıca ölçek açısından ilçe, il ve ülke düzeyinde değerlendirilebilecek hedef ve göstergelerin varlığı söz konusudur. Dolayısıyla İGE endekslerinin SKA ile uyumlulaştırılması için SKA hedef ve göstergelerinin yerel düzeyde olanlarının ayrıştırılıp izlenmesi önemlidir.

UCLG-MEWA tarafından yayınlanan “Yerel Yönetimler Tarafından Bilinmesi Gerekenler” raporunda, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarında yer alan 169 hedeften 92’sinin yerel hedef düzeyinde, 240 göstergeden ise 142’sinin yerel yönetimlerle ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

^{2*} Tek bağlantı kümeleme yöntemi, ortalama bağlantı kümeleme yöntemi, tam bağlantı kümeleme yöntemi, medyan bağlantı kümeleme yöntemi, küresel ortalama bağlantı yöntemi ve Wald bağlantı kümeleme yöntemi.

Tablo 1. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları – Hedef ve Gösterge Dağılımı

	Hedef Sayısı	Yerel Hedef Sayısı	Toplam Gösterge Sayısı	Yerel Yönetimlerle İlgili Gösterge Sayısı
Yoksulluğa Son	7	4	12	7
Açlığa Son	8	5	14	9
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	13	6	26	15
Nitelikli Eğitim	10	7	11	8
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	9	7	14	11
Temiz Su ve Sanitasyon	8	7	10	9
Erişilebilir ve Temiz Enerji	5	3	6	4
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	12	6	17	9
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	8	2	12	4
Eşitsizliklerin Azaltılması	10	5	11	5
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	10	10	15	15
Sorumlu Üretim ve Tüketim	11	7	13	9
İklim Eylemi	5	3	7	5
Sudaki Yaşam	10	4	10	4
Karasal Yaşam	12	5	14	6
Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	12	5	23	12
Amaçlar İçin Ortaklıklar	19	6	25	10
Toplam	169	92	240	142

*Tabloda UCLG-MEWA'nın "Yerel Yönetimler Tarafından Bilinmesi Gerekenler" raporunda yerel yönetimlerle ilgili olarak belirlendiği 92 hedef "Yerel Hedef Sayısı" olarak, SKA gösterge tablosuna göre 92 hedef ile ilgili olan 142 gösterge "Yerel Yönetimlerle İlgili Göstergeler" olarak ele alınmıştır.

Bu yıl "İGE/SKA - Büyükşehirler" çalışmasının yanı sıra "İGE/SKA - İller" analizinin de rapora dahil edilmesiyle 81 ili kapsayan ancak içinde büyükşehir ve il belediyesi ayrımını gözetmeyen bir yapı kurgulanmıştır. Bu yapı kurgulanırken önceki yıllarda izlenen alt endeks dağılımları başlık ve içerik olarak güncellenerek Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla daha uyumlu hale getirilmiştir. İGE'nin alt endeksleri ile SKA arasındaki eşleştirmeler yapılarak 17 SKA'dan 14'ünü kapsayacak şekilde bir gösterge ve hedef uyumlaştırması gerçekleştirilmiştir. İGE Modeli dışında kalan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ise Açlığa Son, Sudaki Yaşam ve Amaçlar için Ortaklıklar'dır. Açlığa Son hedefleri Kalkınma Bakanlığının 2017'de yayınladığı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Kapsamında Türkiye'nin Mevcut Durum Analizi Raporu'na göre Türkiye için geçersiz olan SKA hedeflerin arasında gösterildiğinden İGE modelinde de kapsam dışında tutulmuştur. Sudaki Yaşam ve Amaçlar için Ortaklık başlıklarında ise yerel ölçekte yeterli düzeyde veri derlenemediğinden endeks modelinde değerlendirilmemiştir.

Tablo 2. İGE Modeli – Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Uyum

İGE/SKA BÜYÜKŞEHİR ve İL MODELİ	SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI
Eşitsizliklerin Azaltılması	Amaç 1 – Yoksulluğa Son
	Amaç 10 – Eşitsizliklerin Azaltılması
Güvenli Şehir	Amaç 16 – Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Amaç 8 – İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
Nitelikli Eğitim	Amaç 4 – Nitelikli Eğitim
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Amaç 3 – Sağlık ve Kaliteli Yaşam
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Amaç 9 – Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
	Amaç 6 – Temiz Su ve Sanitasyon
	Amaç 7 – Erişilebilir ve Temiz Enerji
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Amaç 12 – Sorumlu Üretim ve Tüketim
	Amaç 13 – İklim Eylemi
	Amaç 15 – Karasal Yaşam
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Amaç 11 – Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Amaç 5 – Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Böylece “İGE/SKA - Büyükşehirler” ve “İGE/SKA - İller ” modelinde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarında yer alan **14 amaç 9 bileşende** derlenmiştir. Bu bileşenler, İGE modelinde büyükşehir ve il düzeyinde hesaplanacak alt endeksleri göstermektedir. Alt endeks başlıklarının bazıları doğrudan doğruya Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarındaki ifade ile bazıları ise birden fazla amacı kapsayan ifadelerle belirlenmiştir.

1.4. BÜYÜKŞEHİR VE İL DÜZEYİNDE İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ GÖSTERGELERİ

Büyükşehir ölçeğinde bu yıl ikincisini açıkladığımız ve 30 büyükşehri kapsayan “İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi” modelini, il ölçeğine yükselterek 51 il belediyesini de kapsayan bir endeks modeli geliştirilmiştir. Büyükşehir ve il endekslerinin sonuçları açısından birbirinden bağımsız olarak kurgulandığı bu çalışmada her iki endekste de ortak göstergeler kullanılmıştır.

“İGE/SKA - Büyükşehirler” modelinin ilkinde toplam 228 gösterge derlenmişken bu yıl Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile uyumlulaştırma süreci bağlamında gösterge kapsamı genişletilmiştir. Aynı zamanda “İGE/SKA - İller” modelinde de aynı gösterge seti kullanılmıştır. Göstergeler genel olarak 4 ana kaynaktan derlenmiştir: Merkezî-yerel resmî kurumlardan, büyükşehir ve il belediyelerinden edinilen ikincil veriler, belediye faaliyet raporlarının taranması sonucunda oluşturulan göstergeler ve belediyelerin iletişim kanallarıyla gerçekleştirilen **gizli vatandaş** anketlerinden ortaya çıkan sonuçlar endeks modelinde kullanılmıştır.

Şekil 2. Endeks Veri Kaynakları

Veri seti Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla yapılan eşleştirmeler sonucunda, ‘Eşitsizliklerin Azaltılması’, ‘Güvenli Şehir’, ‘İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme’, ‘Nitelikli Eğitim’, ‘Sağlık ve Kaliteli Yaşam’, ‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’, ‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’, ‘Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar’ ve ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’ olmak üzere 9 ana kategoride gruplandırılmıştır. Bahsi geçen bu kategoriler ana endeksi oluşturan alt endeksler olarak değerlendirilmiş olup her alt endekte büyükşehir ve illerin aldıkları skorlar belirlenmiştir.

Şekil 3. İGE/SKA-Büyükşehirler ve İGE/SKA-İller Alt Bileşenler

‘Eşitsizliklerin Azaltılması’ alanında 58, ‘Güvenli Şehir’de 32, ‘İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme’de 71, ‘Nitelikli Eğitim’de 58, ‘Sağlık ve Kaliteli Yaşam’da 82, ‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’da 24, ‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’de 65, ‘Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar’da 105 ve ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’nde 24 gösterge dikkate alınmıştır. Toplam 519 göstergenin derlendiği endeks modelinde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına göre gösterge dağılımları tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3. Endekste Kullanılan Gösterge Sayıları

ENDEKS	SKA	Gösterge Sayısı	Toplam Gösterge
Eşitsizliklerin Azaltılması	Eşitsizliklerin Azaltılması	38	58
	Yoksulluğa Son	20	
Güvenli Şehir	Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	32	32
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	71	71
Nitelikli Eğitim	Nitelikli Eğitim	58	58
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Sağlık ve Kaliteli Yaşam	82	82
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	24	24
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Erişilebilir ve Temiz Enerji	16	65
	İklim Eylemi	13	
	Sorumlu Üretim ve Tüketim	17	
	Temiz Su ve Sanitasyon	14	
	Karasal Yaşam	5	
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	105	105
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	24	24
Genel Toplam		519	519

1.4.1. Eşitsizliklerin Azaltılması Göstergeleri

‘Eşitsizliklerin Azaltılması’ endeksi oluşturulurken Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) arasında yer alan ‘Yoksulluğa Son’ ve ‘Eşitsizliklerin Azaltılması’ başlıklarından yararlanılmıştır. Endeks bileşeni için veriler; TÜİK, SGK, Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında alınmıştır.

Tablo 4. Eşitsizliklerin Azaltılması Bileşeni

ENDEKS	SKA	YEREL HEDEFLER
Eşitsizliklerin Azaltılması	Yoksulluğa Son	1.1. Günde 1,25 dolardan daha az bir parayla geçinen insanların sayısı şeklinde ölçülerek tanımlanan aşırı yoksulluğun 2030'a kadar herkes için, her yerde ortadan kaldırılması
		1.2. 2030'a kadar ulusal tanımlara göre bütün boyutlarıyla yoksulluk içinde yaşayan her yaştan erkek, kadın ve çocuk oranının en az yarıya indirilmesi
		1.3. Temel mal ve hizmetler de dâhil edilerek herkes için ulusal açıdan uygun sosyal koruma sistemleri ve önlemlerinin hayata geçirilmesi ve 2030'a kadar yoksul ve kırılgan durumdaki kişiler için önemli ölçüde korunma sağlanması
		1.5. 2030'a kadar yoksulların ve kırılgan durumda olan kişilerin dayanıklılık kazanmalarının sağlanması ve aşırı hava olayları ve diğer ekonomik, sosyal ve çevresel şoklar ve afetlere karşı kırılganlıkların azaltılması
		Diğer
	Eşitsizliklerin Azaltılması	10.1. 2030'a kadar nüfusun tabandaki yüzde 40 içinde bulunan kesiminin gelirinin ulusal ortalamadan daha yüksek bir oranda, devamlı olarak artmasının ve sürdürülmesinin sağlanması
		10.2. 2030'a kadar yaşa, cinsiyete, engelliliğe, ırka, etnik kökene, dine, ekonomik ya da başka bir statüye bakılmaksızın herkesin güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi olarak kapsanmasının desteklenmesi
		10.3. Ayrımcılığa dayalı yasaların, politikaların ve uygulamaların ortadan kaldırılması ve bu bağlamda uygun mevzuatın, politikaların ve eylemlerin desteklenmesi yoluyla eşit fırsatlar sunulması ve eşitsizliklerin azaltılması
		10.4. Özellikle mali, ücret ve sosyal koruma politikaları olmak üzere politikaların benimsenmesi ve eşitliğin giderek daha çok sağlanması
		Diğer

'Eşitsizliklerin Azaltılması' bileşeninde SKA 'Yoksulluğa Son' ve 'Eşitsizliklerin Azaltılması' kapsamında, tabloda yer alan yerel hedeflere ulaşmak için aşağıda yer alan gösterge verilerine yer verilmiştir.

Yoksulluğa Son 1.1.

Günde 1,25 dolardan daha az bir parayla geçinen insanların sayısı şeklinde ölçülerek tanımlanan aşırı yoksulluğun 2030'a kadar herkes için, her yerde ortadan kaldırılması

- Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksulluk Sınırı (TL)
- Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksul Sayısı (Bin kişi)
- Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksulluk Oranı (%)

Yoksulluğa Son 1.2.

2030'a kadar ulusal tanımlara göre bütün boyutlarıyla yoksulluk içinde yaşayan her yaştan erkek, kadın ve çocuk oranının en az yarıya indirilmesi

- Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine göre - Gini Katsayısı
- Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine göre - P80/P20 Oranı

Yoksulluğa Son 1.3.

Temel mal ve hizmetler de dâhil edilerek herkes için ulusal açıdan uygun sosyal koruma sistemleri ve önlemlerinin hayata geçirilmesi ve 2030'a kadar yoksul ve kırılgan durumdaki kişiler için önemli ölçüde korunma sağlanması

- 4-1/a Kapsamında Yıl İçinde Malullük Aylığı Alanların Sayısı
- 4-1/a Kapsamında Yıl İçinde Yaşlılık Aylığı Alanların Sayısı
- 4-1/a Kapsamında Yıl İçinde Ölüm Aylığı Alanların Sayısı
- 4-1/a Kapsamında Sürekli İş Göremezlik Geliri Alanların Sayısı
- 4-1/a Kapsamında Ölüm Geliri Alanların Sayısı
- 4-1/b Kapsamında Yıl İçinde Malullük Aylığı Alanların Sayısı
- 4-1/b Kapsamında Yıl İçinde Yaşlılık Aylığı Alanların Sayısı
- 4-1/b Kapsamında Yıl İçinde Ölüm Aylığı Alanların Sayısı
- 4-1/b Kapsamında Sürekli İş Göremezlik Geliri Alanların Sayısı
- 4-1/b Kapsamında Ölüm Geliri Alanların Sayısı
- 4-1/c Kapsamında Yıl İçinde Malullük Aylığı Alanların Sayısı
- 4-1/c Kapsamında Yıl İçinde Yaşlılık Aylığı Alanların Sayısı
- 4-1/c Kapsamında Yıl İçinde Ölüm Aylığı Alanların Sayısı

Yoksulluğa Son 1.5.

2030'a kadar yoksulların ve kırılgan durumda olan kişilerin dayanıklılık kazanmalarının sağlanması ve aşırı hava olayları ve diğer ekonomik, sosyal ve çevresel şoklar ve afetlere karşı kırılganlıkların azaltılması

- Göçük Altında Kalma Sonucu Oluşan Ölümler /Nüfus

Yoksulluğa Son Diğer göstergeler

- Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evlerinde Ücretsiz Bakılan Çocuk Sayısı

Eşitsizliklerin Azaltılması 10.1.

2030'a kadar nüfusun tabandaki yüzde 40 içinde bulunan kesiminin gelirinin ulusal ortalamadan daha yüksek bir oranda, devamlı olarak artmasının ve sürdürülmesinin sağlanması

- Eş Değer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre - Gini Katsayısı
- Eş Değer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre - P80/P20 Oranı

Eşitsizliklerin Azaltılması 10.2.

2030'a kadar yaşa, cinsiyete, engelliliğe, ırka, etnik kökene, dine, ekonomik ya da başka bir statüye bakılmaksızın herkesin güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi olarak kapsanmasının desteklenmesi

- Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksulluk Sınırı (TL)
- Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksul Sayısı (Bin kişi)
- Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksulluk Oranı (%)

Eşitsizliklerin Azaltılması 10.3.

Ayrımcılığa dayalı yasaların, politikaların ve uygulamaların ortadan kaldırılması ve bu bağlamda uygun mevzuatın, politikaların ve eylemlerin desteklenmesi yoluyla eşit fırsatlar sunulması ve eşitsizliklerin azaltılması

- Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar /Nüfus
- Cinsel Saldırı /Nüfus
- Cinsel İstismar /Nüfus
- Cinsel Taciz /Nüfus

Eşitsizliklerin Azaltılması 10.4.

Özellikle mali, ücret ve sosyal koruma politikaları olmak üzere politikaların benimsenmesi ve eşitliğin giderek daha çok sağlanması

- İş Gücüne Katılma Oranı (15 + ve Erkek)
- İş Gücüne Katılma Oranı (%) (15 + ve Kadın)
- İş Gücüne Katılma Oranı (%) (15-64 ve Erkek)
- İş Gücüne Katılma Oranı (%) (15-64 ve Kadın)

Eşitsizliklerin Azaltılması Diğer göstergeler

- Nüfus/Sabit Telefon Erişim Hat Sayısı
- Nüfus/Mobil Telefon Abone Sayısı - Toplam
- Nüfus/Genişbant İnternet Abone Sayısı - Toplam
- Nüfus/Sabit Genişbant İnternet Abone Sayısı - Toplam
- Nüfus/Fiber İnternet Abone Sayısı
- Nüfus/Mobil Genişbant İnternet Abone Sayısı - Toplam
- Nüfus/Mobil Bilgisayardan İnternet Abone Sayısı
- Nüfus/Mobil Cepten İnternet Abone Sayısı
- Km2/Fiber-Optik Kablo Uzunluğu-km
- Gizli Vatandaş Sorusu: Komşum kocasından şiddet görüyor, ne yapmalıyım, nasıl yardımcı olursunuz?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Ev hanımıyım. Katılabileceğim bir mesleki kursunuz var mı?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Üniversite öğrencileri için burs veriyor musunuz, kriterleriniz nedir?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Belediyenizde kaç yaşın üstündeki insanlar için ulaşım yardımı yapılıyor? Bu hizmetten nasıl yararlanabilirim?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Kadın sığınma eviniz var mı?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Çocuk gelişimi ile ilgili eğitim almak istiyorum. Beni yönlendirir misiniz?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Kendi yaptığım takıları satmak istiyorum. Bunun için kermes veya düzenli bir organizasyonunuz var mı?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Yakacak yardımı için nereye başvurmalıyım?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Kardeşim askere gidecek. Maddi olarak zorlanacağız. Askerlik yardımınız var mı?
- Belediyenin Aileye Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı
- Belediyenin Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı

- Belediyenin Gençlere Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı
- Belediyenin Hasta ve Yaşlılara Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı
- Belediyenin Kadınlara Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı
- Belediyenin Mültecilere Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı
- Belediyenin Engellilere Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı

1.4.2. Güvenli Şehir Göstergeleri

‘Güvenli Şehir’ bileşeninde; Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği, Muhasebat Genel Müdürlüğü, TÜİK ve belediye verileri, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından olan ‘Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar’ kapsamında değerlendirilmiştir.

Tablo 5. Güvenli Şehir Bileşeni

ENDEKS	SKA	YEREL HEDEFLER
Güvenli Şehir	Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	16.1. Şiddetin tüm biçimlerinin ve şiddete bağlı ölüm oranlarının her yerde büyük ölçüde azaltılması
		16.6. Her düzeyde etkili, hesap verebilir ve şeffaf kurumlar kurulması
		16.7. Her düzeyde duyarlı, kapsayıcı, katılımcı ve temsil edici karar verme mekanizmalarının oluşturulması
		Diğer

Toplam 31 göstergenin dahil edildiği ‘Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar’ başlığında aşağıdaki verilere yer verilmiştir.

Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar 16.1.

Şiddetin tüm biçimlerinin ve şiddete bağlı ölüm oranlarının her yerde büyük ölçüde azaltılması

- Adli Muayeneler /Nüfus
- Vücut Dokunulmazlığına Karşı İşlenen Suçlar /Nüfus
- Ateşli Silah Yaralanması /Nüfus
- Kesici, Delici, Ezici Alet Yaralanması /Nüfus
- Künt Travmatik Yaralanmalar /Nüfus
- Birden Fazla Nedenli Yaralanmalar /Nüfus

- Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar /Nüfus
- Cinsel Saldırı /Nüfus
- Cinsel İstismar /Nüfus
- Cinsel Taciz /Nüfus
- Ölü Muayeneleri /Nüfus
- Ateşli Silahlarla Meydana Gelen Ölümler /Nüfus
- Kesici, Delici, Ezici Aletlerle Meydana Gelen Ölümler /Nüfus
- Asfiktik Ölümler /Nüfus
- Künt Travmatik (darp, yüksekten düşme v.b.) Ölümler /Nüfus
- Patlayıcı Madde İnfilakı Nedeniyle Oluşan Ölümler /Nüfus

Bariş, Adalet ve Güçlü Kurumlar 16.6.

Her düzeyde etkili, hesap verebilir ve şeffaf kurumlar kurulması

- Gizli Vatandaş Endeks Skoru

Bariş, Adalet ve Güçlü Kurumlar 16.7.

Her düzeyde duyarlı, kapsayıcı, katılımcı ve temsil edici karar verme mekanizmalarının oluşturulması

- Baroya Kayıtlı Toplam Avukat Sayısı /Nüfus
- Baroya Kayıtlı Kadın Avukat Sayısı /Toplam

Bariş, Adalet ve Güçlü Kurumlar Diğer göstergeler

- Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri - Geliş Nedeni: Bilgisine Başvurma ve Cinsiyeti: Erkek
- Kişi Başına Düşen Savunma Hizmeti Bütçe Harcaması
- Trafik Kazasına Bağlı Yaralanmalar /Nüfus
- İş Kazasına Bağlı Yaralanmalar /Nüfus

- Yüksekten Düşme Sonucu Oluşan Yaralanmalar /Nüfus
- Elektrik Çarpması Sonucu Oluşan Yaralanmalar /Nüfus
- Madde Kullanımı ile İlgili Suçlar /Nüfus
- Ruh ve Beden Durumunun Değerlendirilmesi /Nüfus
- Ruh ve Beden Sağlığının Değerlendirilmesi /Nüfus
- Trafik Kazasına Bağlı Ölümler /Nüfus
- İş Kazasına Bağlı Ölümler /Nüfus
- Elektrik Çarpmasına Bağlı Ölümler /Nüfus
- Ölüm Nedeni Bilinmeyenler /Nüfus

1.4.3. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Göstergeleri

İnsani gelişmenin ana belirleyicilerinden birini de 'İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme' bileşenleri oluşturmaktadır.

Tablo 6. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Bileşeni

ENDEKS	SKA	YEREL HEDEFLER
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	8.10. Herkesin bankacılık, sigorta ve mali hizmetlere erişiminin teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması için ulusal finansal kurumların kapasitelerini güçlendirmek
		8.3. Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklendiği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi
		8.5. 2030'a kadar gençler ve engelliler de dâhil bütün kadın ve erkeklerin tam ve üretken istihdama ve insana yakışır işlere erişimlerinin sağlanması ve eşit işe eşit ücret ilkesinin tam olarak benimsenmesi
		8.8. Çalışanların haklarının korunması ve özellikle kadın göçmenler olmak üzere göçmen işçiler ve güvencesiz işlerde çalışan insanlar dâhil bütün çalışanlar için güvenli çalışma ortamlarının geliştirilmesi
		8.9. 2030'a kadar istihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünlerini teşvik eden sürdürülebilir turizmin desteklenmesi için politikalar oluşturulması ve uygulanması
		Diğer

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından biri olan, 'İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme' altında değerlendirmeye alınan göstergeler şu şekildedir:

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 8.10.

Herkesin bankacılık, sigorta ve mali hizmetlere erişiminin teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması için ulusal finansal kurumların kapasitelerini güçlendirmek

- 100.000 Kişi Başına Düşen ATM Sayısı
- 100.000 Kişi Başına Düşen Banka Şubesi Sayısı

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 8.3.

Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklendiği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi

- Toplam İşe Yerleştirilmiş /15-64 Yaş Nüfus
- Kadın-İşe Yerleştirilmiş /Toplam
- Kişi Başına Düşen Toplam Bütçe Harcaması (Toplam Bütçe Harcamaları/Nüfus)
- Kişi Başına Düşen SGK Bütçe Harcaması (Sosyal Güvenlik Kurumu Öd. Bütçe Harcamaları/Nüfus)
- İstihdam Oranı (%) (15+)
- İstihdam Oranı (%) (15 + ve Kadın)
- İstihdam Oranı (%) (15-64)
- İstihdam Oranı (%) (15-64 ve Kadın)

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 8.5.

2030'a kadar gençler ve engelliler de dâhil bütün kadın ve erkeklerin tam ve üretken istihdama ve insana yakışır işlere erişimlerinin sağlanması ve eşit işe eşit ücret ilkesinin tam olarak benimsenmesi

- Toplam-İŞKUR'a Kayıtlı Kayıtlı İşsiz /Nüfus
- Kadın-İŞKUR'a Kayıtlı Kayıtlı İşsiz /Toplam

- Toplam-Engelli İşe Yerleştirilmiş /Nüfus
- Kadın-Engelli İşe Yerleştirilmiş /Toplam
- Zorunlu Sigortalıların Ortalama Günlük Kazancı Erkek (TL)
- Zorunlu Sigortalıların Ortalama Günlük Kazancı Kadın (TL)
- 4A Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus
- 4A Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus (Kadın)
- 4B Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus
- 4B Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus (Kadın)
- 4C Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus
- 4C Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus (Kadın)
- İşsizlik Oranı (%) (15+)
- İşsizlik Oranı (%) (15 + ve Kadın)
- İşsizlik Oranı (%) (15-64)
- İşsizlik Oranı (%) (15-64 ve Kadın)

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 8.8.

Çalışanların haklarının korunması ve özellikle kadın göçmenler olmak üzere göçmen işçiler ve güvencesiz işlerde çalışan insanlar dâhil bütün çalışanlar için güvenli çalışma ortamlarının geliştirilmesi

- İşsizlik Ödeneği Başvuru Sayısı /15-64 yaş nüfus
- İşsizlik Ödeneği Hak Eden Sayısı /15-64 yaş nüfus
- İşsizlik Ödeneği Başvuru Sayısı /Hak Eden Sayısı
- 4a İş Göremezlik Sürelerine (gün) Göre İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı
- 4a İş Göremezlik Sürelerine (gün) Göre İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı (Erkek)
- 4a İş Göremezlik Sürelerine (gün) Göre İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı (Kadın)
- 4a İş Kazası Sonucu Ölen Sigortalı Sayısı /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı

- 4a İş Kazası Sonucu Ölen Sigortalı Sayısı /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı (Erkek)
- 4a İş Kazası Sonucu Ölen Sigortalı Sayısı /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı (Kadın)
- Hastalık Olay Sayısının Toplam Hastalık Sayısına Oranı (%)
- Hastalık Olay Sayısının Aynı İldeki Zorunlu Sigortalı Sayısına Oranı (%)
- Geçici İş Göremezlik Süresinin Toplam Geçici İş Göremezlik Süresine Oranı (%)
- Hastalık Olayı Başına Düşen Ortalama Geçici İş Göremezlik Günü

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 8.9.

2030'a kadar istihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünlerini teşvik eden sürdürülebilir turizmin desteklenmesi için politikalar oluşturulması ve uygulanması

- Tesise Geliş Sayısı-Yabancı (%)
- Tesise Geliş Sayısı-Yerli (%)
- Tesise Geliş Sayısı-Toplam (%)
- Doluluk Oranı (%) Yabancı
- Doluluk Oranı (%) Yerli
- Doluluk Oranı (%) Toplam
- Ortalama Kalış Süresi Yabancı
- Ortalama Kalış Süresi Yerli
- Ortalama Kalış Süresi Toplam
- Sit Alanları/Nüfus
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı Sayısı/Nüfus
- Turizm Yatırım Belgeli Tesis Sayısı
- Turizm Yatırım Belgeli Oda Sayısı
- Turizm Yatırım Belgeli Yatak Sayısı
- Turizm İşletme Belgeli Tesis Sayısı

- Turizm İşletme Belgeli Oda Sayısı
- Turizm İşletme Belgeli Yatak Sayısı
- Belediye Belgeli Tesis Sayısı
- Belediye Belgeli Oda Sayısı
- Belediye Belgeli Yatak Sayısı

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Diğer göstergeler

- Erkek-Yabancılar Verilen Çalışma İzni
- Kadın-Yabancılar Verilen Çalışma İzni
- Kişi Başına Düşen Sosyal Güvenlik & Sosyal Yardım Hizmetleri Bütçe Harcaması
- Sosyal Yardım Hizmetleri Bütçe Harcamaları/Nüfus
- Belediye Vergi Gelirleri /Nüfus
- Gelir Vergisi Faal Mükellef Sayısı /Nüfus
- GMSİ Faal Mükellef Sayısı / Nüfus
- Kişi Başına GSYH (TL)
- İmalat Sanayi Katma Değerinin, İl GSYH İçindeki Payı (cari fiyatlarla)
- İthalat Oranı (%)
- İhracat Oranı (%)
- Yüz Bin Kişiye Düşen Patent Başvuru Sayısı
- Belediye Bütçe Gideri/Nüfus

1.4.4. Nitelikli Eğitim Göstergeleri

‘Nitelikli Eğitim’, insani gelişmenin en önemli başka bir belirleyicisini oluşturmaktadır. Bu bileşen başlığı altında okul öncesi dahil olmak üzere eğitim düzeylerinin tümünde okullaşma oranları yer almaktadır.

Tablo 7. Nitelikli Eğitim Bileşeni

ENDEKS	SKA	YEREL HEDEFLER
Nitelikli Eğitim	Nitelikli Eğitim	4.1. 2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının ücretsiz, hakkaniyetli ve kaliteli bir ilköğretim ve ortaöğretimi tamamlamalarının ve böylece ilgili ve etkili öğrenme çıktılarının elde edilmesinin sağlanması
		4.2. 2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının onları ilköğretime hazır hale getirecek kaliteli okul öncesi eğitimine erişimlerinin güvence altına alınması
		4.3. 2030'a kadar bütün kadın ve erkeklerin erişilebilir ve kaliteli teknik eğitim, mesleki eğitim ve üniversiteyi kapsayan yüksek öğretime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması
		4.4. 2030'a kadar istihdam, insana yakışır işlerde çalışma ve girişimciliğe yönelik teknik ve mesleki becerileri de kapsayan ilgili becerilere sahip gençlerin ve yetişkinlerin sayısının önemli ölçüde artırılması
		4.5. 2030'a kadar eğitim alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması ve engelliler, yerliler ve kırılgan durumdaki çocuklar dâhil, kırılgan insanların her düzeyde eğitim ve mesleki eğitime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması
		Diğer

Endekse alınan göstergelerin başında okullaşma oranlarının tüm düzeylerine yer verilmesinin yanında yaşam boyu eğitim göstergeleri, üniversite ve yüksek eğitim mezuniyet durumları dikkate alınmıştır. 'Nitelikli Eğitim' bileşenleri oluşturulurken MEB, TÜİK, YÖK, İŞKUR ve Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılmıştır. Bu başlık altında değerlendirmeye alınan göstergeler şu şekildedir:

Nitelikli Eğitim 4.1.

2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının ücretsiz, hakkaniyetli ve kaliteli bir ilköğretim ve ortaöğretimi tamamlamalarının ve böylece ilgili ve etkili öğrenme çıktılarının elde edilmesinin sağlanması

- Üniversite Mezunu Oranı Üniversite Mezunu Kadın Oranı (%)
- Yüksek Lisans Eğitimli Nüfus Oranı (%)
- Yüksek Lisans Eğitimli Kadın Nüfusu Oranı (%)
- Doktora Eğitimli Oranı (%)
- Doktora Eğitimli Kadın Nüfusu Oranı (%)
- Doktora Mezunu/15+ Nüfus (1.000 kişi) (%)
- Yüksek Lisans ve Doktora Mezunu/15+ Nüfus (1.000 kişi) (%)
- Hiç Eğitim Almamış Kadın Oranı (%)
- Okur Yazar Oranı (%)

Nitelikli Eğitim 4.2.

2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının onları ilköğretime hazır hale getirecek kaliteli okul öncesi eğitimine erişimlerinin güvence altına alınması

- Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (3-5 Yaş) -K %
- Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (3-5 Yaş) %
- Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (5 Yaş)-K %
- Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (5 Yaş) %
- Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (6 Yaş)-K %
- Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (6 Yaş) %
- Net Okullaşma Oranı İlköğretim- (%)
- Net Okullaşma Oranı İlkokul (%)
- Net Okullaşma Oranı Ortaöğretim (%)
- Net Okullaşma Oranı Ortaokul (%)
- Net Okullaşma Oranı İlköğretim-K (%)
- Net Okullaşma Oranı İlkokul-K (%)
- Net Okullaşma Oranı Ortaöğretim-K (%)
- Net Okullaşma Oranı Ortaokul-K (%)

Nitelikli Eğitim 4.3.

2030'a kadar bütün kadın ve erkeklerin erişilebilir ve kaliteli teknik eğitim, mesleki eğitim ve üniversiteyi kapsayan yüksek öğretime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması

- Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (İlköğretim)
- Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Genel Ortaöğretim)
- Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaöğretim)
- Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Mesleki ve Teknik Ortaöğretim)
- Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı (İlkokul)
- Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Genel Ortaöğretim)

- Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaöğretim)
- Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Mesleki ve Teknik Ortaöğretim)
- Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaokul)
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (İlkokul)
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Genel Ortaöğretim)
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaöğretim)
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Mesleki ve Teknik Ortaöğretim)
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaokul)
- Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (İlkokul)
- Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Genel Ortaöğretim)
- Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaöğretim)
- Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Mesleki ve Teknik Ortaöğretim)
- Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaokul)
- Akademisyen Sayısı (K) /Toplam
- Akademisyen Sayısı/Nüfus
- Akademisyen Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Nitelikli Eğitim 4.4.

2030'a kadar istihdam, insana yakışır işlerde çalışma ve girişimciliğe yönelik teknik ve mesleki becerileri de kapsayan ilgili becerilere sahip gençlerin ve yetişkinlerin sayısının önemli ölçüde artırılması

- İŞKUR Mesleki Eğitim Kursları Kursiyer Sayısı /Nüfus
- İŞKUR İşbaşı Eğitim Programı Katılımcı Sayısı /Nüfus

Nitelikli Eğitim 4.5.

2030'a kadar eğitim alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması ve engelliler, yerliler ve kırılgan durumdaki çocuklar dâhil, kırılgan insanların her düzeyde eğitim ve mesleki eğitime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması

- Özel Eğitim
- Şube Sayısı (İlkokul)
- Özel Eğitimdeki Şube Sayısı (İlkokul Kadın)
- Özel Eğitim Şube Sayısı (Ortaokul)
- Özel Eğitimdeki Şube Sayısı (Ortaokul Kadın)
- Ücretli Görevlendirilen Öğretmen Sayısı (Özel Eğitim Öğretmeni)
- Ücretli Görevlendirilen Öğretmen Sayısı (Özel Eğitim Öğretmeni)
- Norm Kadro İhtiyacı
- Taşınan Özel Eğitim Öğrenci Sayısı-Toplam
- Taşınan Özel Eğitim Öğrenci Sayısı-Kadın

Nitelikli Eğitim Diğer göstergeler

- Okul Öncesi Kurum Sayısı
- Kişi Başına Düşen Eğitim Hizmetleri Bütçe Harcaması (Eğitim Hizmetleri Bütçe Harcamaları/Nüfus)

1.4.5. Sağlık ve Kaliteli Yaşam Göstergeleri

İnsani gelişme için ‘Sağlık ve Kaliteli Yaşam’ en temel alt bileşenlerden birisidir. Endeks bileşenleri incelendiğinde temel amaç her yaşta sağlıklı ve kaliteli bir yaşamın güvence altına alınmasıdır. Bu kapsamda şehirdeki sağlık altyapısına ilişkin verilerin yanında şehirde yaşayanların genel sağlık durumlarını yansıtabilecek göstergeler de endekse dahil edilmiştir.

Tablo 8. Sağlık ve Kaliteli Yaşam Bileşeni

ENDEKS	SKA	YEREL HEDEFLER
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Sağlık ve Kaliteli Yaşam	3.1. 2030'a kadar küresel anne ölüm oranının her 100.000 doğumda 70'in altına indirilmesi
		3.2. Bütün ülkelerde yenidoğan ölüm oranının her 1.000 canlı doğumda en az 12'ye ve 5 yaş altı çocuk ölüm oranının da her 1.000 canlı doğumda en az 25'e düşmesinin hedeflenmesiyle 2030'a kadar yenidoğan ve 5 yaş altı çocukların önlenebilir ölümlerinin sona erdirilmesi
		3.3. 2030'a kadar AIDS, tüberküloz, sıtma ve ihmal edilen tropikal hastalık salgınlarının sona erdirilmesi ve hepatit, su yoluyla bulaşan hastalıklar ve diğer bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilmesi
		3.4. 2030 yılına kadar, koruma ve tedavi yoluyla bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklanan erken ölümlerin üçte bir oranında azaltılması ve akıl sağlığı ile esenliği desteklemek
		3.6. 2020'ye kadar karayolları trafik kazalarından kaynaklanan küresel ölümlerin ve yaralanmaların sayısının yarıya indirilmesi
		3.7. 2030'a kadar cinsel sağlık ve aile planlamasını da kapsayan üreme sağlığı hizmetlerine ve bu konuda bilgi ve eğitime evrensel erişimin sağlanması ve üreme sağlığının ulusal stratejilere ve programlara entegre edilmesi
		3.9. 2030'a kadar zararlı kimyasallardan ve hava, su ve toprak kirliliğinden kaynaklanan hastalıkların ve ölümlerin sayısının büyük ölçüde azaltılması
		3.c. Özellikle en az gelişmiş ülkeler ve geliştirmekte olan küçük ada devletleri olmak üzere, geliştirmekte olan ülkelerde sağlık finansmanını ve sağlık iş gücünün işe alımını, geliştirilmesini, eğitimini ve idamesini kayda değer miktarda artırmak
		Diğer

'Sağlık ve Kaliteli Yaşam' bileşeninde değerlendirilen göstergeler şu şekilde sıralanabilir:

Sağlık ve Kaliteli Yaşam 3.1.

2030'a kadar küresel anne ölüm oranının her 100.000 doğumda 70'in altına indirilmesi

- Doğum Sırasında Meydana Gelen Ölümler /Nüfus

Sağlık ve Kaliteli Yaşam 3.2.

Bütün ülkelerde yenidoğan ölüm oranının her 1.000 canlı doğumda en az 12'ye ve 5 yaş altı çocuk ölüm oranının da her 1.000 canlı doğumda en az 25'e düşmesinin hedeflenmesiyle 2030'a kadar yenidoğan ve 5 yaş altı çocukların önlenebilir ölümlerinin sona erdirilmesi

- Beş Yaş Altı Ölüm Hızı (Binde)
- Bebek Ölüm Hızı (Binde)
- Kaba Ölüm Hızı (Binde)
- Kaba Ölüm Hızı (Hastane)

Sağlık ve Kaliteli Yaşam 3.3.

2030'a kadar AIDS, tüberküloz, sıtma ve ihmal edilen tropikal hastalık salgınlarının sona erdirilmesi ve hepatit, su yoluyla bulaşan hastalıklar ve diğer bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilmesi

- Tüberküloz Nedeniyle Ölüm Sayısı – Toplam

Sağlık ve Kaliteli Yaşam 3.4.

2030 yılına kadar, koruma ve tedavi yoluyla bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklanan erken ölümleri üçte bir oranında azaltılması ve akıl sağlığı ile esenliği desteklemek

- Kaba İntihar Hızı (Yüz Binde)
- E-Ölüm Nedeni: Dolaşım Sistemi Hastalıkları /Nüfus
- K-Ölüm Nedeni: Dolaşım Sistemi Hastalıkları /Nüfus
- E-Ölüm Nedeni: Endokrin (iç salgı bezi, beslenme ve metabolizmayla ilgili hastalıklar) /Nüfus
- K-Ölüm Nedeni: Endokrin (iç salgı bezi, beslenme ve metabolizmayla ilgili hastalıklar) /Nüfus
- E- Ölüm Nedeni: İyi Huylu ve Kötü Huylu Tümörler (malign ve benign neoplazmlar /Nüfus
- K-Ölüm Nedeni: İyi Huylu ve Kötü Huylu Tümörler (malign ve benign neoplazmlar /Nüfus
- E-Ölüm Nedeni: Sinir Sistemi ve Duyu Organları Hastalıkları /Nüfus
- K-Ölüm Nedeni: Sinir Sistemi ve Duyu Organları Hastalıkları /Nüfus
- E-Ölüm nedeni: Solunum Sistemi Hastalıkları /Nüfus
- K-Solunum Sistemi Hastalıkları /Nüfus
- Enfeksiyona Bağlı Ölümler /Nüfus

Sağlık ve Kaliteli Yaşam 3.6.

2020'ye kadar karayolları trafik kazalarından kaynaklanan küresel ölümlerin ve yaralanmaların sayısının yarıya indirilmesi

- Bir Milyon Araç Başına Ölü Sayısı
- Bir Milyon Araç Başına Yaralı Sayısı
- Bir Milyon Nüfusta Trafik Kazalarında Ölü Sayısı
- Bir Milyon Nüfusta Trafik Kazalarında Yaralı Sayısı
- Bir Milyon Nüfusta Trafik Kaza Sayısı
- Bir Milyon Otomobil Başına Ölü Sayısı
- Bir Milyon Otomobil Başına Yaralı Sayısı
- Bin Kişi Başına Otomobil Sayısı

Sağlık ve Kaliteli Yaşam 3.7.

2030'a kadar cinsel sağlık ve aile planlamasını da kapsayan üreme sağlığı hizmetlerine ve bu konuda bilgi ve eğitime evrensel erişimin sağlanması ve üreme sağlığının ulusal stratejilere ve programlara entegre edilmesi

- Kadın Başına Düşen Jinekolog sayısı (%)
- Adölesan Doğumların Toplam Doğumlar İçindeki Oranı (%)
- Adölesan Doğurganlık Hızı (‰)
- Kamu Hastanelerinde Görevli Kadın Hastalıkları ve Doğum Branşındaki Doktor Sayısı
- Psikolojik Destek Merkezi Varlığı
- Aile Destek Merkezi Varlığı
- Gizli Vatandaş Sorusu: Kız kardeşim engelli, tekerlekli sandalye yardımı yapar mısınız, nereye başvurmam lazım?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Anneme bakmak için yardıma ihtiyacımız var. Evde bakım hizmeti veriyor musunuz?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Babamın diyalize gitmesi gerekiyor, belediye ambulans verir mi?

Sağlık ve Kaliteli Yaşam 3.9.

2030'a kadar zararlı kimyasallardan ve hava, su ve toprak kirliliğinden kaynaklanan hastalıkların ve ölümlerin sayısının büyük ölçüde azaltılması

- Güvenilir Olmayan Su, Güvenilir Olmayan Sağlık Hizmetleri ve Hijyen Eksikliğine Bağlı Ölümlerin Sayısı
- Kazayla Zehirlenmeler Nedeniyle Ölüm Sayısı - Toplam
- İlaç Zehirlenmesine Bağlı Ölümler /Nüfus
- Kimyasal Madde Zehirlenmesine Bağlı Ölümler /Nüfus
- Gaz Zehirlenmesine Bağlı Ölümler /Nüfus

Sağlık ve Kaliteli Yaşam 3.c.

Özellikle en az gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan küçük ada devletleri olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerde sağlık finansmanını ve sağlık işgücünün işe alımını, geliştirilmesini, eğitimini ve idamesini kayda değer miktarda artırmak

- Acil Yardım İstasyonu Başına Düşen Nüfus
- 10.000 Kişiye Düşen Ambulans Sayısı
- Acil Yardım Ambulansı Başına Düşen Nüfus
- Kişi Başı Hekime Müracaat Sayısı
- Kişi Başı Diş Hekimine Müracaat Sayısı
- Ameliyat Sayısı/Nüfus
- Yatak Doluluk Oranı
- Ortalama Kalış Günü
- Yatak Devir Hızı
- Yatak Devir Aralığı
- 10.000 Kişiye Düşen Hastane Sayısı
- 10.000 Kişiye Düşen Sağlık Bakanlığı Hastane Sayısı
- 10.000 Kişiye Düşen Üniversite Hastanesi Sayısı
- 10.000 Kişiye Düşen Özel Hastane Sayısı

- 10.000 Kişiyeye Düşen Hastane Yatak Sayısı
- 10.000 Kişiyeye Düşen Hastane Yatak Sayısı (Sağlık Bakanlığı)
- 10.000 Kişiyeye Düşen Hastane Yatak Sayısı (Üniversite)
- 10.000 Kişiyeye Düşen Özel Hastane Yatak Sayısı
- 10.000 Kişiyeye Düşen Nitelikli Yatak Sayısı
- Nitelikli Yatak Oranı (Yoğun Bakım Yatakları Dahil Değildir.)
- 10.000 Kişiyeye Düşen Yoğun Bakım Yatak Sayısı
- Aile Hekimliğı Birimi Başına Düşen Nüfus
- 10.000 Kişiyeye Düşen Toplam Hekim Sayısı
- 10.000 Kişiyeye Düşen Uzman Hekim Sayısı
- 10.000 Kişiyeye Düşen Pratisyen Hekim Sayısı
- 10.000 Kişiyeye Düşen Asistan Hekim Sayısı
- 10.000 Kişiyeye Düşen Diş Hekimi Sayısı
- 10.000 Kişi Başına Düşen Hemşire Sayısı
- 10.000 Kişi Başına Düşen Ebe Sayısı
- 10.000 Kişi Başına Düşen Eczacı Sayısı
- 10.000 Kişiyeye Düşen Yardımcı Sağlık Personeli Sayısı

Sağlık ve Kaliteli Yaşam Diğer Göstergeler

- Kaba Doğum Hızı (Binde)
- Toplam Doğurganlık Hızı (Çocuk Sayısı)
- En Az İki Doz Aşı Olmuş 18 Yaş ve Üstü Nüfus (%)
- Asılsız İhbar Oranı (%)
- Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)-E
- Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)-K
- Kişi Başına Düşen Sağlık Hizmetleri Bütçe Harcaması (Sağlık Hizmetleri Bütçe Harcamaları/Nüfus)

- Yanık Sonucu Oluşan Yaralanmalar /Nüfus
- Hayvan Isırmasına Bağlı Yaralanmalar /Nüfus
- Yanığa Bağlı Ölümler /Nüfus
- Doğal Ölümler (kendisinde mevcut hastalığa bağlı) /Nüfus

1.4.6. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Göstergeleri

‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’ alt bileşeninde şehrin ilgili amaç ile örtüşen göstergeleri dikkate alınmıştır. Endeksin amacı şehirde yer alan altyapıyı dayanıklı hale getirmenin yanında kapsayıcı, sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmektir. Bu kapsamda endekse dahil edilen gösterge verileri şehirle ilgili rapor yayınlayan kuruluşlardan temin edilmiştir.

Tablo 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Bileşeni

ENDEKS	SKA	YEREL HEDEFLER
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	9.1. Herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlararası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması
		9.2. Kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve 2030 yılına kadar sanayinin istihdam ve gayri safi yurt içi hasıla payını, ulusal koşullarla uyumlu şekilde, belirgin oranda artırmak ve en az gelişmiş ülkelerde bu payı iki katına çıkarmak
		9.3. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde küçük ölçekli sanayi işletmelerinin ve diğer işletmelerin uygun koşullu krediyi de kapsayan finansal hizmetlere erişimlerinin ve değer zincirlerine ve piyasalara entegrasyonlarının artırılması

‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’ bileşenini oluşturan veri setinin göstergeleri aşağıda yer almaktadır.

Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 9.1.

Herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlar arası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması

- Liman Varlığı
- Otoban Varlığı
- Demiryolu Hat Varlığı
- Metro, Hafif Metro, Tramvay Hattı Varlığı
- Havaalanı Varlığı
- Ulaşım Çeşitliliği
- Denize Kıyısı var mı?
- Asfalt Yol / Toplam Yol
- Dış Hat Uçak Seferinin Varlığı
- Yolcu Trafığı / Toplam (Havalimanları)
- Yük Trafığı / Toplam (Havalimanları)
- Uçak Trafığı / Toplam
- Lojistik Merkezi Varlığı
- Yolcu Sayısı / Nüfus

Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 9.2.

Kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve 2030 yılına kadar sanayinin istihdam ve gayri safi yurt içi hasıla payını, ulusal koşullarla uyumlu şekilde, belirgin oranda artırmak ve en az gelişmiş ülkelerde bu payı iki katına çıkarmak

- Kişi Başına GSYH (TL)
- İmalat Sanayi Katma Değerinin, İl GSYH İçindeki Payı (cari fiyatlarla)

Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 9.3.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde küçük ölçekli sanayi işletmelerinin ve diğer işletmelerin uygun koşullu krediyi de kapsayan finansal hizmetlere erişimlerinin ve değer zincirlerine ve piyasalara entegrasyonlarının artırılması

- Belediyelerde Girişimci Destekleri Varlığı
- Girişimcilik ve İnovasyon Merkezleri Varlığı
- AR-GE Merkezi Sayısı

- Teknokent Sayısı (Teknoloji Geliştirme Bölgesi)
- OSB Sayısı
- Takipteki Alacakların Nakdi Kredilere Oranı (%)
- Kurulan Firma Oranı (%)
- Kapanan Firma Oranı (%)

1.4.7. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Göstergeleri

Endeks bileşenin temel amacı, enerjinin karşılanabilir, güvenilebilir ve sürdürülebilirliğinin yanı sıra modern enerjiye erişim sağlamaktır. İklim krizinin her geçen gün ciddileşmesi, sürdürülebilirlik kavramının da öne çıkmasına sebebiyet vermektedir. ‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’ başlığının önemi insani gelişme açısından da büyüktür. Endeksin oluşmasında belediye verileri ile şehre ilişkin diğer ikincil veriler derlenmiştir.

Tablo 10. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Bileşeni

ENDEKS	SKA	YEREL HEDEFLER
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Temiz Su ve Sanitasyon	6.1. 2030'a kadar herkesin güvenilir ve erişilebilir içme suyuna evrensel ve eşit biçimde erişiminin güvence altına alınması
		6.2. 2030'a kadar herkesin yeterli temizlik ve sıhhi koşullara eşit biçimde erişiminin sağlanması ve kadınların, kız çocuklarının ve kırılgan durumda olan kişilerin ihtiyaçlarına özel önem göstererek kamuya açık alanlarda dışkılamanın sona erdirilmesi
	Sorumlu Üretim ve Tüketim	12.4. 2020'ye kadar üzerinde anlaşmaya varılan uluslararası çerçevelere uygun olarak kimyasalların ve tüm atıkların yaşam döngüleri boyunca çevresel olarak sağlam biçimde yönetimlerinin sağlanması ve bu kimyasalların ve atıkların insan sağlığı ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için havaya, suya ve toprağa karışımlarının önemli ölçüde azaltılması
		12.8. 2030'a kadar her yerde herkesin sürdürülebilir kalkınmayla ilgili bilgi ve farkındalık edinmesinin ve doğayla uyum içinde bir yaşam sürmesinin güvence altına alınması
	Karasal Yaşam	15.1. 2020'ye kadar özellikle ormanlarda, sulak alanlarda, dağlarda ve kurak alanlardaki karasal ve iç tatlı su ekosistemlerinin uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülükler doğrultusunda korunmasının, eski haline getirilmesinin ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması
		15.2. 2020'ye kadar her tür ormanın sürdürülebilir yönetiminin sağlanmasının desteklenmesi, ormansızlaşmanın sona erdirilmesi, tahrip edilmiş ormanların eski haline döndürülmesi ve ağaçlandırma ve yeniden ormanlaştırmanın küresel olarak önemli ölçüde artırılması
	İklim Eylemi	13.3. İklim değişikliği azaltım, iklim değişikliğine uyum, etkinin azaltılması ve erken uyarı konularında eğitimin, farkındalık yaratmanın ve insani ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi
		13.b. Kadınlara, gençlere, yerel topluluklara ve dışlanmış gruplara odaklanarak en az gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan küçük ada devletlerinde iklim değişikliğiyle ilgili etkili planlama ve yönetim kapasitesini artıracak mekanizmaların desteklenmesi
	Erişilebilir ve Temiz Enerji	7.1. 2030'a kadar uygun fiyatlı, güvenilir ve modern enerji hizmetlerine evrensel erişimin sağlanması
		7.3. 2030'a kadar küresel enerji verimliliği ilerleme oranının iki katına çıkarılması

'Sürdürülebilir Çevre ve Enerji' bileşeninde, SKA'nın 'Temiz Su ve Sanitasyon', 'Sorumlu Üretim ve Tüketim', 'Karasal Yaşam', 'İklim Eylemi', 'Erişilebilir ve Temiz Enerji' amaçları çerçevesinde kullanılan göstergeler şu şekildedir:

Temiz Su ve Sanitasyon 6.1.

2030'a kadar herkesin güvenilir ve erişilebilir içme suyuna evrensel ve eşit biçimde erişiminin güvence altına alınması

- Dağıtılan Su Miktarı/Hane Sayısı
- İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)
- İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı
- İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi Sayısı
- İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi Kapasitesi (Bin M3/Yıl) /Nüfus
- İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi Varlığı
- İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesislerinde Arıtılan Su Miktarı (Bin M3/Yıl) / Nüfus
- İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Çekilen Toplam Su Miktarı (Bin M3/Yıl) / Nüfus
- İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)
- İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı
- Kişi Başı Çekilen Günlük Su Miktarı (Litre/Kişi-Gün)
- Güvenilir Şekilde Yönetilen İçme Suyu Hizmetlerini Kullanan Nüfusun Oranı (%)

Temiz Su ve Sanitasyon 6.2.

2030'a kadar herkesin yeterli temizlik ve sıhhi koşullara eşit biçimde erişiminin sağlanması ve kadınların, kız çocuklarının ve kırılgan durumda olan kişilerin ihtiyaçlarına özel önem göstererek kamuya açık alanlarda dışkılamanın sona erdirilmesi

- Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı
- Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)

Sorumlu Üretim ve Tüketim 12.4.

2020'ye kadar üzerinde anlaşmaya varılan uluslararası çerçevelere uygun olarak kimyasalların ve tüm atıkların yaşam döngüleri boyunca çevresel olarak sağlam biçimde yönetimlerinin sağlanması ve bu kimyasalların ve atıkların insan sağlığı ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için havaya, suya ve toprağa karışmalarının önemli ölçüde azaltılması

- Atık Bertaraf Yöntemine Göre Belediye Sayısı - Belediye Çöplüğünde Depolama
- Atık Bertaraf Yöntemine Göre Atık Miktar (Ton/Yıl) - Belediye Çöplüğünde Depolama
- Kişi Başı Ortalama Belediye Atık Miktarı (Kg/Kişi-Gün)
- Atık Hizmeti Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)
- Atık Hizmeti Verilen Belediye Sayısı
- Toplanan Belediye Atık Miktarı/Nüfus
- Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı
- Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)
- Belediyelerde Deşarj Edilen Kişi Başı Günlük Atıksu Miktarı (Litre/Kişi-Gün)
- Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılan Atıksu Miktarı / Nüfus
- Atıksu Arıtma Tesisi Sayısı
- 100.000 kişi başına düşen atıksu arıtma tesisi sayısı
- Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı(%)
- Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı

Sorumlu Üretim ve Tüketim 12.8.

2030'a kadar her yerde herkesin sürdürülebilir kalkınmayla ilgili bilgi ve farkındalık edinmesinin ve doğayla uyum içinde bir yaşam sürmesinin güvence altına alınması

- İklim Eylem Planı Varlığı
- İklim Değişikliği ile İlgili Eğitimlerin Varlığı
- Stratejik Planlarda İklim Krizinden Bahsedilme

Karasal Yaşam 15.1.

2020'ye kadar özellikle ormanlarda, sulak alanlarda, dağlarda ve kurak alanlardaki karasal ve iç tatlısu ekosistemlerinin uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülükler doğrultusunda korunmasının, eski haline getirilmesinin ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması

- Kişi Başına Düşen Ormanlık Alan
- Ormanlık Alan (%)
- Sürekli Sulanan Alanlar (%)

Karasal Yaşam 15.2.

2020'ye kadar her tür ormanın sürdürülebilir yönetiminin sağlanmasının desteklenmesi, ormansızlaşmanın sona erdirilmesi, tahrip edilmiş ormanların eski haline döndürülmesi ve ağaçlandırma ve yeniden ormanlaştırmanın küresel olarak önemli ölçüde artırılması

- Tohum Üretimi (Ton)
- Fidan Üretimi (Bin adet)

İklim Eylemi 13.3.

İklim değişikliği azaltım, iklim değişikliğine uyum, etkinin azaltılması ve erken uyarı konularında eğitimin, farkındalık yaratmanın ve insani ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi

- İklim Eylem Planı Varlığı
- İklim Değişikliği ile İlgili Eğitimlerin Varlığı
- Sera Gazı Envanteri Yapmış mı?
- Stratejik Planlarda İklim Krizinden Bahsedilme

İklim Eylemi 13.b.

Kadınlara, gençlere, yerel topluluklara ve dışlanmış gruplara odaklanarak en az gelişmiş ülkelerde ve geliştirmekte olan küçük ada devletlerinde iklim değişikliğiyle ilgili etkili planlama ve yönetim kapasitesini artıracak mekanizmaların desteklenmesi

- Orman Yangınlarının Adedi
- Tohum Üretimi (Ton)
- Fidan Üretimi (Bin adet)
- Kişi Başına Düşen Ormanlık Alan
- Ormanlık Alan (%)
- Yeşil Şehir Alanları (%)
- Kişi Başına Düşen Yeşil Şehir Alanları Miktarı (M² / Nüfus)
- Sürekli Sulanan Alanlar (%)
- Sulanmayan Ekilebilir Alanlar (%)

Erişilebilir ve Temiz Enerji 7.1.

2030'a kadar uygun fiyatlı, güvenilir ve modern enerji hizmetlerine evrensel erişimin sağlanması

- Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi (Kwh)
- Hane Başına Düşen Doğal Gaz Konut Abone Sayısı
- Hane Başı Doğal Gaz Tüketimi (m3)
- Doğal Gaz Tüketim Miktarı (Milyon Sm3)
- Konut Doğalgaz Satışı (Milyon Sm3)
- Hanehalkı Başına Düşen Elektrik Tüketimi- Mesken
- Kişi Başına Düşen Elektrik Tüketimi-Mesken
- Hanehalkı Başına Düşen Elektrik Tüketimi- Aydınlatma
- Kişi Başına Düşen Elektrik Tüketimi-Aydınlatma

Erişilebilir ve Temiz Enerji 7.3.

2030'a kadar küresel enerji verimliliği ilerleme oranının iki katına çıkarılması

- Yenilenebilir Enerji Tesisi Varlığı
- RES Varlığı
- HES Varlığı
- GES Varlığı (Lisanslı)
- GES Varlığı (Lisanslı+Lisanssız)
- JES Varlığı
- Biyokütle Santrali Varlığı

1.4.8. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Göstergeleri

'Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar' bileşeninde; yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara erişim, handikaplı kesimin ulaşımdan özel ihtiyaçlarına kadar önem verilmesi, hava kalitesi ve belediye atık yönetimi başta olmak üzere çeşitli göstergeler bulunmaktadır. Endeksin amacı temelde şehirleri insani gelişime uygun olarak kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir yerleşimlerini sağlamaktır. Bu kapsamda bu başlık altında veriler belediyeler başta olmak üzere çeşitli kurumlardan derlenmiştir.

Tablo 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Bileşeni

ENDEKS	SKA	YEREL HEDEFLER
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	11.1. 2030'a kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişiminin sağlanması ve gecekondu mahallelerinin iyileştirilmesi
		11.2. 2030'a kadar özellikle kırılgan durumda olan insanların, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel önem gösterilerek yol güvenliğinin geliştirilmesi, özellikle toplu taşıma sisteminin geliştirilmesiyle herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişiminin sağlanması
		11.3. 2030'a kadar bütün ülkelerde kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmenin geliştirilmesi ve katılımcı, entegre ve sürdürülebilir insan yerleşimlerinin planlanması ve yönetilmesi için kapasitenin güçlendirilmesi
		11.4. Dünyanın kültürel ve doğal mirasının korunması ve gözetilmesi çabalarının artırılması
		11.5. 2030'a kadar yoksulların ve kırılgan durumdaki insanların korunması temel alınarak suyla ilgili afetleri de kapsayan afetler nedeniyle küresel gayri safi yurt içi hasılayla ilgili doğrudan ekonomik kayıpların önemli oranda düşürülmesi ve ölümlerin ve etkilenen insan sayısının önemli ölçüde azaltılması
		11.6. 2030'a kadar hava kalitesine ve belediye atık yönetimi ve diğer atık yönetimlerine özel önem göstererek kentlerin kişi başına düşen olumsuz çevresel etkilerinin azaltılması
		11.7. 2030'a kadar özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına evrensel erişimlerinin güvence altına alınması
		11.b. 2020'ye kadar kapsamaya, kaynak etkinliğine, iklim değişikliğine uyuma ve afetlere karşı dayanıklılığa yönelik entegre politikaları ve planları benimseyen ve uygulayan şehirlerin ve insan yerleşimlerinin sayısının önemli ölçüde artırılması ve Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçeve Eylem Planı 2015-2030 doğrultusunda bütüncül bir afet risk yönetiminin her düzeyde geliştirilmesi ve uygulanması
		11.c. En az gelişmiş ülkelerin finansal ve teknik yardım aracılığıyla yerel malzemeler kullanarak sürdürülebilir ve dayanıklı binalar inşa etmelerinin desteklenmesi
		Diğer

“Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar” başlığı altında dikkate alınan göstergeler şu şekildedir:

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar 11.1.

2030'a kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişiminin sağlanması ve gecekondu mahallelerinin iyileştirilmesi

- Konut Satış Sayısı-İlk Satış /Nüfus
- Konut Satış Sayısı-İkinci El Satış /Nüfus

- Yapı Kullanma İzin Belgesine Göre Daire Sayısı /Hanehalkı Sayısı
- Kişi Başına Düşen Yapı Kullanma İzin Belgesine Göre Alan
- Yapı Ruhsatına Göre Daire Sayısı /Hanehalkı Sayısı
- Kişi Başına Düşen Yapı Ruhsatına Göre Alan

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar 11.2.

2030'a kadar özellikle kırılgan durumda olan insanların, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel önem gösterilerek yol güvenliğinin geliştirilmesi, özellikle toplu taşıma sisteminin geliştirilmesiyle herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişiminin sağlanması

- Metro, Hafif Metro, Tramvay Hattı Varlığı
- Ulaşım Çeşitliliği

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar 11.3.

2030'a kadar bütün ülkelerde kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmenin geliştirilmesi ve katılımcı, entegre ve sürdürülebilir insan yerleşimlerinin planlanması ve yönetilmesi için kapasitenin güçlendirilmesi

- Belediye Web Sitesinde Faaliyet Raporuna Erişim
- Belediye Web Sitesinde Stratejik Plana Erişim
- Belediye Faaliyet Raporunda Bütçe Göstergelerinin Paylaşımı
- Belediye Faaliyet Raporunda Performans Tablolarının Paylaşımı
- Belediye Web Sitesinde Başkana Mesaj İletme Olanağı
- Belediyede Çağrı Merkezi Sisteminin Varlığı
- Belediye Web Sitesine Farklı Dillerde Erişim
- E-Belediye Uygulaması Varlığı
- Belediyede Mobil Uygulama Varlığı
- Belediyenin Facebook Hesabının Varlığı
- Belediyenin Instagram Hesabının Varlığı
- Belediyenin Youtube Hesabının Varlığı

- Belediyenin Twitter Hesabının Varlığı
- Sürekli Şehir Yapısı (%)
- Kent Konseyinde Kadın Meclisi Varlığı
- Kent Konseyinde Engelli Meclisi Varlığı
- Kent Konseyinde Gençlik Meclisi Varlığı
- Kent Konseyinde Çocuk Meclisi Varlığı
- Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Katılma Oranı
- Yerel Seçimlere Katılma Oranı
- STK'lar ile İş Birliği İçerisinde Yürütülen Proje Sayısı

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar 11.4.

Dünyanın kültürel ve doğal mirasının korunması ve gözetilmesi çabalarının artırılması

- Özel Müze Sayısı
- Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Müze Sayısı
- Sosyal ve Kültürel Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar 11.5.

2030'a kadar yoksulların ve kırılgan durumdaki insanların korunması temel alınarak suyla ilgili afetleri de kapsayan afetler nedeniyle küresel gayri safi yurt içi hasılayla ilgili doğrudan ekonomik kayıpların önemli oranda düşürülmesi ve ölümlerin ve etkilenen insan sayısının önemli ölçüde azaltılması

- Müdahale Edilen Olay Sayısı
- Müdahalede Görev Alan Araçların Oranı (%)
- Müdahalede Görev Alan Personellerin Oranı (%)
- Gönderilen Acil Yardım Ödenekleri (milyon TL)
- Altyapı Hasarları için Gönderilen Ödenek (milyon TL)
- Heyelan/Kaya Düşmesi Olay Sayısı
- Sel/Su Baskını Olay Sayısı

- Afetlere Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı
- Göçük Altında Kalma Sonucu Oluşan Ölümler /Nüfus

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar 11.6.

2030'a kadar hava kalitesine ve belediye atık yönetimi ve diğer atık yönetimlerine özel önem göstererek kentlerin kişi başına düşen olumsuz çevresel etkilerinin azaltılması

- Kişi Başı Ortalama Belediye Atık Miktarı (Kg/Kişi-Gün)
- Atık Hizmeti Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)
- Atık Hizmeti Verilen Belediye Sayısı
- Toplanan Belediye Atık Miktarı/Nüfus
- Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı
- Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)
- Belediyelerde Deşarj Edilen Kişi Başı Günlük Atıksu Miktarı (Litre/Kişi-Gün)
- Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılan Atıksu Miktarı / Nüfus
- Atıksu Arıtma Tesisi Sayısı
- 100.000 Kişi Başına Düşen Atıksu Arıtma Tesisi Sayısı
- Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)
- Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı
- Düzenli Olarak Toplanan ve Uygun Nihai İşlem Uygulanan Belediye Atıklarının Toplam Belediye Atık Miktarına Oranı (%)
- Hane Başı Karbon Salımı Tasarrufu (kg)
- PM10 Ortalama (ug/m3)
- PM2.5 Ortalama (ug/m3)
- SO2 Ortalama (ug/m3)
- NO2 Ortalama (ug/m3)

- O3 Ortalama (ug/m3)
- CO Ortalama (ug/m3)

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar 11.7.

2030'a kadar özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına evrensel erişimlerinin güvence altına alınması

- Kamu Kullanımına Tamamen Açık, Yapılaşmış Alanların Şehirlerdeki Ortalama Payı
- Engelsiz Yaşam Merkezi Varlığı
- Engelli Park Varlığı
- Çocuk Parkı Sayısı
- Vücut Dokunulmazlığına Karşı İşlenen Suçlar /Nüfus
- Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar /Nüfus
- Cinsel Saldırı /Nüfus
- Cinsel İstismar /Nüfus
- Cinsel Taciz /Nüfus

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar 11.b.

2020'ye kadar kapsamaya, kaynak etkinliğine, iklim değişikliğine uyuma ve afetlere karşı dayanıklılığa yönelik entegre politikaları ve planları benimseyen ve uygulayan şehirlerin ve insan yerleşimlerinin sayısının önemli ölçüde artırılması ve Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçeve Eylem Planı 2015-2030 doğrultusunda bütüncül bir afet risk yönetiminin her düzeyde geliştirilmesi ve uygulanması

- Ulaşım Koordinasyon Merkezi Varlığı
- Afet Koordinasyon Merkezi Varlığı

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar 11.c.

En az gelişmiş ülkelerin finansal ve teknik yardım aracılığıyla yerel malzemeler kullanarak sürdürülebilir ve dayanıklı binalar inşa etmelerinin desteklenmesi

- TOKİ - Proje Sayısı
- TOKİ - Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi Sayısı
- TOKİ - Alt Gelir Grubu Konut Sayısı
- TOKİ - Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi Konut Sayısı

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Diğer göstergeler

- Çocuk Bağımlılık Oranı (%)
- Çocuk Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%)
- Nüfus Yoğunluğu (Kilometrekareye Düşen Kişi Sayısı)
- Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü
- Toplam Yaş Bağımlılık Oranı (%)
- Yıllık Nüfus Artış Hızı (binde)
- Net Göç Hızı (binde)
- 10.000 Kişiye Düşen Vakıf Sayısı
- 10.000 Kişiye Düşen Faal Dernek Sayısı
- Opera Varlığı
- AVM Sayısı
- Kişi Başına Düşen Çevre Koruma Hizmetleri Bütçe Harcaması (Çevre Koruma Hizmetleri Bütçe Harcamaları/Nüfus)
- Halk Kütüphanelerinden Bin Kişi Başına Yararlanma Sayısı
- Kişi Başına Düşen Halk Kütüphanelerindeki Kitap Sayısı
- Halk Kütüphaneleri Kullanıcı Sayısı / Toplam
- Tiyatro Eser Sayısı/ Toplam
- Tiyatro Seyirci Sayısı/ Nüfus
- Tiyatro Koltuk Sayısı/ Nüfus
- Sinema Film Sayısı/ Toplam
- Sinema Seyirci Sayısı/ Nüfus

- Sinema Koltuk Sayısı/ Nüfus
- Faaliyet Raporlarındaki Veri Zenginliği
- Belediye Stratejik Planlarında Gelir Kısıtlımları Varlığı
- Gizli Vatandaş Sorusu: Bir araştırma için belediyenizde bulunan aktif yeşil alan toplamını öğrenmeye ihtiyacım var.
- Gizli Vatandaş Sorusu: Çöpler doğru düğüst toplanmıyor. Nereye başvurmalıyım?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Sokak lambaları yanmıyor kimle görüşmeliyim?
- Gizli Vatandaş Sorusu: Böcek ilaçlama için nereye başvurmalıyım?
- Belediyenin Sokak Hayvanlarına Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı
- Belediyenin Çevreye Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı

1.4.9. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Göstergeleri

‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’, insani gelişmenin yanında sürdürülebilir kalkınma için de son derece önemli olup üzerinde durulması gereken bir alandır. Bu başlık altında, kadın ve kız çocuklarına yönelik her türlü olumsuzların giderilmesi, kadının kamusal ve diğer alanlarda katılımının sağlanması ve güvence altına alınması gibi temel göstergeler yer almaktadır. Toplumda yer alan tüm bireyler için cinsiyet eşitliğini sağlamak, kadın ve kız çocuklarını güçlendirmek en temel olguyu oluşturmaktadır.

Tablo 12. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bileşeni

ENDEKS	SKA	YEREL HEDEFLER
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	5.1. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi
		5.2. Kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması
		5.3. Çocuk evliliği, erken yaşta zorla evlendirilme ve kadın sünneti gibi bütün zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması
		5.5. Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılımlarının ve kadınlara karar verme mekanizmalarında, her düzeyde lider olabilmeleri için eşit fırsatlar tanınmasının güvence altına alınması
		Diğer

‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’ başlığı altında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve belediye verilerinin ağırlıkta olduğu aşağıda yer alan göstergeler derlenerek veri seti oluşturulmuştur.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 5.1.

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi

- Kadın-İşçi Sayısı /Toplam
- Kadın-Sendikalı İşçi /Toplam
- Kadın Sendikalaşma Oranı / Erkek Sendikalaşma Oranı (%)
- Yerel Eşitlik Eylem Planı Varlığı

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 5.2.

Kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması

- Polis Kaydı- Öldürülen Kadın
- Jandarma Kaydı- Öldürülen Kadın
- Öldürülen Kadın
- Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar /Nüfus
- Cinsel Saldırı /Nüfus
- Cinsel İstismar /Nüfus
- Cinsel Taciz /Nüfus

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 5.3.

Çocuk evliliği, erken yaşta zorla evlendirilme ve kadın sünneti gibi bütün zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması

- Ortalama İlk Evlenme Yaşı-Kadın
- Akraba Evliliği Oranı (%)
- Kız Çocuk Evlenmelerinin Toplam Evlenmeler İçindeki Oranı (%)

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 5.5.

Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılımlarının ve kadınlara karar verme mekanizmalarında, her düzeyde lider olabilmeleri için eşit fırsatlar tanınmasının güvence altına alınması

- Belediye Meclis Üyesi Kadın Sayısı/Toplam
- Belediye Başkan Yardımcısı Kadın Sayısı /Toplam
- Belediyede Kadın Müdür Sayısı /Toplam
- Belediye Toplam Kadın Çalışan Sayısı/Toplam
- Kadın Muhtar Sayısı /Toplam
- TBMM'deki Kadın Sandalye Oranı

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Diğer göstergeler

- Kadın Danışma Merkezi Varlığı
- Kadın Sığınma Evi Varlığı
- Kadın Dayanışma Hattı Varlığı
- Kadın Spor Merkezi Varlığı

2. İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ –

BÜYÜKŞEHİRLER (İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER) ENDEKS SONUÇLARI

İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi – Büyükşehirler çalışması bu yıl 2022 verileri kullanılarak ikinci kez hazırlanan bir endekstir. İlçeleri kapsayan endeksin 4. dönem sonuçları bu raporun ardından hazırlanacak olan ilçe raporunda açıklanacakken büyükşehirleri kapsayan bu endeks ikinci kez ve 51 il belediyesi verilerini kapsayan endeks ise ilk kez açıklanmaktadır. “İGE/SKA Büyükşehirler”, “İGE-İlçeler”deki metodolojiye benzer bir şekilde planlanmış, ancak ölçeğin genişlemesi nedeniyle daha kapsamlı göstergelerle kurgulanmıştır.

2022 yılında “İGE/SKA-Büyükşehirler” endeksinde, 30 büyükşehir kapsamında yapılan analizler sonucunda, insani gelişme sıralamasında İstanbul ilk sırada yer almıştır. İstanbul’u Ankara, Antalya, Eskişehir ve İzmir izlemiştir. Sıralamada öne çıkan diğer iller ise Muğla, Kocaeli, Denizli, Balıkesir ve Bursa’dır. Endekste en son sırada yer alan iller ise; Kahramanmaraş, Van, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin’dir.

Ana endeks ölçeğinde 30 büyükşehir arasında en yüksek skor 62,43, en düşük skor 38,72, ortalama skor ise 49,76’dır. Ortalamanın üstünde 15 büyükşehir yer alırken yine ortalamanın

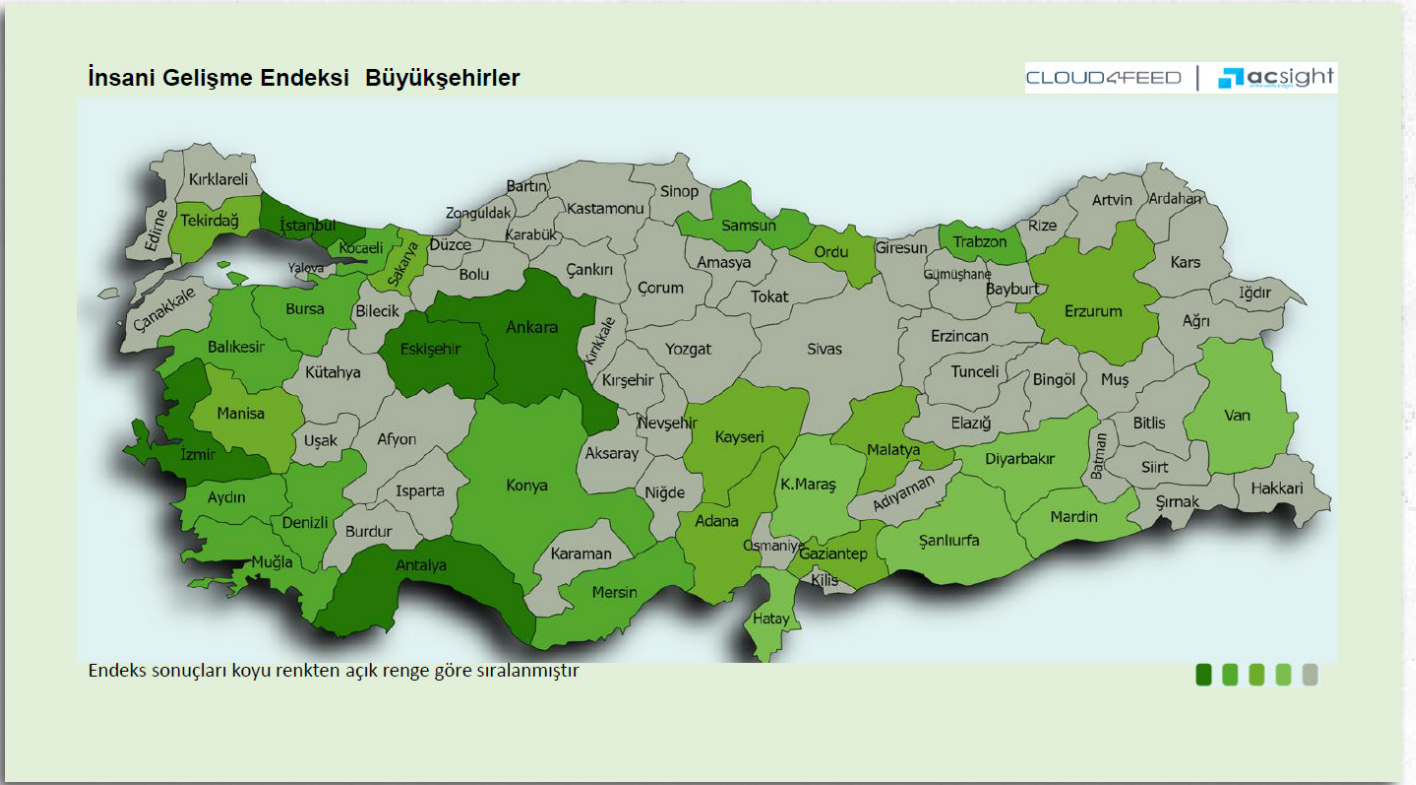
altında kalan büyükşehir sayısı 15'tir. Endeks sıralamasında ortalamanın altında kalan şehirler sırasıyla; Sakarya, Ordu, Tekirdağ, Erzurum, Adana, Kayseri, Malatya, Gaziantep, Manisa, Hatay, Kahramanmaraş, Van, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin'dir. Bölge kapsamında endeks sıralamasında ilk on sıraya girmeyen bölgeler ise; Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleridir.

2020 verileriyle gerçekleştirilen "İGE-Büyükşehirler" ile karşılaştırıldığında İzmir'in 5., Muğla'nın 6. sıraya gerilediği, Antalya'nın 3., Eskişehir'in ise 4. sıraya yükseldiği gözlenmektedir. Ayrıca Balıkesir ilk 10 büyükşehir arasına girmiştir. 2020'de olduğu gibi bu yıl da İstanbul ilk sırada, Ankara ise ikinci sırada yer almıştır.

Tablo 13. İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi-Büyükşehirler Ana Endeks

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER ANA ENDEKS
1	İstanbul	62.43
2	Ankara	58.99
3	Antalya	57.48
4	Eskişehir	56.57
5	İzmir	55.94
6	Muğla	54.28
7	Kocaeli	54.22
8	Denizli	53.20
9	Balıkesir	52.90
10	Bursa	51.80
11	Samsun	51.65
12	Konya	51.59
13	Trabzon	50.97
14	Aydın	50.88
15	Mersin	50.51
16	Sakarya	49.39
17	Ordu	48.73
18	Tekirdağ	48.62
19	Erzurum	48.50
20	Adana	47.77
21	Kayseri	46.69
22	Malatya	46.57
23	Gaziantep	45.74
24	Manisa	45.13
25	Hatay	44.22
26	Kahramanmaraş	43.62
27	Van	42.49
28	Diyarbakır	42.14
29	Şanlıurfa	40.93
30	Mardin	38.72

Harita 2. İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi-Büyükşehirler Ana Endeks

2.1. İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER ALT ENDEKS SONUÇLARI

Ana endeksi oluşturan alt endekslerin sonuçları, büyükşehirlerin hangi alanlarda ne kadar ön plana çıktıklarının ve eksikliklerinin görünmesi açısından önem taşımaktadır. Ana endekste ön sıralarda yer alan büyükşehirlerin genel olarak alt endekslerde de ön sıralarda yer aldığı gözlenirse de bazı endekslerde bu durumun geçerli olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla alt endeksler, insani gelişmenin yükseltilmesi için boşluk analizlerinin yapılabilmesine olanak tanımaktadır.

2.1.1. İGE/SKA-Büyükşehirler Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi

Büyükşehir belediyelerine ait göstergelerin kullanıldığı 'Eşitsizliklerin Azaltılması' endeksinde, İstanbul 63,7 endeks skoru ile listenin başında yer almıştır. İstanbul'u sırasıyla; 57,19 endeks skoru ile Ankara, 54,91 endeks skoru ile Şanlıurfa, 54,8 endeks skoru ile Konya, 53,14 endeks skoru ile Mersin izlemiştir. Listedeki sıralamanın sonunda ise Tekirdağ, Hatay, Aydın, Muğla ve Malatya'nın yer aldığı görülmektedir.

'Eşitsizliklerin Azaltılması' endeksinde zirve skor 63,70, en düşük skor 40,17 ve ortalama skor ise 47,72 olarak hesaplanmıştır. Ortalamanın üstünde kalan büyükşehir sayısı 13 iken, 17 büyükşehir ortalamanın altında değerlere sahiptir. Endeks sıralamasında ilk onda yer alan şehirler arasında Doğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği gözlenmiştir.

Tablo 14. İGE/SKA-Büyükşehirler Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER EŞİTSİZLİKLERİN AZALTILMASI ENDEKSİ
1	İstanbul	63.70
2	Ankara	57.19
3	Şanlıurfa	54.91
4	Konya	54.80
5	Mersin	53.14
6	Samsun	50.67
7	Eskişehir	50.49
8	Antalya	49.77
9	Kocaeli	49.59
10	İzmir	49.24
11	Van	48.96
12	Balıkesir	48.89
13	Ordu	47.95
14	Gaziantep	47.49
15	Adana	47.06
16	Bursa	46.62
17	Sakarya	46.37
18	Denizli	46.19
19	Mardin	45.79
20	Diyarbakır	45.51
21	Kahramanmaraş	44.86
22	Manisa	44.68
23	Kayseri	44.16
24	Trabzon	43.83
25	Erzurum	43.42
26	Tekirdağ	42.17
27	Hatay	42.06
28	Aydın	41.57
29	Muğla	40.22
30	Malatya	40.17

Harita 3. İGE/SKA-Büyükşehirler Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi

2.1.2. İGE/SKA-Büyükşehirler Güvenli Şehir Endeksi

‘Güvenli Şehir’ endeksinde, insani gelişme için, şehirleri güvenli ve sürdürülebilir kılmak için çeşitli göstergelerden yararlanılmıştır.

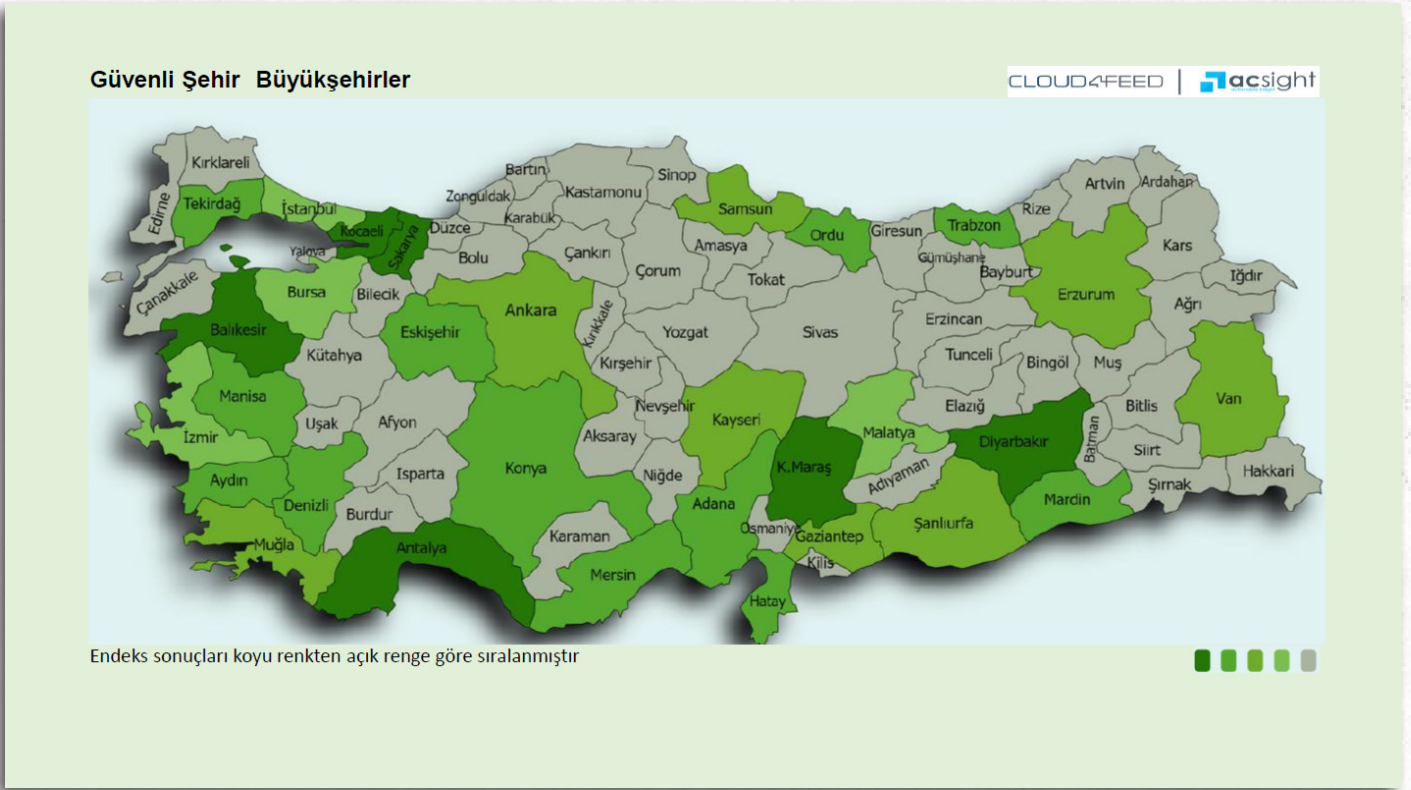
Endekste il sırada Kahramanmaraş gelirken Antalya, Kocaeli, Balıkesir ve Sakarya ilk beşte yer alan büyükşehirlerdir. ‘Güvenli Şehir’ endeksinde Gaziantep, İstanbul, İzmir, Bursa ve Malatya ise sıralamada sonda yer almıştır.

Endeks skorları incelendiğinde; zirve skor 81,57 (Kahramanmaraş), en düşük skor 58.71 (Malatya), ortalama skor ise 73,28’dir. Endeks ortalamasının üstünde 18 büyükşehir varken 12 büyükşehir ortalama altı değerlere sahiptir. ‘Güvenli Şehir’ endeks sıralamada ilk ona giren büyükşehirlerle bakıldığında Karadeniz Bölgesinin temsil edilmediği görülmüştür. Güneydoğu Anadolu Bölgesinden Kahramanmaraş, Diyarbakır, Mardin; Marmara Bölgesinden Kocaeli, Balıkesir ve Sakarya ilk onda yer alan büyükşehirler arasındadır.

Tablo 15. İGE/SKA-Büyükşehirler Güvenli Şehir Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER GÜVENLİ ŞEHİR ENDEKSİ
1	Kahramanmaraş	81.57
2	Antalya	81.26
3	Kocaeli	81.23
4	Balıkesir	81.05
5	Sakarya	80.34
6	Diyarbakır	79.27
7	Mardin	77.60
8	Konya	77.28
9	Adana	76.81
10	Eskişehir	76.50
11	Hatay	76.27
12	Trabzon	76.08
13	Manisa	75.69
14	Tekirdağ	75.43
15	Aydın	74.77
16	Ordu	74.60
17	Mersin	74.59
18	Denizli	74.11
19	Ankara	72.06
20	Samsun	71.14
21	Muğla	70.97
22	Şanlıurfa	70.83
23	Kayseri	69.97
24	Erzurum	69.96
25	Van	69.44
26	Gaziantep	68.25
27	İstanbul	63.24
28	İzmir	60.56
29	Bursa	58.71
30	Malatya	58.71

Harita 4. İGE/SKA-Büyükşehirler Güvenli Şehir Endeksi

2.1.3. İGE/SKA-Büyükşehirler İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi

‘İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme’ endeksi, şehrin ilgili makro ekonomik endeks verileri kullanılarak şehirdeki üretim, büyüme ve genel olarak şehir sakinlerinin gelir düzeylerine yönelik değişkenleri kapsamaktadır.

Antalya endekste ilk sırada yer almaktadır. Antalya’yı 59,72 endeks skoru ile İstanbul, 53,87 endeks skoru ile Muğla, 45,18 endeks skoru ile Ankara takip etmektedir. Kahramanmaraş, Mardin ve Diyarbakır ise endekste son sıralardadır.

‘İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme’ endeksinde zirve skor 60,31, en düşük skor 24,08, ortalama skor ise 39,31’dir. Endeks ortalamasının üstünde 14, ortalamanın altında ise 16 büyükşehir sıralanmıştır. ‘İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme’ endeksinde öne çıkan 10 büyükşehire bakıldığında Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği görülmektedir.

Tablo 16. İGE/SKA-Büyükşehirler İnsana YakıŖır İŖ ve Ekonomik Büyüme Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-BÜYÜKŖEHİRLER İNSANA YAKIŖIR İŖ VE EKONOMİK BÜYÜME ENDEKSİ
1	Antalya	60.31
2	İstanbul	59.72
3	Muğla	53.87
4	Ankara	45.18
5	Aydın	44.84
6	İzmir	44.77
7	Balıkesir	43.76
8	Bursa	42.61
9	EskiŖehir	41.97
10	Tekirdağ	40.63
11	Kocaeli	40.45
12	Trabzon	40.23
13	Denizli	39.74
14	Mersin	39.55
15	Erzurum	37.93
16	Manisa	37.78
17	Samsun	37.75
18	Sakarya	37.62
19	Konya	36.86
20	Ordu	36.08
21	Kayseri	35.77
22	Gaziantep	35.40
23	Malatya	34.82
24	Adana	34.81
25	Ŗanlıurfa	32.04
26	Van	30.69
27	Hatay	30.64
28	KahramanmaraŖ	30.14
29	Diyarbakır	29.35
30	Mardin	24.08

Harita 5. İGE/SKA-Büyükşehirler İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi

2.1.4. İGE/SKA-Büyükşehirler Nitelikli Eğitim Endeksi

‘Nitelikli Eğitim’ endeksi, şehir sınırları içerisinde yer alan eğitim altyapısı, beşeri sermaye ve belediyelerin yaşam boyu eğitime yönelik yaptığı faaliyetlerin verilerini kapsayan bir endekstir.

Endeksin sonuçlarına bakıldığında ilk sırada Ankara ve hemen arkasından Eskişehir’in geldiği gözlenmektedir. Ankara ve Eskişehir eğitim altyapısı ve beşerî sermaye gücü açısından diğer büyükşehirlerin önünde yer almıştır. Ankara ve Eskişehir’i 59,18 endeks skoru ile Muğla, 59,14 endeks skoru ile Trabzon, 57,85 endeks skoru ile Denizli, 56,14 endeks skoru ile Aydın ve 55,77 endeks skoru ile Balıkesir izlemiştir. ‘Nitelikli Eğitim’ endeks sıralamasında Diyarbakır, Gaziantep ve Şanlıurfa ise son sıradadır.

‘Nitelikli Eğitim’ endeksinde en yüksek skor 63,97, en düşük skor 22,16, ortalama skor ise 46,06’dır. Ortalamanın üstünde 16 büyükşehir varken 14 büyükşehir ortalama değerinin altında değerlere sahiptir. En yüksek skora sahip on büyükşehir bakıldığında Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği görülmektedir.

Tablo 17. İGE/SKA-Büyükşehirler Nitelikli Eğitim Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER NİTELİKLİ EĞİTİM ENDEKSİ
1	Ankara	63.97
2	Eskişehir	63.89
3	Muğla	59.18
4	Trabzon	59.14
5	Denizli	57.85
6	Aydın	56.14
7	Balıkesir	55.77
8	Samsun	54.60
9	Ordu	54.05
10	İzmir	53.75
11	Malatya	53.22
12	Erzurum	51.77
13	Mersin	48.92
14	Antalya	48.60
15	Sakarya	47.26
16	Kocaeli	46.82
17	İstanbul	45.34
18	Konya	44.08
19	Bursa	43.85
20	Manisa	43.25
21	Kayseri	40.72
22	Tekirdağ	40.42
23	Van	37.29
24	Adana	37.11
25	Mardin	32.84
26	Hatay	32.81
27	Kahramanmaraş	31.86
28	Diyarbakır	30.09
29	Gaziantep	25.16
30	Şanlıurfa	22.16

Harita 6. İGE/SKA-Büyükşehirler Nitelikli Eğitim Endeksi

2.1.5. İGE/SKA-Büyükşehirler Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi

‘Sağlık ve Kaliteli Yaşam’ endeksi, her yaş grubunda sağlıklı ve kaliteli bir yaşamı güvence altına almak amacıyla oluşturulmuştur. Endekste kullanılan veriler şehirlerin sağlık alanında yaptığı faaliyetlerden türetilen göstergeleri kapsamaktadır.

Endeks sonuçları incelendiğinde, ilk sırada Ankara yer alırken; Ankara’yı, İstanbul, Antalya, Eskişehir, Samsun ve Malatya izlemiştir. Adana, Gaziantep ve Konya ‘Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam’ endeksinde öne çıkan diğer büyükşehirlerdir.

‘Sağlık ve Kaliteli Yaşam’ endeksinde en yüksek skor 65,90, en düşük skor 47,84, ortalama skor ise 57,32’dir. Ortalamanın üstünde 17, ortalamanın altında ise 13 büyükşehir vardır. Endeks skorunda sıralamada öne çıkan ilk 10 büyükşehire bakıldığında Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği gözlenmektedir.

Tablo 18. İGE/SKA-Büyükşehirler Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER SAĞLIK VE KALİTELİ YAŞAM ENDEKSİ
1	Ankara	65.90
2	İstanbul	64.76
3	Antalya	64.24
4	Eskişehir	62.91
5	Samsun	60.91
6	Malatya	60.74
7	Adana	60.15
8	Gaziantep	59.88
9	Konya	59.57
10	Hatay	59.41
11	Erzurum	59.39
12	Trabzon	58.74
13	Bursa	58.35
14	Tekirdağ	58.33
15	İzmir	57.78
16	Kocaeli	57.48
17	Diyarbakır	57.41
18	Kahramanmaraş	56.69
19	Denizli	55.79
20	Kayseri	55.51
21	Sakarya	55.47
22	Muğla	54.92
23	Ordu	54.22
24	Aydın	52.98
25	Mersin	52.72
26	Şanlıurfa	52.23
27	Van	52.10
28	Mardin	51.95
29	Manisa	51.37
30	Balıkesir	47.84

Harita 7. İGE/SKA-Büyükşehirler Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi

2.1.6. İGE/SKA-Büyükşehirler Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi

‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’ endeksi kapsamında şehirlerin altyapıları ve sanayileşmeye ait veriler ilgili belediye, ikincil kurum ve kuruluşlardan temin edilmiştir.

Endekste ilk sırada ülkemizin sanayi merkezi olarak kabul edilen ve hemen her türlü sanayinin yer aldığı şehir olan İstanbul yer almıştır. Kocaeli, İzmir, Bursa ve Balıkesir İstanbul’u takip eden büyükşehirlerdir. ‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’ alanında öne çıkan diğer şehirler ise Tekirdağ, Ankara ve Samsun’dur. Endekste en son sırada yer alan şehirler ise; Malatya, Van, Mardin ve Diyarbakır’dır.

‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’ endeks skorlarına bakıldığında en yüksek skorun 80,42, en düşük skorun 25,70, ortalama skorun ise 46,50 olduğu görülmektedir. Ortalama değerin üstünde 14 büyükşehir varken 16 büyükşehir ortalama altı değerlere sahiptir. Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden hiçbir şehir endekste ilk on sıralamaya girememiştir.

Tablo 19. İGE/SKA-Büyükşehirler Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER SANAYİ, YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI ENDEKSİ
1	İstanbul	80.42
2	Kocaeli	70.82
3	İzmir	69.69
4	Bursa	66.14
5	Balıkesir	57.00
6	Tekirdağ	56.33
7	Ankara	54.76
8	Konya	52.68
9	Samsun	51.99
10	Kayseri	51.65
11	Gaziantep	51.47
12	Adana	48.32
13	Eskişehir	48.15
14	Sakarya	47.37
15	Antalya	45.25
16	Kahramanmaraş	44.94
17	Hatay	44.60
18	Denizli	44.50
19	Mersin	41.88
20	Muğla	39.80
21	Şanlıurfa	39.76
22	Ordu	39.07
23	Aydın	37.56
24	Erzurum	32.83
25	Trabzon	32.55
26	Manisa	31.82
27	Malatya	30.96
28	Van	30.78
29	Mardin	26.32
30	Diyarbakır	25.70

Harita 8. İGE/SKA-Büyükşehirler Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi

2.1.7. İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi

‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’ endeksi, belediye verileri ve ilgili diğer ikincil verilerin derlenmesi ile oluşturulmuştur. Bu kapsamda endekste ilk sırada İstanbul yer almıştır. İstanbul’u İzmir, Muğla, Ankara, Kocaeli ve Ankara takip etmektedir. Antalya, Denizli, Bursa ve Balıkesir bu alanda öne çıkan diğer büyükşehirlerdir.

Endekste zirve skor 60,69, en düşük skor 21,78, ortalama skor ise 43,05 olarak hesaplanmıştır. ‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’ endeks ortalamasının üstünde 17 büyükşehir varken 13 büyükşehir endeks ortalamasının altında değerlere sahiptir. Bölge kapsamında ilk 10 büyükşehir bakıldığında, Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin temsil edilmediği gözlenmektedir.

Tablo 20. İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE ENERJİ ENDEKSİ
1	İstanbul	60.69
2	İzmir	56.27
3	Muğla	55.52
4	Ankara	52.12
5	Konya	51.32
6	Kocaeli	50.96
7	Antalya	48.58
8	Denizli	47.88
9	Bursa	47.69
10	Balıkesir	47.39
11	Eskişehir	46.36
12	Erzurum	44.36
13	Mersin	44.04
14	Sakarya	44.02
15	Gaziantep	43.73
16	Aydın	43.73
17	Trabzon	43.70
18	Kahramanmaraş	41.88
19	Manisa	41.80
20	Samsun	41.41
21	Hatay	40.94
22	Adana	38.83
23	Kayseri	38.25
24	Malatya	36.00
25	Tekirdağ	35.39
26	Ordu	33.47
27	Diyarbakır	32.08
28	Van	31.67
29	Şanlıurfa	29.70
30	Mardin	21.78

Harita 9. İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi

2.1.8. İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi

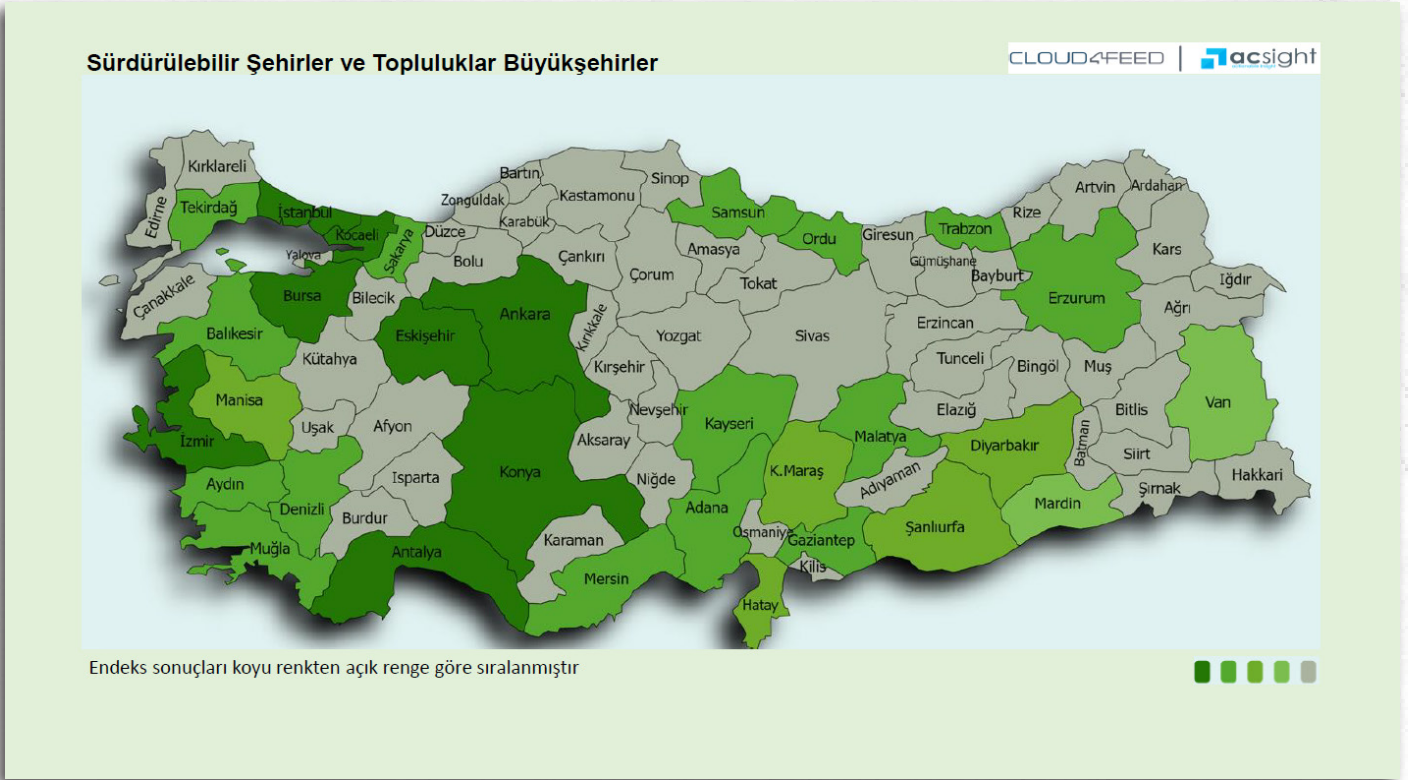
Şehirleri ve insanların yerleşimlerini dikkate alan endekste veriler, belediye ve diğer ilgili kaynaklardan derlenmiştir. ‘Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar’ endeksinde ilk sırada İstanbul yer almıştır. Ankara, İzmir, Eskişehir ve Bursa İstanbul’u takip eden büyükşehirlerdir. Kocaeli, Antalya ve Konya ‘Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar’ alanında öne çıkan diğer büyükşehirler arasında sıralanmıştır.

Endekste en yüksek skor 70,15, en düşük skor 41,31, ortalama skor ise 53,49’dur. Endeks ortalamasının üstünde 14 büyükşehir varken 16 büyükşehir ortalama altı değerlere sahiptir. Endekste öne çıkan 10 büyükşehir bakıldığında Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği gözlenmektedir.

Tablo 21. İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR ENDEKSİ
1	İstanbul	70.15
2	Ankara	61.67
3	İzmir	61.06
4	Eskişehir	60.27
5	Bursa	60.24
6	Kocaeli	59.01
7	Antalya	58.73
8	Konya	57.53
9	Balıkesir	56.38
10	Denizli	56.32
11	Gaziantep	54.40
12	Mersin	53.77
13	Kayseri	53.59
14	Adana	53.52
15	Erzurum	53.09
16	Muğla	53.03
17	Ordu	52.88
18	Aydın	52.76
19	Tekirdağ	52.44
20	Sakarya	52.40
21	Malatya	51.73
22	Trabzon	51.62
23	Samsun	51.25
24	Hatay	48.18
25	Manisa	46.59
26	Diyarbakır	46.18
27	Kahramanmaraş	45.43
28	Şanlıurfa	45.17
29	Van	43.89
30	Mardin	41.31

Harita 10. İGE/SKA-Büyükşehirler Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi

2.1.9. İGE/SKA-Büyükşehirler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi

‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’ endeksinde belediyelerin çalışanları içindeki kadın-erkek oranları dikkate alınmış ve ilgili diğer ikincil veriler de hesaplamaaya dahil edilmiştir.

Endeks sıralamasında ilk sırada Denizli yer almıştır. Antalya, Eskişehir, Ankara ve İstanbul Denizli’yi takip etmiştir. Bu alanda ön plana çıkan diğer büyükşehirler ise; Muğla, İzmir, Diyarbakır ve Samsun’dur. Endeks sıralamasında son sırada yer alan büyükşehirler; Şanlıurfa, Manisa ve Kayseri’dir.

Endekste zirve skor 74,96, en düşük skor 46,32, ortalama skor ise 59,56’dır. Endekste ortalamanın üstünde 16, altında ise 14 büyükşehir yer almıştır. Endeks sıralamasında ilk 10 büyükşehirde bakıldığında Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin temsil edilmediği gözlenmektedir.

Tablo 22. İGE/SKA-Büyükşehirler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-BÜYÜKŞEHİRLER TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ ENDEKSİ
1	Denizli	74.96
2	Antalya	74.17
3	Eskişehir	70.87
4	Ankara	69.97
5	İstanbul	69.80
6	Muğla	68.92
7	İzmir	68.53
8	Diyarbakır	64.65
9	Samsun	64.62
10	Mersin	63.21
11	Trabzon	63.18
12	Kocaeli	62.61
13	Aydın	62.05
14	Adana	60.97
15	Van	59.85
16	Tekirdağ	59.58
17	Bursa	56.37
18	Gaziantep	55.51
19	Hatay	55.31
20	Sakarya	54.81
21	Ordu	54.66
22	Malatya	53.95
23	Konya	53.37
24	Mardin	51.84
25	Balıkesir	50.99
26	Kahramanmaraş	50.41
27	Erzurum	49.92
28	Şanlıurfa	48.17
29	Manisa	47.34
30	Kayseri	46.32

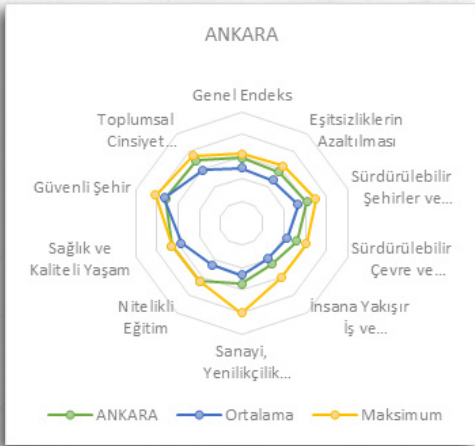
Harita 11. İGE/SKA-Büyükşehirler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi

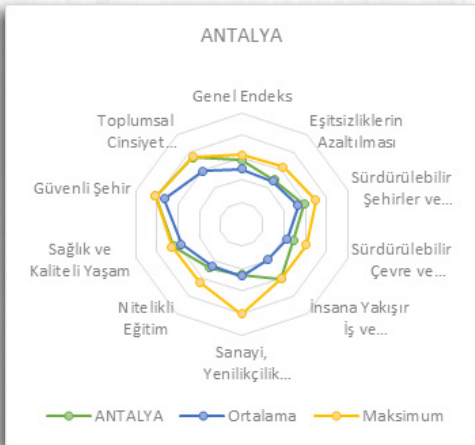
2.2. BÜYÜKŞEHİR PERFORMANS ANALİZİ

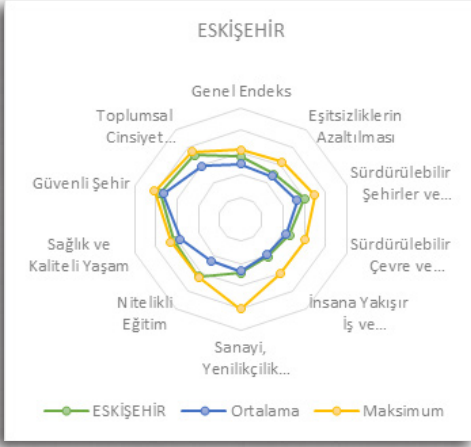
İstanbul, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Eşitsizliklerin Azaltılması endeks sıralamalarında ilk sırada; Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme endeks sıralamalarında ise ikinci sırada yer almıştır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği endeksinde yüksek performans göstermiştir. İstanbul'un Nitelikli Eğitim ile Güvenli Şehir endekslerinde ortalamanın altında kaldığı gözlemlenmiştir.

Ankara, Sağlık ve Kaliteli Yaşam ile Nitelikli Eğitim endekslerinde ilk sırada; Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ile Eşitsizliklerin Azaltılması endekslerinde ikinci sırada yer almıştır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme endekslerinde yüksek performans sergilemiştir. Güvenli Şehir endeksinde ortalamanın altında kalmıştır. İstanbul ile kıyaslandığında en büyük oranda ayrıştıkları endeks Nitelikli Eğitim endeksi olmuştur.

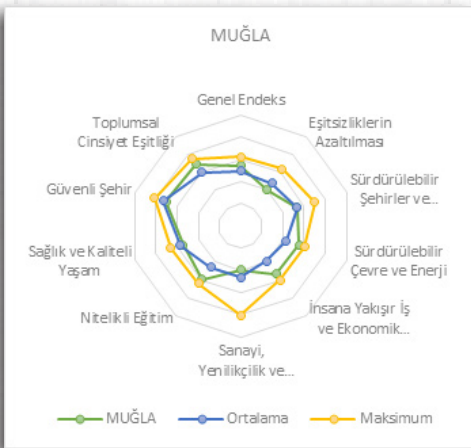
Antalya, ana endekste üçüncü sırada yer alırken İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme endeksinde birinci sırada yer almıştır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Güvenli Şehir, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Eşitsizliklerin Azaltılması endekslerinde yüksek skorlara sahiptir. Öte yandan Nitelikli Eğitim endeksinde göreceli olarak düşük performans göstermiştir. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı endeksinde ise Antalya endeks ortalamasının altında yer almıştır.

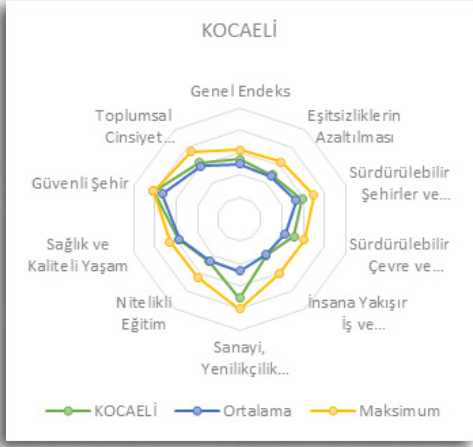
Genel endeks sıralamasında Eskişehir dördüncü sırada yer almaktadır. Eskişehir'in en güçlü olduğu endeks Nitelikli Eğitim endeksidir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sağlık ve Kaliteli Yaşam endekslerinde de ön plana çıkmaktadır. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Eşitsizliklerin Azaltılması, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Güvenli Şehir alanlarında ortalama değerlere çok yakın bir seyir izlemektedir. Tüm alanlarda büyükşehir ortalamalarının altında bir değere sahip olmadığı görülmektedir.

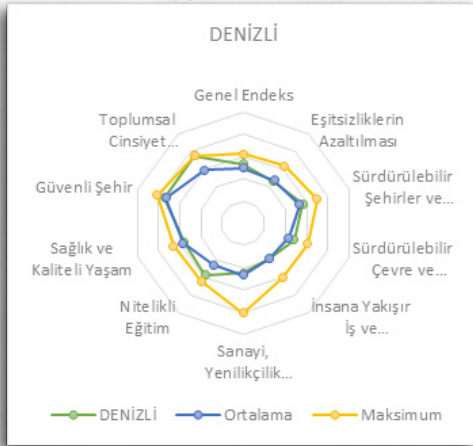
İzmir'in en güçlü olduğu alanlar; Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği endeksleridir. Nitelikli Eğitim endeksi açısından yüksek performans göstermiştir. Düşük performansa sahip olduğu alan Güvenli Şehirdir. Büyükşehir ortalamalarına çok yakın endeks skoruna sahip alanlar ise; İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Eşitsizliklerin Azaltılmasıdır.

Genel endeks sıralamasında altıncı sırada yer alan Muğla, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği alt başlıklarında yüksek değerlere sahiptir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Güvenli Şehir, Sağlık ve Kaliteli Yaşam endekslerinde büyükşehir ortalamalarının altında yer almıştır. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar endeksinde büyükşehir ortalamalarına yakınen Eşitsizliklerin Azaltılması alanında en düşük endeks skoruna sahiptir.

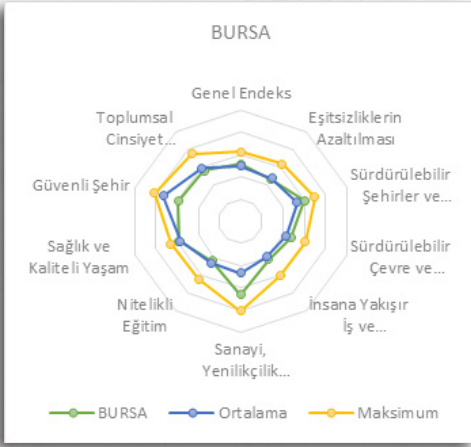
Kocaeli'nin büyükşehirler arasında ortalama değerlerin üstünde yer aldığı alanlar Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Eşitsizliklerin Azaltılması olarak sıralanabilir. Buna karşılık ortalamaya yakın olan bileşen Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme başlıklarıdır. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı ile Güvenli Şehir alanlarında yüksek skorlara sahiptir. Kocaeli'nin genel olarak alt bileşenlerin tamamında ortalama ya da ortalama üstü değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

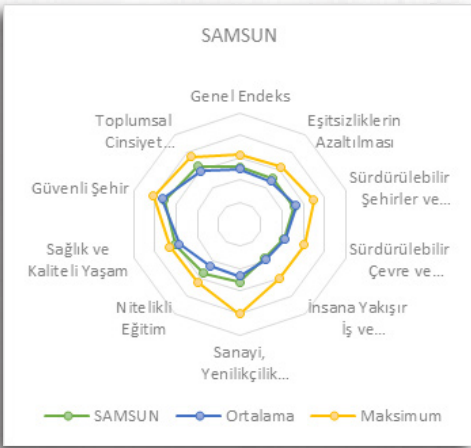
Denizli, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği endeksinde zirve endeks skoruna sahiptir. Büyükşehirler arasında ortalamanın üstünde ve ortalamaya yakın değerlere sahip olduğu alanlar; Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehirdir. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Eşitsizliklerin Azaltılması, Sağlık ve Kaliteli Yaşam bileşenlerinde ortalamanın altında yer almıştır.

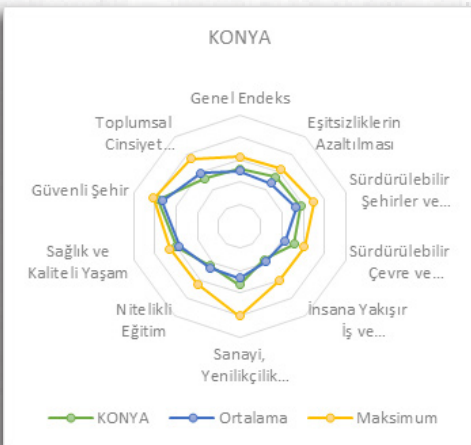
Balıkesir'in İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenler açısından öne çıktığı alanlar Güvenli Şehir, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitim bileşenleridir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Eşitsizliklerin Azaltılması, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme bileşenlerinde ortalamaya yakın bir görünüm sergilemiştir. Balıkesir, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği alanında büyükşehir ortalamasının altında bir değer alırken Sağlık ve Kaliteli Yaşam alanında en düşük endeks skorunu almıştır.

Genel endeks sıralamasında onuncu sırada yer alan Bursa, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar yüksek performans göstergelerine sahiptir. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanlarında ortalama ve üstü değerler almaktadır. Öte yandan Eşitsizliklerin Azaltılması, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Nitelikli Eğitim ve Güvenli Şehir bileşeninde ortalama altı değerlere sahiptir.

Samsun; Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitim bileşenlerinde yüksek performans sergilemiştir. Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında öne çıkmaktadır. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir alanları Samsun'u İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nde negatif yönde etkileyen bileşenlerdir.

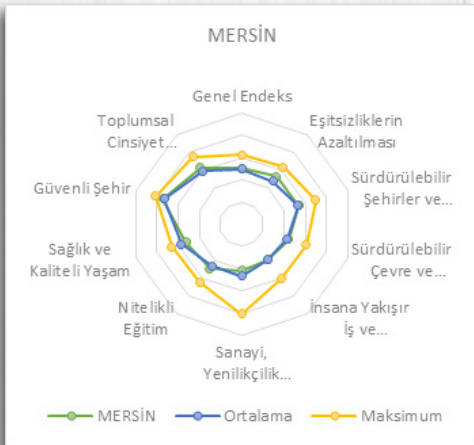
Konya'nın, İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi alt bileşenleri açısından öne çıktığı alanlar; Eşitsizliklerin Azaltılması, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Güvenli Şehir, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapıdır. Sağlık ve Kaliteli Yaşam alt bileşeninde ortalamaya yakın değerler alırken; Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme bileşenlerinde ortalama altı değerler almıştır.

Trabzon, Nitelikli Eğitim bileşeninde yüksek performans gösteren büyükşehirler arasındadır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakınsır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir alanlarında büyükşehir ortalamalarına yakın bir dağılım sergilemiştir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Eşitsizliklerin Azaltılması alt endeks bileşenlerinde ortalamanın altında endeks skorlarına sahip olması Trabzon'un insani gelişme düzeyini azaltmıştır.

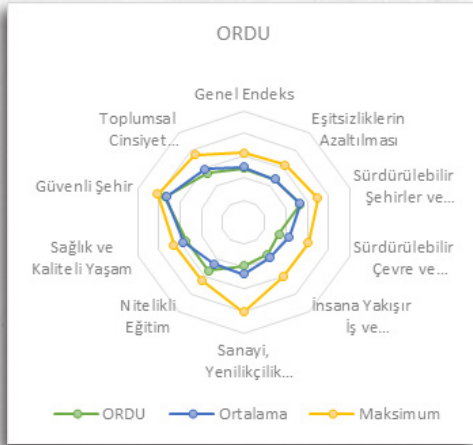
Nitelikli Eğitim ile İnsana Yakınsır İş ve Ekonomik Büyüme Alanlarında Aydın en yüksek değerlere sahiptir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Güvenli Şehir bileşenlerinde büyükşehirler ortalamasına yakın bir görünüm verdiği anlaşılmaktadır. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Eşitsizliklerin Azaltılması, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar gibi bileşenlerinin ortalamanın altında kalması, Aydın'ın insani gelişme düzeyinin düşmesine neden olmuştur.

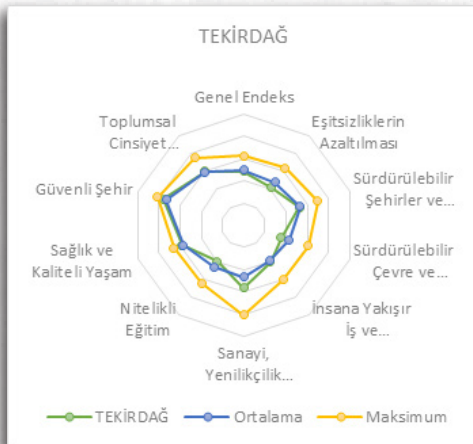
Mersin, Eşitsizliklerin Azaltılması alt endeksinde yüksek bir skor ile ortalamanın üstünde yer aldığı gözlenmektedir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakınsır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir alanlarında büyükşehirler ortalamasına yakın bir seyir izlediği anlaşılmaktadır. Öte yandan ortalamanın altında kaldığı alanlar ise Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı ile Sağlık ve Kaliteli Yaşamdır.

Sakarya'nın alt bileşenler açısından öne çıktığı alan Güvenli Şehirdir. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitim bileşenlerinde ortalamaya yakın bir görünüm sergilemiştir. Büyükşehirler arasında ortalamanın altında değerlere sahip olduğu alanlar ise Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Eşitsizliklerin Azaltılmasıdır.

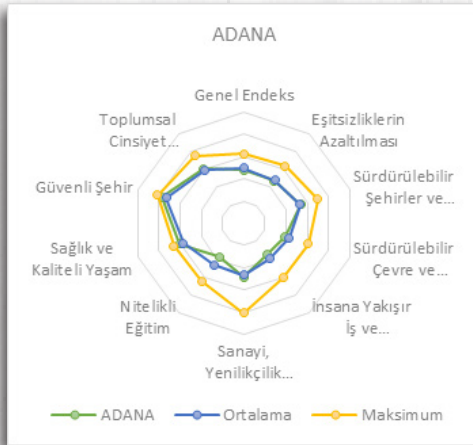
İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenlerinde genel olarak büyükşehir ortalamasının altı değerlere sahipken; Nitelikli Eğitim bileşeninde önemli bir değere sahiptir. Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında büyükşehirler ortalamasına yakın seyretmiştir. Diğer yandan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar alanlarında ortalamanın altında değerler alması Ordu'nun insani gelişme düzeyini negatif etkilemiştir.

Tekirdağ'ın insani gelişme düzeyini olumlu etkileyen alt bileşeni Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapıdır. Bununla birlikte Tekirdağ'ın büyükşehirler ortalamasına yakın değerler aldığı bileşenler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehirdir. Tekirdağ'ın insani gelişme düzeyini negatif etkileyen bileşenler ise Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim ve Eşitsizliklerin Azaltılmasıdır. gelişme düzeyini negatif etkilemiştir.

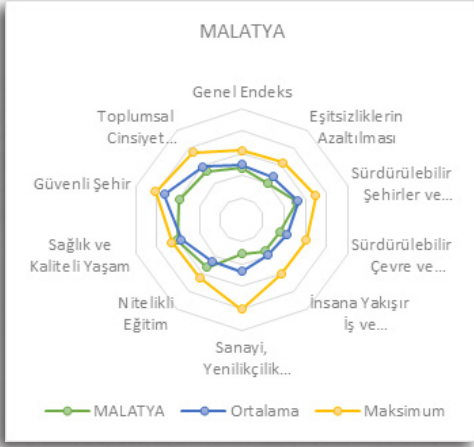
Erzurum'un İnsani gelişme düzeyini olumlu etkileyen alt bileşeni Nitelikli Eğitimdir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması Erzurum'un büyükşehirler arasında ortalamanın altında kalan bileşenlerini oluşturmaktadır. Öte yandan Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sağlık ve Kaliteli Yaşam bileşenlerinde ortalamaya yakın bir seyir izlemiştir.

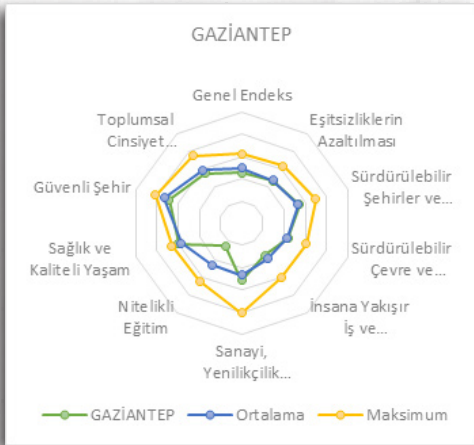
Adana, genel olarak incelendiğinde, İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenlerinde büyükşehirler ortalamasına yakın ve altında bir seyir izlediği görülmüştür. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Güvenli Şehir alanlarında ortalamaya yakın bir görünüm çizen Adana, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenlerinde ortalamanın altında yer almıştır.

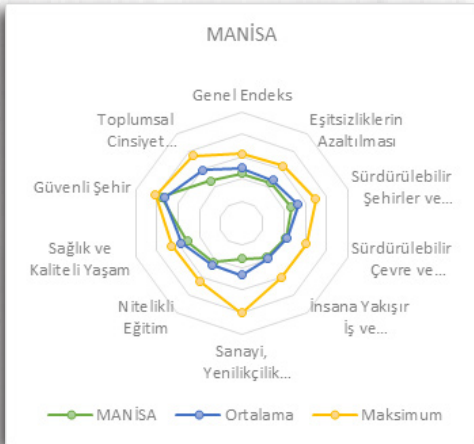
İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenlerine bakıldığında genel olarak Kayseri genel olarak düşük bir performans göstermiştir. Ortalamanın altında kaldığı alt bileşenler Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması olarak sıralanırken Toplumsal Cinsiyet Eşitliği bileşeninde büyükşehirler arasında en son sırada yer almaktadır. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı endeksinde ortalamanın üstünde yer alırken, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar bileşeninde ise büyükşehirler arasında ortalama değere sahiptir.

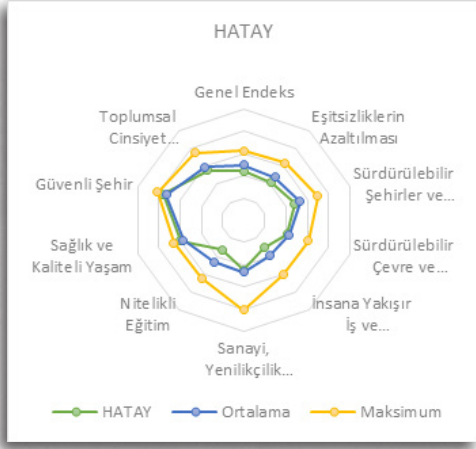
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenleri Malatya'nın insani gelişme düzeyini azaltan faktörler olduğu görülmektedir. Nitelikli Eğitim endeksinde ortalamanın üstünde performans gösterirken, Sağlık ve Kaliteli Yaşam ile büyükşehirler ortalamasına yakın seyrettiği görülmektedir.

Gaziantep'te, İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'ni pozitif yönde etkileyen en önemli bileşenler Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı ile Sağlık ve Kaliteli Yaşam'dır. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ve Sürdürülebilir Çevre ve Enerji'de ortalamaya yakın bir performans göstermiştir. Öte yandan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması, Nitelikli Eğitim bileşenlerinde büyükşehirler ortalamasının altında seyretmiştir.

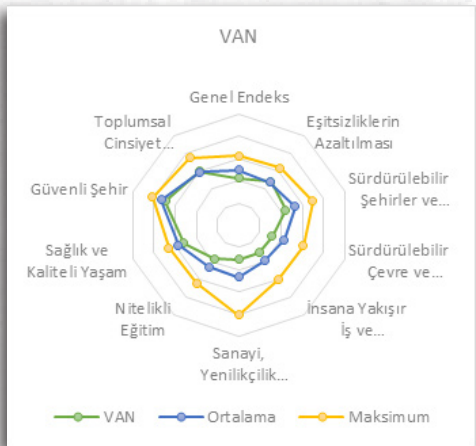
Manisa'da insani gelişme alt bileşenleri açısından diğer alt bileşenlere kıyasla öne çıkan alan Güvenli Şehirdir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenlerinde büyükşehirler ortalamasının altında yer almıştır ve bu durum, genel olarak Manisa'yı ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'ni negatif yönde etkilemiştir.

Hatay, insani gelişmenin alt bileşenleri düzeyinde toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenlerinde büyükşehirler arasında ortalama altı değerlere sahiptir. Sağlık ve Kaliteli Yaşam ile Güvenli Şehir alanlarında ise ortalama üstü seyir izlemiştir.

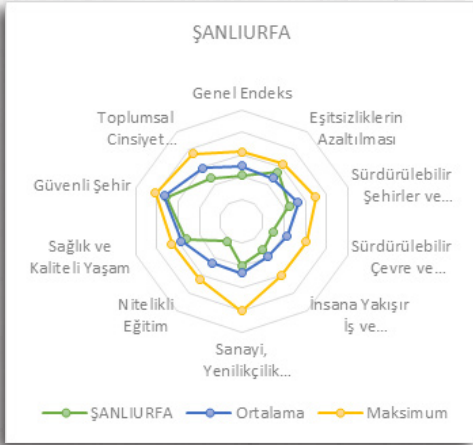
Kahramanmaraş, İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenlerinden biri olan Güvenli Şehir alanında zirve endeks skoruna sahiptir. Buna karşılık, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Eşitsizliklerin Azaltılması, Sağlık ve Kaliteli Yaşam Kahramanmaraş'ın büyükşehirler arasında ortalamanın altında seyrettiği alanlardır.

Van, İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenleri içinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında büyükşehir ortalamasına yakın bir görünüm vermektedir. Diğer tüm alanlarda ortalamanın altında değerlere sahiptir. En düşük değerlere sahip bileşenler; Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşamdır.

Diyarbakır, insani gelişmenin bileşenleri içinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Güvenli Şehir alanlarında iyi değerlere sahiptir. Diyarbakır, genel olarak ortalama altı değerlere sahiptir. Sağlık ve Kaliteli Yaşam alanında büyükşehirler ortalamasına yakinken; ortalamadan sapmanın en çok olduğu alan Yenilikçilik ve Altyapıdır. Aynı zamanda İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Nitelikli Eğitim, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ortalamadan sapmanın yaşandığı diğer alanlardır.

Şanlıurfa, İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenleri içinde Eşitsizliklerin Azaltılması alanında yüksek performans göstermiştir. Öte yandan Şanlıurfa, alt bileşenlerin tümünde ortalamanın altında bir görünüm vermiştir. Büyükşehirler ortalamasından en yüksek sapmanın yaşandığı bileşenler; Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Nitelikli Eğitimdir.

İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nde büyükşehirler arasında son sırada Mardin yer almaktadır. İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nde alt bileşenlerinden Güvenli Şehir hariç aldığı skorların tümü büyükşehirler ortalamasının altındadır. Güvenli Şehir bileşeninde iyi bir endeks skoru ile ortalamanın üzerinde bir seyir izlemektedir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanlarında en düşük endeks skorlarına sahiptir. Geriye kalan diğer bileşenlerde büyükşehirler ortalamasından yüksek düzeyde sapmalar söz konusudur.

3. İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ – İLLER (İGE/SKA-İLLER) ENDEKS SONUÇLARI

“İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi – İller”, büyükşehirleri kapsayan endekste kullanılan göstergeler düzeyinde hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda “İGE/SKA - İller” 2022’de insani gelişme sıralamasında 51 il arasında Çanakkale ilk sırada yer almıştır. Listenin ilk beşinde Çanakkale ilinden sonra sırasıyla; Edirne, Isparta, Yalova ve Sivas gelmektedir. Sıralamada öne çıkan diğer iller ise Nevşehir, Afyonkarahisar, Bolu, Kütahya, Düzce ve Uşak’tır. Siirt, Iğdır, Şırnak, Ağrı ve Hakkari ise endekste son sıralarda yer almaktadır.

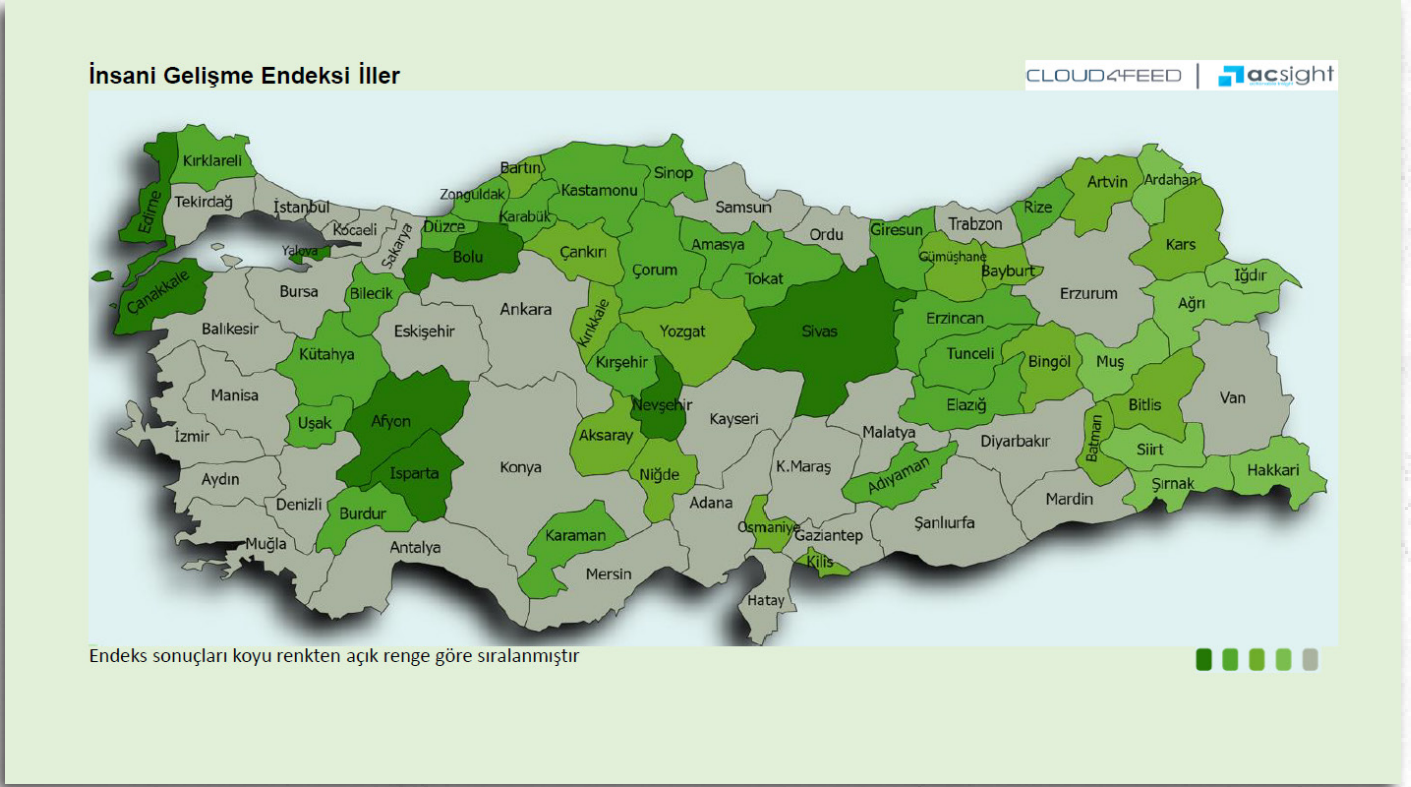
İller arasında ana endeks çerçevesinde en yüksek skor 59,24, en düşük skor 36,49, ortalama skor ise 47,94’tür. Ana endeks ölçeğinde ortalamanın üstünde 26 il varken ortalamanın altında kalan il sayısı 25’dir. Ortalamanın altında kalan illerin içinde yer aldıkları bölgeler arasında bir sıralama yapıldığında; Doğu Anadolu Bölgesinden 8 il, Güneydoğu Anadolu Bölgesinden 4 il, Karadeniz Bölgesinden 6 il, ve İç Anadolu Bölgesinden 5 il, Marmara ve Akdeniz Bölgesinden ise 1’er il yer almaktadır.

Tablo 23. İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi-İller Ana Endeks

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-İLLER ANA ENDEKS
1	Çanakkale	59.24
2	Edirne	57.51
3	Isparta	55.27
4	Yalova	55.24
5	Sivas	54.56
6	Nevşehir	54.16
7	Afyonkarahisar	53.57
8	Bolu	53.55
9	Kütahya	53.03
10	Düzce	52.24
11	Uşak	51.79
12	Kırklareli	51.46
13	Elazığ	50.66
14	Amasya	50.62
15	Erzincan	50.44
16	Kastamonu	50.39
17	Giresun	50.26
18	Çorum	50.20
19	Tokat	50.06
20	Burdur	49.76
21	Karabük	49.64
22	Rize	49.62

23	Tunceli	49.39
24	Adıyaman	48.30
25	Karaman	48.18
26	Bilecik	48.06
27	Kırşehir	47.89
28	Zonguldak	47.82
29	Sinop	47.61
30	Niğde	47.29
31	Artvin	47.09
32	Kırıkkale	46.58
33	Çankırı	46.43
34	Aksaray	46.29
35	Yozgat	46.18
36	Bartın	45.94
37	Kars	45.69
38	Osmaniye	44.30
39	Bingöl	44.28
40	Batman	44.24
41	Kilis	43.70
42	Bitlis	43.10
43	Gümüşhane	42.91
44	Bayburt	42.60
45	Ardahan	42.00
46	Muş	41.32
47	Siirt	40.43
48	Iğdır	39.40
49	Şırnak	39.28
50	Ağrı	38.76
51	Hakkari	36.49

Harita 12. İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi-İller Ana Endeks

3.1 İGE/SKA-İLLER ALT ENDEKS SONUÇLARI

3.1.1. İGE/SKA-İller Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi

‘Eşitsizliklerin Azaltılması’ endeksinde iller düzeyinde en yüksek skor Kütahya’ya aittir. Kütahya ilini sırasıyla Afyonkarahisar, Çanakkale, Edirne, Tokat ve Çorum izlemektedir. İller bazında endeks skorunda listenin sonunda yer alan iller; Artvin, Ağrı, Sinop, Bayburt ve Ardahan’dır.

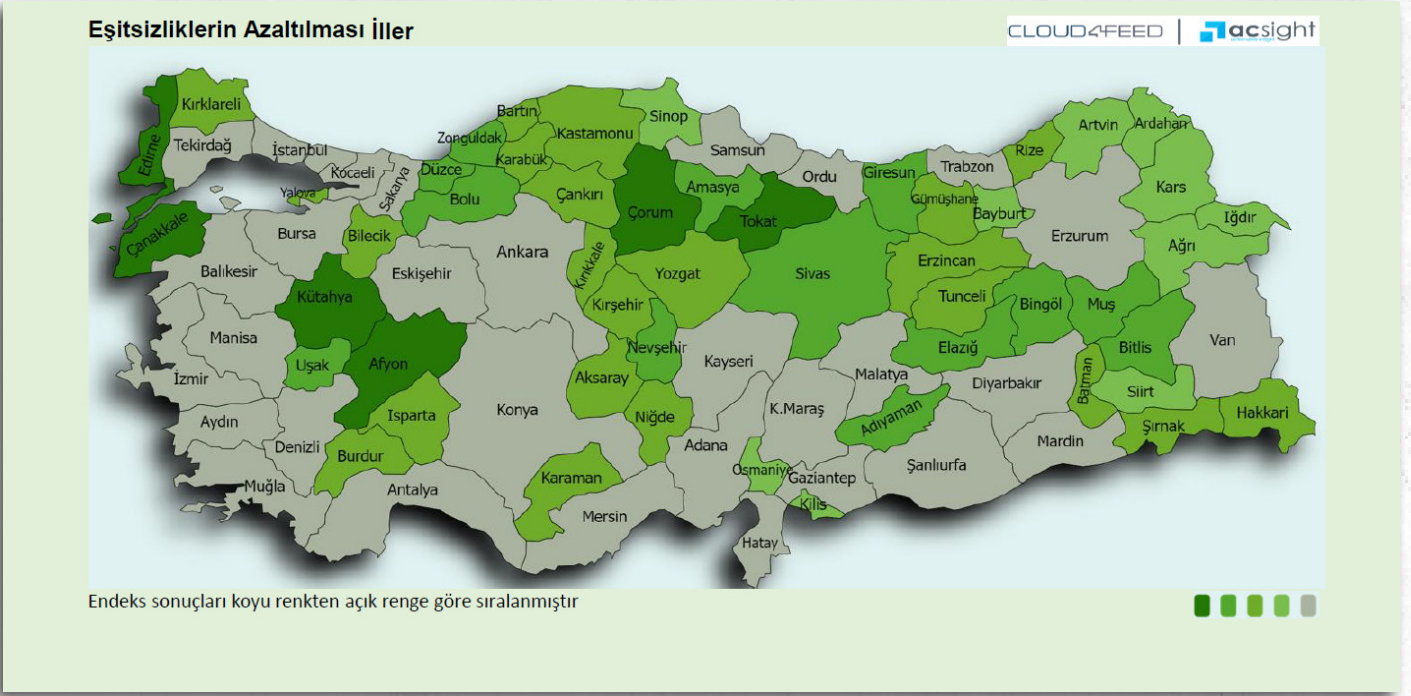
‘Eşitsizliklerin Azaltılması’ endeksinde zirve skor 59,50, en düşük skor 34,31, ortalama skor ise 47,22’dir. Ortalamanın üstünde kalan il sayısı 23 iken 28 il ortalamanın altında değerlere sahiptir. Listenin ilk on sıralamasında yer alan iller içinde Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği gözlenmiştir.

Tablo 24. İGE/SKA-İller Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-İLLER EŞİTSİZLİKLERİN AZALTILMASI ENDEKSİ
1	Kütahya	59.50
2	Afyonkarahisar	58.34
3	Çanakkale	56.80
4	Edirne	55.92
5	Tokat	54.96
6	Çorum	54.51

7	Uşak	53.92
8	Giresun	53.38
9	Sivas	53.16
10	Nevşehir	53.11
11	Düzce	51.85
12	Amasya	51.43
13	Elazığ	50.96
14	Muş	50.23
15	Bingöl	49.97
16	Bolu	49.47
17	Adıyaman	49.34
18	Zonguldak	48.92
19	Bitlis	48.74
20	Erzincan	48.29
21	Aksaray	48.22
22	Niğde	47.93
23	Yalova	47.55
24	Isparta	46.61
25	Karaman	46.41
26	Kastamonu	46.37
27	Batman	46.20
28	Kırşehir	45.65
29	Gümüşhane	45.57
30	Bartın	44.85
31	Karabük	44.82
32	Tunceli	44.66
33	Burdur	44.63
34	Hakkari	44.63
35	Kırklareli	44.61
36	Rize	44.49
37	Şırnak	44.32
38	Kırıkkale	43.92
39	Çankırı	43.76
40	Yozgat	43.33
41	Bilecik	42.96
42	Osmaniye	42.38
43	Iğdır	42.27
44	Kars	42.21
45	Siirt	41.73
46	Kilis	41.39
47	Artvin	41.34
48	Ağrı	40.91
49	Sinop	39.51
50	Bayburt	37.70
51	Ardahan	34.31

Harita 13. İGE/SKA-İller Eşitsizliklerin Azaltılması Endeksi

3.1.2. İGE/SKA-İller Güvenli Şehir Endeksi

‘Güvenli Şehir’ endeksi, iller bazında değerlendirildiğinde 88,30 endeks skoru ile Artvin ilk sırada yer almaktadır. Artvin ilini Kırşehir, Bilecik, Amasya, Kırklareli, Erzincan, Gümüşhane ve Edirne izlemektedir. Listenin en alt sıralarında Kilis, Kars, Iğdır, Ardahan ve Zonguldak yer almaktadır.

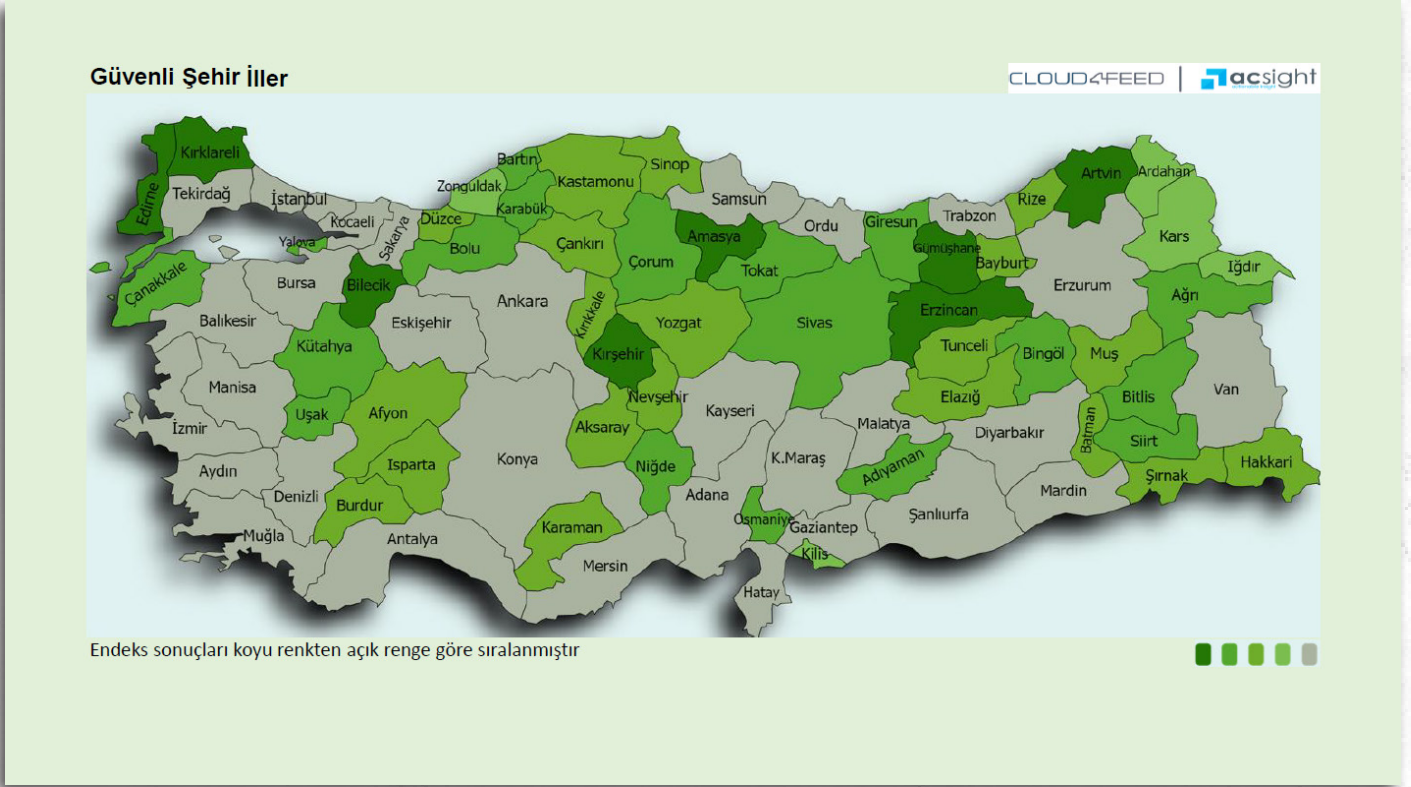
Endekste zirve skor 88,30, en düşük skor 58,90, ortalama skor ise 77,77’dir. ‘Güvenli Şehir’ endeksi iller bazında ortalamanın üstünde 31 şehir var iken 20 şehir ortalama altı değerlere sahiptir. Listede ilk on sıralamasında yer alan illerde, bölge düzeyinde Güneydoğu Anadolu, Ege ve Akdeniz Bölgesinin temsil edilmediği görülmektedir.

Tablo 25. İGE/SKA-İller Güvenli Şehir Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-İLLER GÜVENLİ ŞEHİR ENDEKSİ
1	Artvin	88.30
2	Kırşehir	87.48
3	Bilecik	87.05
4	Amasya	85.45
5	Kırklareli	84.36
6	Erzincan	84.21
7	Gümüşhane	84.03

8	Edirne	83.96
9	Kütahya	83.05
10	Sivas	83.03
11	Bitlis	82.60
12	Karabük	82.34
13	Yalova	82.01
14	Uşak	81.88
15	Adıyaman	81.86
16	Bolu	81.66
17	Niğde	81.32
18	Osmaniye	81.17
19	Bingöl	80.99
20	Tokat	80.74
21	Çorum	80.45
22	Bartın	80.19
23	Çanakkale	79.58
24	Siirt	79.07
25	Ağrı	78.82
26	Giresun	78.73
27	Burdur	78.46
28	Batman	78.42
29	Nevşehir	78.03
30	Isparta	78.01
31	Muş	77.99
32	Aksaray	77.53
33	Karaman	77.01
34	Kırıkkale	76.80
35	Kastamonu	76.40
36	Afyonkarahisar	76.09
37	Şırnak	75.87
38	Düzce	75.33
39	Yozgat	74.89
40	Çankırı	74.10
41	Tunceli	73.41
42	Bayburt	73.20
43	Elazığ	71.44
44	Rize	71.42
45	Hakkari	70.55
46	Sinop	70.43
47	Kilis	67.42
48	Kars	67.02
49	Iğdır	63.41
50	Ardahan	59.91
51	Zonguldak	58.90

Harita 14. İGE/SKA-İller Güvenli Şehir Endeksi

3.1.3. İGE/SKA-İller İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi

‘İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme’ endeksi iller bazında Çanakkale ilk sırada yer almaktadır. Çanakkale’yi Nevşehir, Yalova, Edirne, Bolu ve Afyonkarahisar takip etmektedir. Endeks sıralamasında listede en son sırada yer alan iller ise Batman, Bitlis, Hakkari, Siirt ve Şırnak’tır.

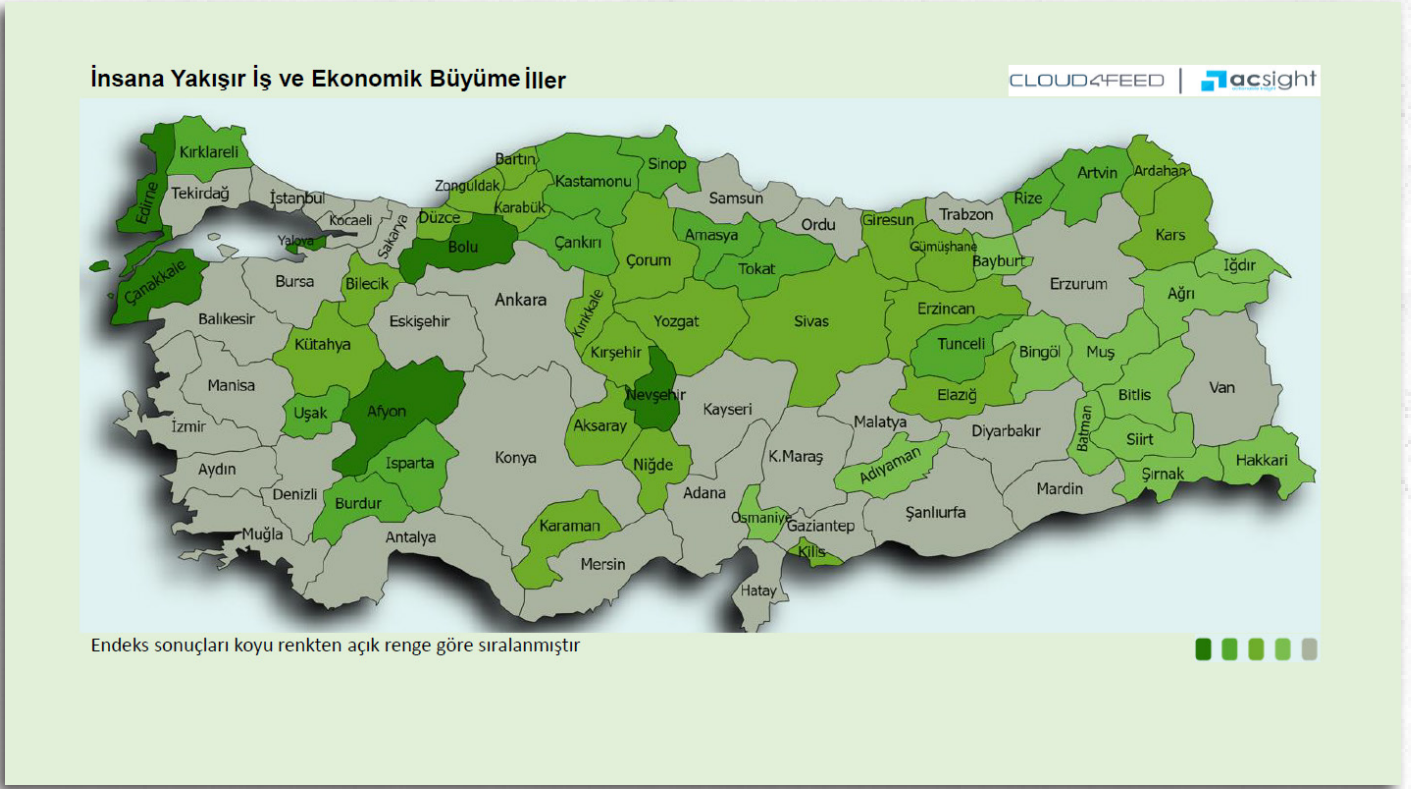
Endekste en yüksek skor 55,80, en düşük skor 23,22, ortalama skor ise 39,72’dir. ‘İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme’ endeksinde ortalamanın üstünde 29, ortalamanın altında ise 22 şehir vardır. Sıralamada listede yer alan şehirlerde ilk on sıralamasına bakıldığında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği gözlenmektedir.

Tablo 26. İGE/SKA-İller İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-İLLER İNSANA YAKIŞIR İŞ VE EKONOMİK BÜYÜME ENDEKSİ
1	Çanakkale	55.80
2	Nevşehir	53.30
3	Yalova	51.60
4	Edirne	51.39
5	Bolu	50.41
6	Afyonkarahisar	50.12
7	Kastamonu	47.49
8	Kırklareli	46.55

9	Sinop	46.21
10	Isparta	45.84
11	Burdur	44.76
12	Uşak	43.58
13	Çankırı	43.40
14	Artvin	42.87
15	Tunceli	42.84
16	Tokat	42.43
17	Rize	41.72
18	Amasya	41.61
19	Ardahan	41.49
20	Giresun	41.17
21	Karabük	41.04
22	Erzincan	40.97
23	Kilis	40.93
24	Kütahya	40.71
25	Çorum	40.68
26	Bilecik	40.66
27	Kars	40.52
28	Bartın	40.50
29	Düzce	40.42
30	Niğde	38.22
31	Sivas	37.72
32	Aksaray	37.58
33	Kırşehir	37.29
34	Zonguldak	37.28
35	Yozgat	37.22
36	Kırıkkale	37.06
37	Gümüşhane	36.73
38	Elazığ	36.57
39	Karaman	35.82
40	Adıyaman	35.48
41	Bayburt	35.30
42	Iğdır	34.46
43	Osmaniye	34.30
44	Bingöl	32.15
45	Ağrı	32.05
46	Muş	28.73
47	Batman	28.21
48	Bitlis	27.50
49	Hakkari	27.36
50	Siirt	24.40
51	Şırnak	23.22

Harita 15. İGE/SKA-İller İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Endeksi

3.1.4. İGE/SKA-İller Nitelikli Eğitim Endeksi

‘Nitelikli Eğitim’ endeksine 51 il düzeyinde sonuçlara bakıldığında ilk sırada Tunceli yer almaktadır. Tunceli’yi izleyen diğer önemli şehirler Çanakkale, Isparta, Edirne, Burdur, Artvin, Erzincan, Rize ve Sivas’tır.

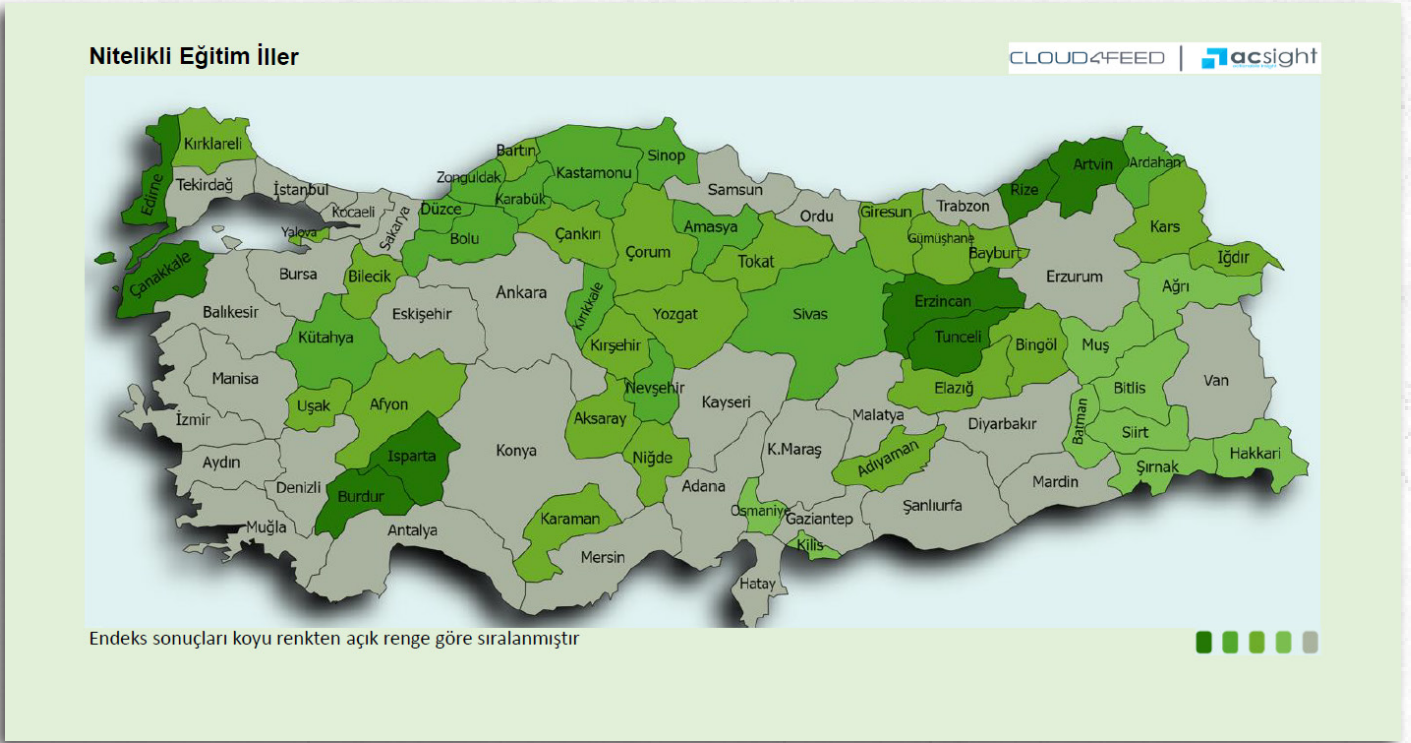
Endekste zirve skor 66,75, en düşük skor 29,32 ortalama skor ise 50,79’dur. Endeks ortalamasının üstünde 26, ortalamanın altında ise 25 şehir sıralanmıştır. ‘Nitelikli Eğitim’ endeksinde öne çıkan on şehre bakıldığında Ege, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği görülmektedir.

Tablo 27. İGE/SKA-İller Nitelikli Eğitim Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-İLLER NİTELİKLİ EĞİTİM ENDEKSİ
1	Tunceli	66.75
2	Çanakkale	65.43
3	Isparta	64.36
4	Edirne	63.99
5	Burdur	61.87
6	Artvin	61.67
7	Erzincan	61.59
8	Rize	61.01

9	Sivas	59.44
10	Karabük	57.24
11	Kırıkkale	56.84
12	Kütahya	56.63
13	Nevşehir	56.44
14	Amasya	56.39
15	Zonguldak	56.38
16	Kastamonu	56.36
17	Sinop	56.28
18	Düzce	55.09
19	Bolu	54.47
20	Ardahan	53.99
21	Bartın	52.33
22	Kırşehir	52.09
23	Elazığ	51.71
24	Çorum	51.36
25	Kırklareli	51.18
26	Bayburt	50.97
27	Karaman	50.70
28	Giresun	50.08
29	Uşak	50.01
30	Çankırı	49.81
31	Yalova	48.80
32	Bilecik	48.76
33	Bingöl	48.43
34	Afyonkarahisar	48.28
35	Kars	47.59
36	Adıyaman	47.40
37	Yozgat	47.19
38	Niğde	46.91
39	Iğdır	46.56
40	Tokat	46.26
41	Gümüşhane	45.25
42	Aksaray	44.90
43	Bitlis	41.90
44	Osmaniye	41.38
45	Batman	38.71
46	Kilis	38.55
47	Muş	36.37
48	Ağrı	35.58
49	Siirt	35.06
50	Hakkari	34.57
51	Şırnak	29.32

Harita 16. İGE/SKA-İller Nitelikli Eğitim Endeksi

3.1.5. İGE/SKA-İller Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi

Endeks sonuçlarında ilk sırada Isparta yer alırken Edirne, Bolu ve Elazığ Isparta'yı izlemiştir. Batman, Yalova, Tokat, Uşak ve Osmaniye 'Sağlık ve Kaliteli Yaşam' endeksinde öne çıkan diğer önemli şehirlerdir. Ardahan, Bartın ve Çankırı endekste son sıralarda yer almaktadır.

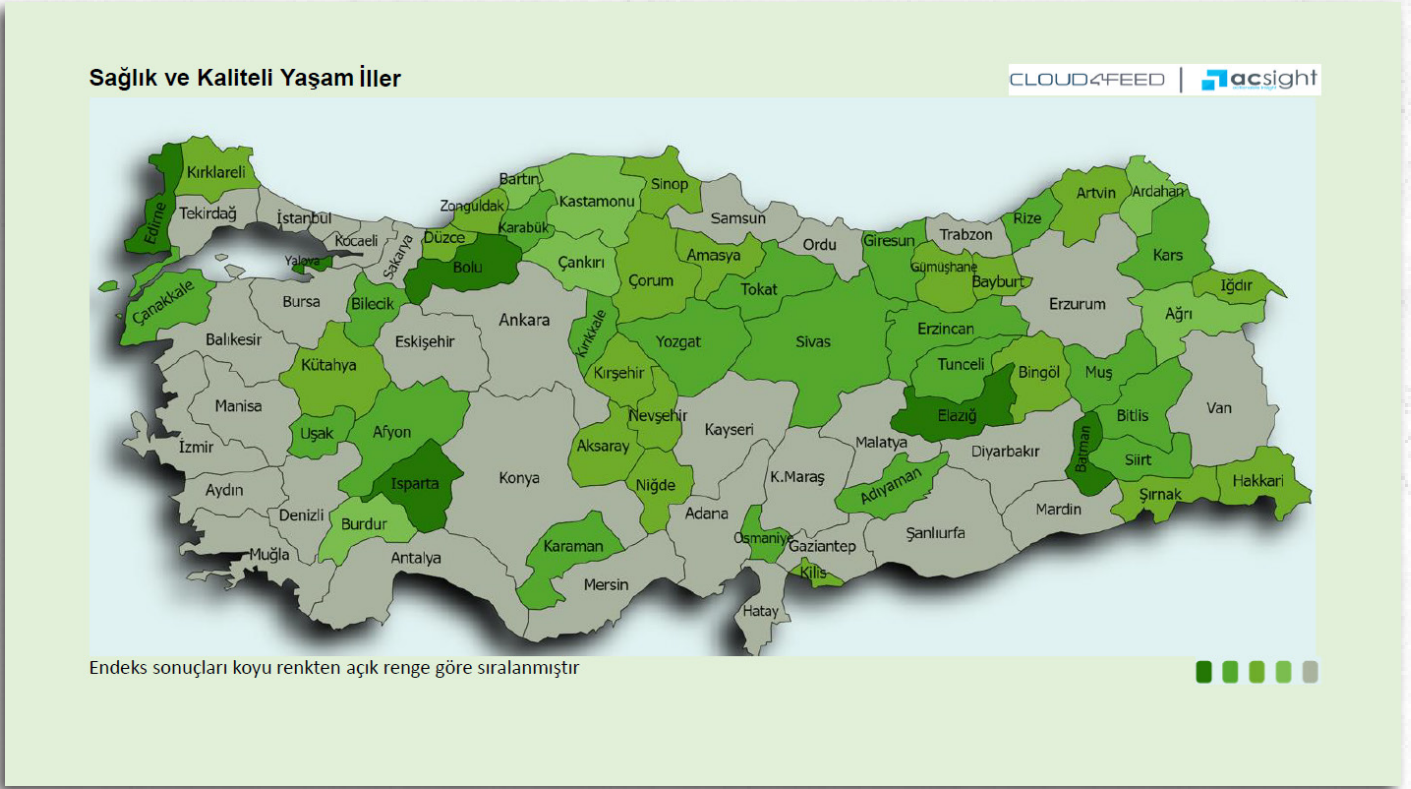
51 şehir kapsamında en yüksek skor 64,73, en düşük skor 45,52, ortalama skor ise 53,77'dir. Ortalamanın üstünde 26, ortalamasının altında ise 25 şehir vardır. Sıralamada listede öne çıkan ilk on şehre bakıldığında yalnızca İç Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği gözlenmektedir.

Tablo 28. İGE/SKA-İller Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-İLLER SAĞLIK VE KALİTELİ YAŞAM ENDEKSİ
1	Isparta	64.73
2	Edirne	62.40
3	Bolu	62.14
4	Elazığ	60.75
5	Batman	60.43
6	Yalova	59.24
7	Tokat	56.81
8	Uşak	56.72

9	Osmaniye	56.70
10	Adıyaman	56.16
11	Sivas	55.98
12	Giresun	55.90
13	Siirt	55.78
14	Muş	55.32
15	Tunceli	55.31
16	Bilecik	55.28
17	Çanakkale	55.10
18	Rize	54.96
19	Karaman	54.85
20	Kırıkkale	54.54
21	Bitlis	54.51
22	Kars	54.49
23	Karabük	54.44
24	Yozgat	54.41
25	Erzincan	54.37
26	Afyonkarahisar	53.81
27	Kilis	53.47
28	Düzce	53.43
29	Bingöl	53.42
30	Kırşehir	53.36
31	Şımak	53.26
32	Kütahya	53.07
33	Artvin	52.70
34	Aksaray	52.46
35	Zonguldak	52.28
36	Sinop	52.19
37	Bayburt	51.51
38	Hakkari	51.39
39	Kırklareli	51.07
40	Iğdır	50.86
41	Niğde	50.73
42	Nevşehir	50.44
43	Gümüşhane	49.77
44	Amasya	49.77
45	Çorum	48.66
46	Burdur	48.44
47	Kastamonu	48.18
48	Ağrı	47.96
49	Ardahan	47.21
50	Bartın	45.85
51	Çankırı	45.52

Harita 17. İGE/SKA-İller Sağlık ve Kaliteli Yaşam Endeksi

3.1.6. İGE/SKA-İller Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi

‘Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı’ endeksinde 30 büyükşehir dışında kalan şehirler sıralandığında ilk sırada Sivas yer almaktadır. Sivas’ı Çanakkale, Zonguldak, Elazığ ve Yalova takip etmektedir. Giresun, Uşak, Edirne, Düzce ve Kastamonu endekste ön plana çıkan diğer şehirlerdir.

Endekste zirve skor 55,35, en düşük skor 17,44, ortalama skor ise 36,45’tir. Endeks ortalamasının üstünde kalan şehir sayısı 23 iken 28 şehir endeks ortalamasının altında değerlere sahiptir. Endeks sıralamasında ilk onda yer alan şehirler içinde Akdeniz, Güneydoğu ve İç Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği gözlenmiştir.

Tablo 29. İGE/SKA-İller Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-İLLER SANAYİ, YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI ENDEKSİ
1	Sivas	55.35
2	Çanakkale	54.07
3	Zonguldak	51.94
4	Elazığ	51.74
5	Yalova	51.62
6	Giresun	49.61
7	Uşak	49.41

8	Edirne	48.73
9	Düzce	48.45
10	Kastamonu	46.86
11	Isparta	46.36
12	Kütahya	46.24
13	Kars	45.48
14	Kırklareli	45.42
15	Nevşehir	43.93
16	Bilecik	43.67
17	Adıyaman	41.21
18	Batman	40.92
19	Rize	39.57
20	Tokat	38.66
21	Sinop	37.85
22	Osmaniye	37.36
23	Niğde	37.06
24	Amasya	36.04
25	Çankırı	36.01
26	Karaman	35.79
27	Aksaray	34.36
28	Şırnak	34.30
29	Karabük	34.26
30	Çorum	33.59
31	Bolu	32.34
32	Burdur	32.13
33	Bingöl	31.97
34	Afyonkarahisar	31.90
35	Erzincan	31.80
36	Yozgat	31.19
37	Kırıkkale	30.40
38	Tunceli	30.29
39	Siirt	29.71
40	Kırşehir	28.40
41	Muş	28.31
42	Bartın	26.43
43	Artvin	25.47
44	Bitlis	25.39
45	Ağrı	23.49
46	Hakkari	23.35
47	Iğdır	23.27
48	Kilis	21.99
49	Gümüşhane	20.00
50	Ardahan	17.82
51	Bayburt	17.44

Harita 18. İGE/SKA-İller Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Endeksi

3.1.7. İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi

51 il kapsamında ‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’ endeksinde ilk sırada Çanakkale yer almıştır. Sivas, Afyonkarahisar, Yalova ve Isparta Çanakkale’yi takip etmektedir. Kırklareli, Yozgat, Karabük, Zonguldak ve Edirne endekste yer alan diğer önemli şehirler arasındadır.

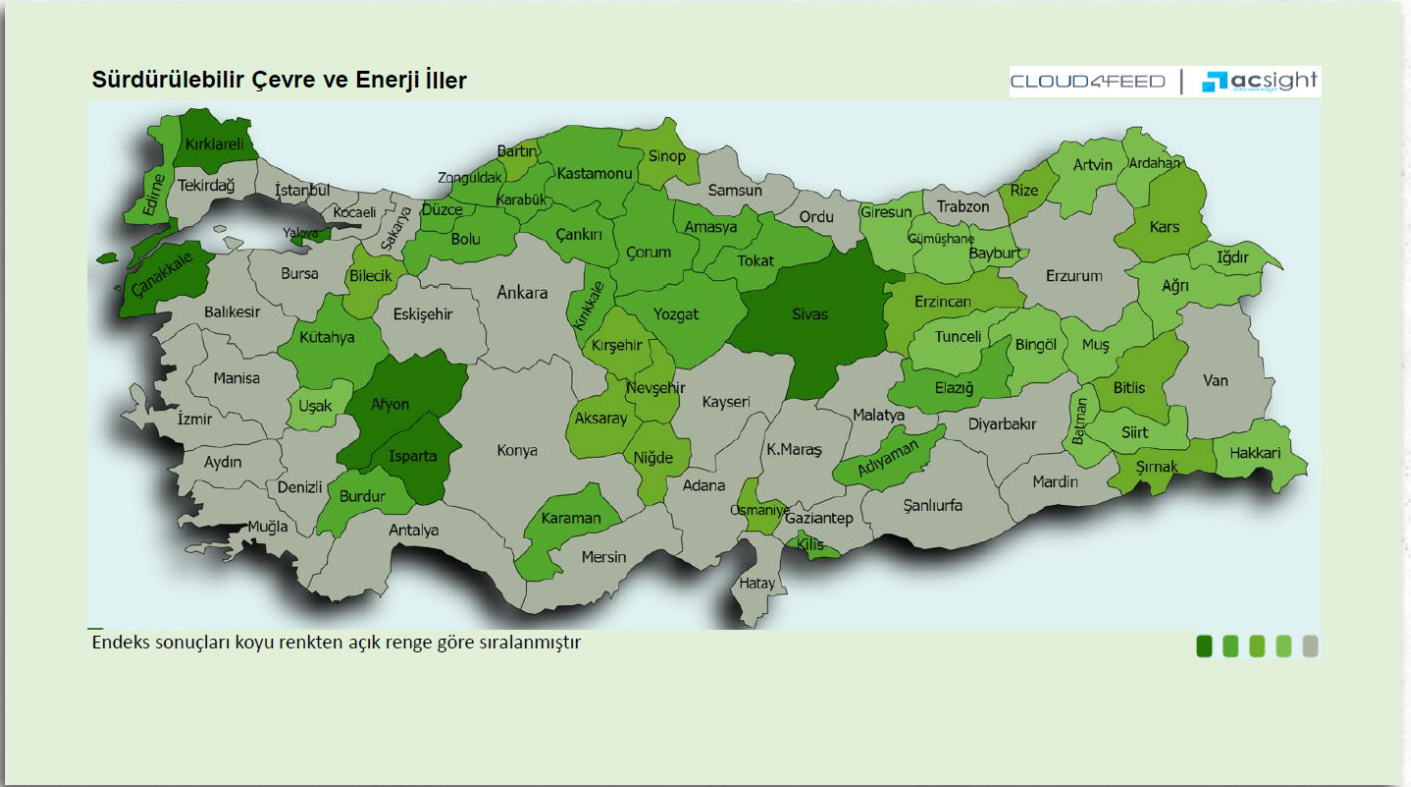
‘Sürdürülebilir Çevre ve Enerji’ endeksinde en yüksek skor 53,43, en düşük skor 15,61, ortalama skor ise 36,99 olarak hesaplanmıştır. Endeks ortalamasının üstünde 24, ortalamanın altında 27 şehir sıralanmıştır. Endekste öne çıkan ilk on şehir incelendiğinde, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği gözlenmektedir.

Tablo 30. İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-İLLER SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE ENERJİ ENDEKSİ
1	Çanakkale	53.43
2	Sivas	52.09
3	Afyonkarahisar	51.65
4	Yalova	49.48
5	Isparta	47.98
6	Kırklareli	46.58
7	Yozgat	45.34
8	Karabük	43.93
9	Zonguldak	42.71

10	Edirne	42.68
11	Bolu	42.34
12	Burdur	41.14
13	Elazığ	41.01
14	Karaman	40.94
15	Tokat	40.93
16	Çorum	40.83
17	Kırıkkale	40.42
18	Kastamonu	40.15
19	Çankırı	40.13
20	Düzce	40.08
21	Amasya	39.12
22	Kilis	39.01
23	Kütahya	38.50
24	Adıyaman	38.25
25	Rize	36.97
26	Kırşehir	36.91
27	Nevşehir	36.42
28	Niğde	36.35
29	Sinop	36.22
30	Erzincan	35.98
31	Osmaniye	35.83
32	Kars	35.65
33	Bilecik	34.95
34	Bartın	34.61
35	Bitlis	33.71
36	Şırnak	33.10
37	Aksaray	32.53
38	Bayburt	31.64
39	Uşak	31.61
40	Siirt	31.17
41	Ardahan	30.98
42	Artvin	30.96
43	Gümüşhane	30.27
44	Tunceli	29.13
45	Ağrı	27.85
46	Giresun	27.30
47	Batman	27.22
48	Muş	27.04
49	Bingöl	26.47
50	Iğdır	21.25
51	Hakkari	15.61

Harita 19. İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Endeksi

3.1.8. İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi

51 il bazında endeksin sonuçlarına bakıldığında ilk sırada Afyonkarahisar'ın geldiği gözlenmektedir. Afyonkarahisar'ı Sivas, Yalova, Çorum ve Çanakkale izlemiştir. Nevşehir, Kütahya, Edirne ve Isparta da 'Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar' endeksinde öne çıkan şehirler arasında sıralanmıştır. Endeks sıralamasında Ağrı, Hakkari ve Iğdır ise son sıradadır.

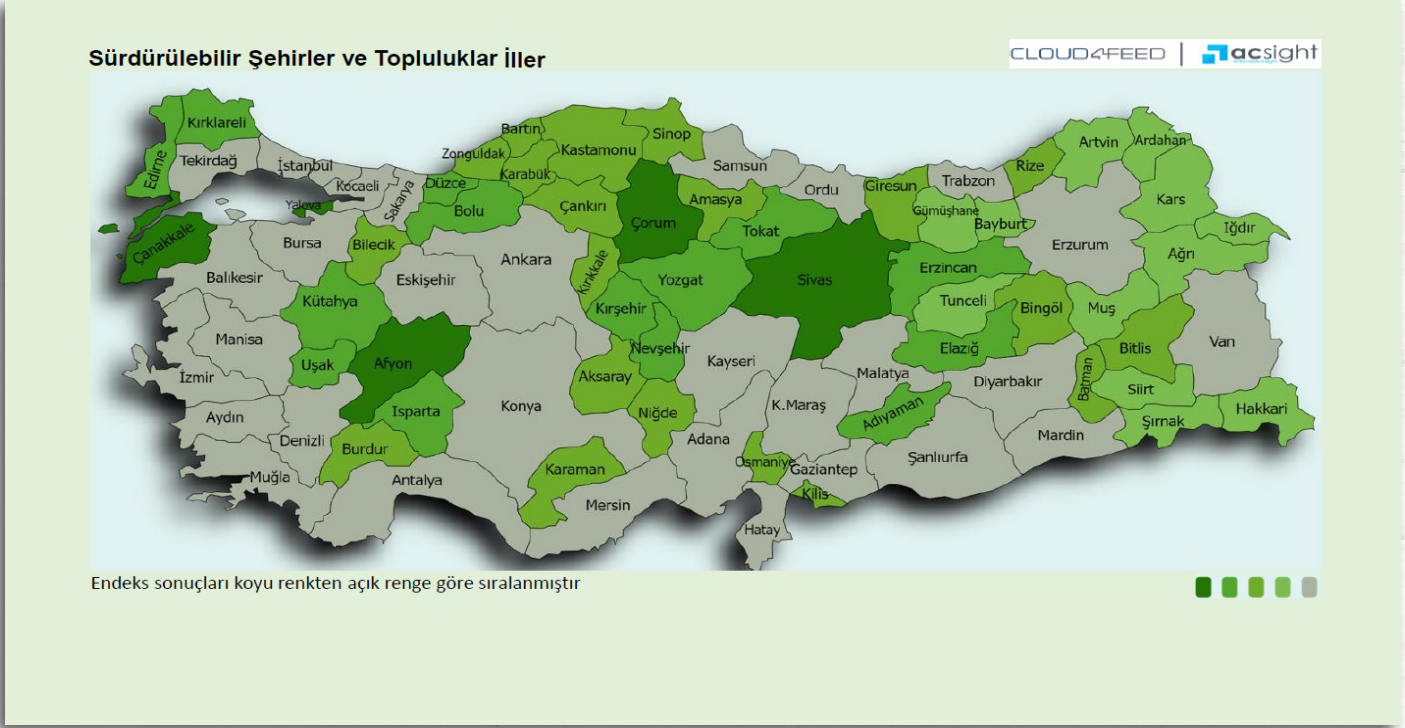
'Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar' endeksinde en yüksek skor 62,04, en düşük skor 33,03, ortalama skor ise 48,24'tür. Ortalamanın üstünde 27 şehir, ortalamanın altında da 24 şehir sıralanmıştır. En yüksek skora sahip on şehre bakıldığında Güneydoğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği görülmektedir.

Tablo 31. İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-İLLER SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR ENDEKSİ
1	Afyonkarahisar	62.04
2	Sivas	59.48
3	Yalova	59.23
4	Çorum	57.93
5	Çanakkale	57.06
6	Nevşehir	56.45
7	Kütahya	55.60
8	Edirne	54.67

9	Isparta	54.65
10	Elazığ	54.39
11	Uşak	53.78
12	Bolu	53.49
13	Düzce	53.15
14	Adıyaman	51.91
15	Erzincan	51.59
16	Kırşehir	51.53
17	Kırklareli	50.85
18	Tokat	50.82
19	Yozgat	50.52
20	Karabük	50.39
21	Giresun	50.21
22	Kilis	49.70
23	Batman	49.67
24	Niğde	49.35
25	Karaman	49.08
26	Aksaray	48.94
27	Amasya	48.93
28	Zonguldak	48.14
29	Burdur	48.06
30	Kastamonu	47.74
31	Rize	47.15
32	Bitlis	46.08
33	Bilecik	46.01
34	Osmaniye	45.84
35	Sinop	45.27
36	Çankırı	45.17
37	Kırıkkale	44.97
38	Bingöl	44.22
39	Bartın	43.85
40	Muş	42.96
41	Tunceli	42.38
42	Şırnak	42.21
43	Siirt	41.91
44	Bayburt	40.72
45	Kars	40.19
46	Gümüşhane	40.15
47	Artvin	39.52
48	Ardahan	39.05
49	Ağrı	36.53
50	Hakkari	33.46
51	Iğdır	33.03

Harita 20. İGE/SKA-İller Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Endeksi

3.1.9. İGE/SKA-İller Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi

Endekste ilk sırada Düzce yer alırken Yalova ve Bolu Düzce'yi izlemiştir. Diğer önemli şehirler ise; Çanakkale, Giresun, Kırklareli, Edirne, Amasya, Karaman ve Tunceli'dir. Yozgat, Kırıkkale ve Zonguldak 'Toplumsal Cinsiyet Eşitliği' endeksinde son sıralarında yer almaktadır.

'Toplumsal Cinsiyet Eşitliği' endeksinde en yüksek skor 71,13 en düşük skor 34,87 ortalama skor ise 51,57'dir. Ortalamanın üstünde 24, ortalamanın altında ise 27 şehir vardır. Sıralamada öne çıkan ilk on şehire bakıldığında Akdeniz, Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin temsil edilmediği gözlenmektedir.

Tablo 32. İGE/SKA-İller Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi

ENDEKS SIRASI	İL	İGE/SKA-İLLER TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ ENDEKSİ
1	Düzce	71.13
2	Yalova	64.10
3	Bolu	63.42
4	Çanakkale	62.41
5	Giresun	62.23
6	Kırklareli	61.91
7	Edirne	61.87
8	Amasya	61.83
9	Karaman	61.70
10	Tunceli	61.59

11	Nevşehir	60.35
12	Uşak	59.67
13	Siirt	55.91
14	Isparta	55.86
15	Kütahya	55.10
16	Kars	54.60
17	Tokat	54.45
18	Bartın	54.37
19	Rize	53.59
20	Aksaray	53.33
21	Niğde	53.19
22	Bilecik	53.17
23	Bayburt	52.11
24	Kastamonu	51.15
25	Şırnak	50.70
26	Batman	50.69
27	Elazığ	50.57
28	Sivas	50.22
29	Adıyaman	49.94
30	Afyonkarahisar	49.38
31	Burdur	49.14
32	Çankırı	47.93
33	Kırşehir	47.84
34	Bitlis	47.11
35	Gümüşhane	47.08
36	Ardahan	46.97
37	Çorum	46.95
38	Erzincan	45.94
39	Ağrı	45.81
40	Artvin	45.24
41	Iğdır	44.60
42	Karabük	44.46
43	Hakkari	44.34
44	Muş	43.64
45	Kilis	43.58
46	Sinop	43.37
47	Osmaniye	41.90
48	Bingöl	41.85
49	Yozgat	38.48
50	Kırıkkale	38.40
51	Zonguldak	34.87

Harita 21. İGE/SKA-İller Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi

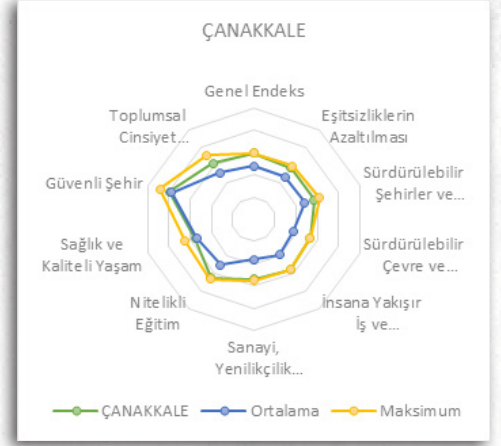
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İller

CLOUD4FEED | acsight

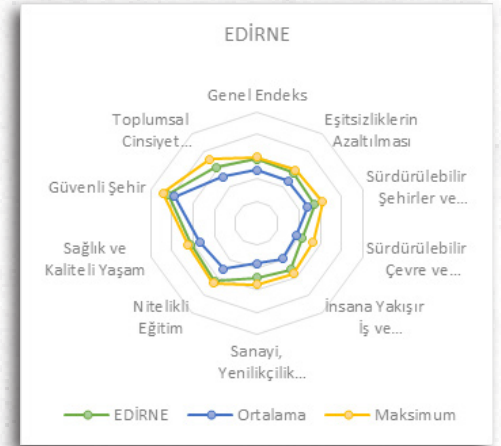

3.2 İL PERFORMANS ANALİZİ

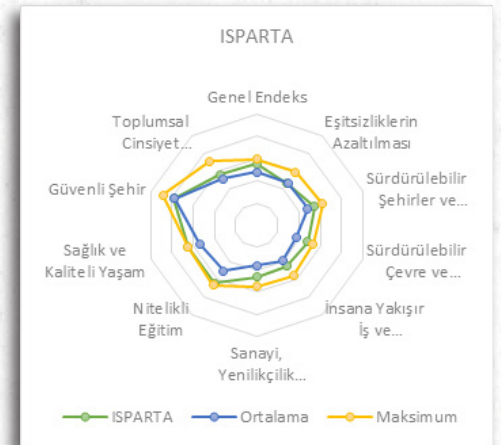
Çanakkale, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji ile İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanlarında endeks sıralamalarında ilk sırada yer almış; Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitim, Eşitsizliklerin Azaltılması, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar alanlarında da yüksek performans göstermiştir. Çanakkale'nin kendi içinde en düşük performans gösterdiği alanlar Sağlık ve Kaliteli Yaşam ile Güvenli Şehirdir. Genel olarak Çanakkale'nin tüm alanlarda şehir ortalamalarının üstünde bir değere sahip olduğu görülmüştür.

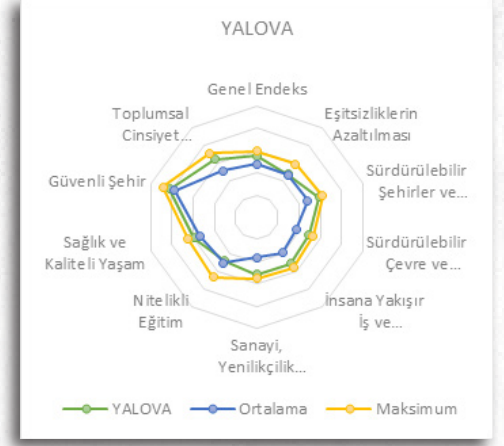
Edirne, tüm bileşenlerde şehir ortalamalarının üzerinde bir seyir izlemiştir. Sağlık ve Kaliteli Yaşam bileşeninde en yüksek skordardan birisine sahiptir. Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında da yüksek endeks skorlarına sahiptir. Edirne'nin öne çıktığı diğer alanlar ise; Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Güvenli Şehir bileşenleridir.

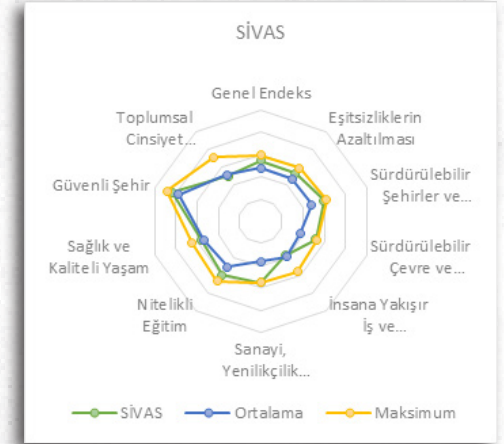
Ana endekste üçüncü sırada yer alan Isparta, Sağlık ve Kaliteli Yaşam endeks skorunda birinci sırada yer almaktadır. Nitelikli Eğitim, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı alanlarında yüksek skora sahip bir şehirdir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Eşitsizliklerin Azaltılması, Güvenli Şehir alanlarında şehirlerin ortalamalarına yakın bir seyir izlemiştir.

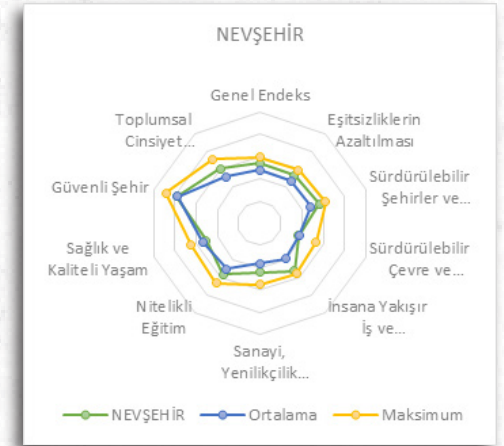
Genel endeks sıralamasında dördüncü olan Yalova, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşam alt başlıklarında yüksek değerlere sahiptir. Nitelikli Eğitim bileşeni dışında tüm bileşenlerde şehirler arasında ortalamanın üstünde yer almıştır. Güvenli Şehir ile Eşitsizliklerin Azaltılması ise ortalama değerlere çok yakın bir seyir izlemiştir.

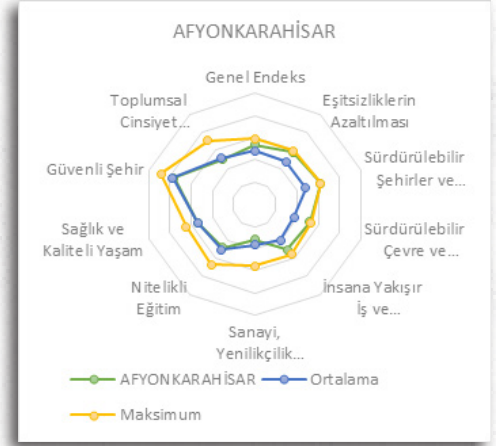
Sivas, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı endeksinde ilk sırada, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ile Sürdürülebilir Çevre ve Enerji bileşenlerinde ikinci sırada yer almıştır. Eşitsizliklerin Azaltılması, Güvenli Şehir, Nitelikli Eğitim, Sağlık ve Kaliteli Yaşam alanlarında yüksek skorlara sahiptir. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme ile toplumsal Cinsiyet Eşitliği bileşenlerinde şehirlerin ortalamalarının altında kalmıştır.

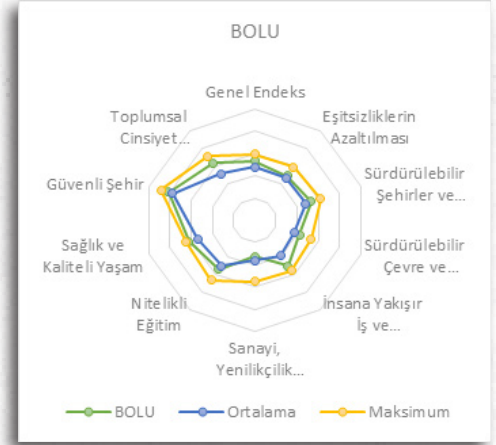
Nevşehir'in endeks alt bileşenleri arasında en güçlü olduğu alan İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyümedir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitim, Eşitsizliklerin Azaltılması Nevşehir'in yüksek endeks skoruna sahip olduğu bileşenlerdir. Güvenli Şehir alanında ise ortalamaya yakın bir görünüm vermektedir. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji ile Sağlık ve Kaliteli Yaşam şehirlerin ortalamalarının altında yer almıştır.

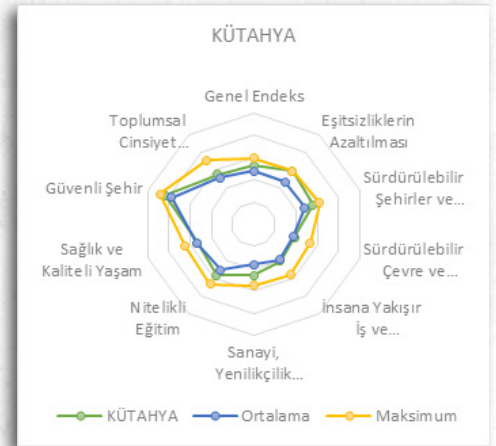
Afyonkarahisar, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar alt endeksinde zirvede yer almıştır. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Eşitsizliklerin Azaltılması, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme bileşenlerinde yüksek endeks skorlarına sahiptir. Öte yandan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitim, Güvenli Şehir alanlarında şehirlerin ortalamalarının altında; Sağlık ve Kaliteli Yaşam alanında ise şehirlerin ortalamalarına yakın bir seyir izlemiştir.

Bolu, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı alt bileşeni dışında genel olarak şehirler arasında ortalama değerlerin üstünde yer almıştır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Sağlık ve Kaliteli Yaşam alanında kendi içinde en yüksek endeks skorlarına sahiptir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenlerinde ortalama üstü değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

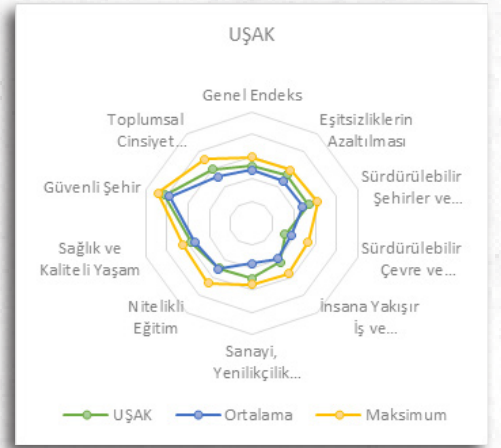
Kütahya, insani gelişme alt bileşenlerinde Eşitsizliklerin Azaltılması alanında birinci sırada yer almıştır. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Güvenli Şehir, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitim alanlarında ortalama üstü değerlere sahip olduğu gözlenmektedir. Kütahya diğer endeks bileşenlerinde ortalamaya yakın değerlere sahiptir. Öte yandan, Sağlık ve Kaliteli Yaşam alanında şehirler ortalamasının altında bir seyir izlemiştir.

Ana endeks sıralamasında onuncu sırada yer alan Düzce, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği bileşeninde birinci sırada yer almaktadır. Düzce'nin şehirler arasında ortalamanın üstünde değerlere sahip olduğu alanlar; Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitim, Eşitsizliklerin Azaltılmasıdır. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanında ortalamaya yakın bir değer alırken Sağlık ve Kaliteli Yaşam ile Güvenli Şehir alanında şehirlerin ortalamasının altında bir seyir izlemiştir.

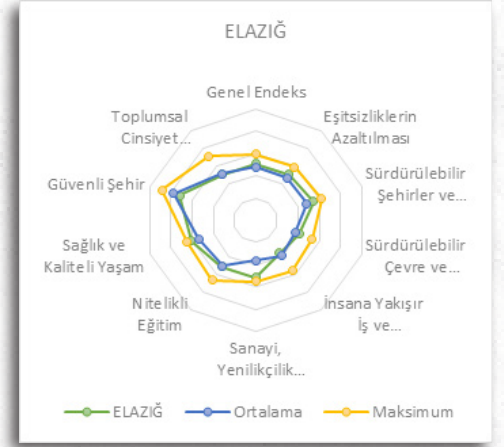
Uşak'ın alt bileşenler açısından öne çıktığı alanlar; Eşitsizliklerin Azaltılması, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar bileşenleridir. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir bileşenlerinde ortalamaya yakın bir görünüm sergilemiştir. Öte yandan şehirler arasında ortalamanın altında değerlere sahip olduğu alanlar ise Sürdürülebilir Çevre ve Enerji ile Nitelikli Eğitimidir.

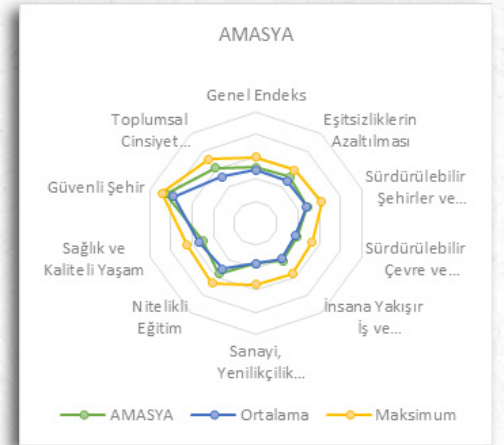
Kırklareli, Güvenli Şehir, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanlarında ön plana çıkmaktadır. Sağlık ve Kaliteli Yaşam ile Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenlerinde ortalama altı, Nitelikli Eğitim alanında ise ortalamaya yakın bir görünüm vermektedir.

Elazığ'ın insani gelişme alt bileşenlerinde ortalamanın üzerinde olduğu alanlar şunlardır; Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı ile Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim, Eşitsizliklerin Azaltılması. İnsani Gelişme Endeksini olumsuz olarak etkileyen bileşenler, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir bileşenleridir.

Amasya'nın İnsani Gelişme Endeksi alt bileşenleri açısından öne çıktığı alanlar Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması, Nitelikli Eğitim alanlarıdır. Amasya'nın insani gelişme düzeyi bu bileşenlerde yükselirken Sağlık ve Kaliteli Yaşam ile Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı Amasya'nın insani gelişme düzeyini azaltan bileşenlerdir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanlarında şehirlerin ortalamalarına yakın değerler almıştır.

Erzincan, Güvenli Şehir ile Nitelikli Eğitim, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında şehirler ortalamasının üzerinde bir seyir izlemiştir. Öte yandan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı bileşenleri insani gelişmeyi olumsuz etkilediği görülmektedir

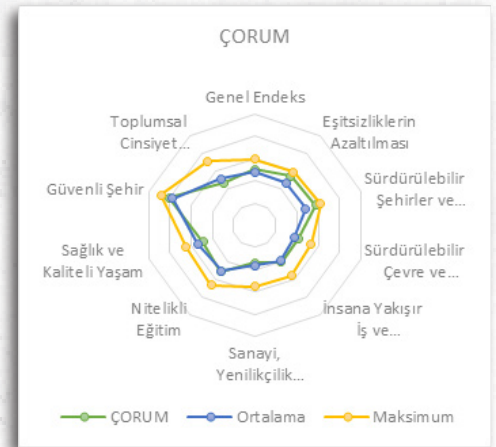
Kastamonu, İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenleri açısından incelendiğinde özellikle Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Nitelikli Eğitim alanlarında ortalamanın üstünde yer aldığı gözlenmektedir. Diğer taraftan Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında da ortalamaya yakın değerler alırken Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Güvenli Şehir bileşenleri, ortalamanın altında bir seyir izlemektedir.

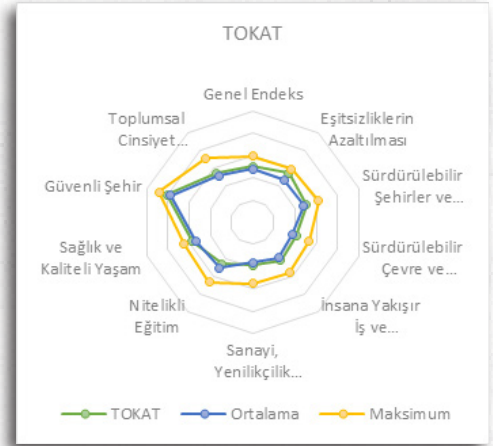
Giresun, İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenleri açısından incelendiğinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Eşitsizliklerin Azaltılması, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanlarında ortalamanın üstünde, Güvenli Şehir ve Nitelikli Eğitim alanlarında ortalamaya yakın bir seyir izlemiştir. İnsani gelişmeyi olumsuz etkileyen bileşen ise Sürdürülebilir Çevre ve Enerji.

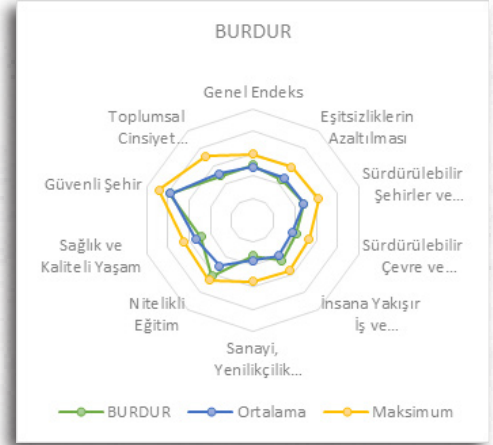
Çorum'un insani gelişme düzeyini yükselten endekslerin başında Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ile Eşitsizliklerin Azaltılması gelmektedir. Bununla birlikte Çorum'un ortalama üstünde değerler aldığı bileşenler Sürdürülebilir Çevre ve Enerji ile Güvenli Şehirdir. Çorum'un insani gelişme düzeyini negatif etkileyen faktörler ise Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşamdır. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme ile Nitelikli Eğitim alanlarında ise şehirlerin ortalamalarına yakın bir seyir izlemiştir.

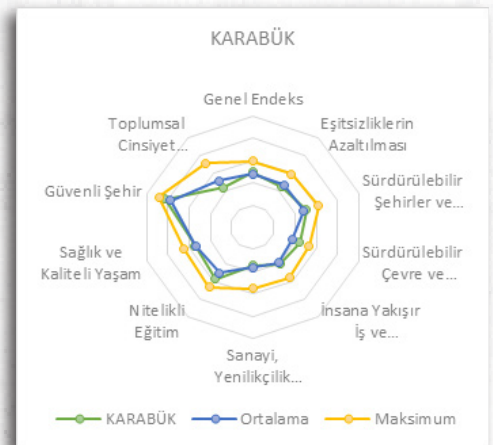
Tokat, özellikle Eşitsizliklerin Azaltılması ile Sağlık ve Kaliteli Yaşam alt bileşeninde yüksek performans gösteren şehirler arasındadır. Tokat'ın İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'ndeki diğer pozitif alanları Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı'dır. Tokat'ın insani gelişme düzeyini azaltan faktör Nitelikli Eğitimdir.

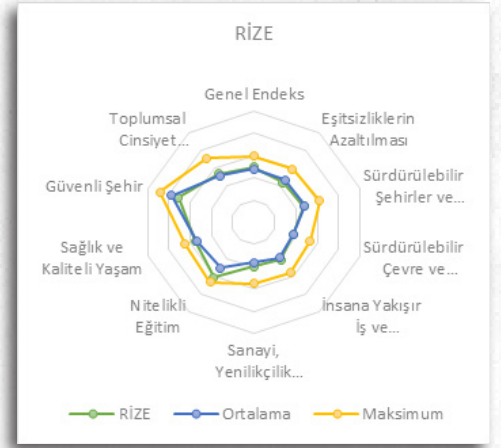
Nitelikli Eğitim Burdur'un en yüksek endeks skoruna sahip olduğu alandır. Burdur'un insani gelişme alt bileşenleri açısından ortalama üstünde kalan alanları Sürdürülebilir Çevre ve Enerji ile İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyümedir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Eşitsizliklerin Azaltılması insani gelişme düzeyini azaltan faktörler olduğu gözlenmektedir.

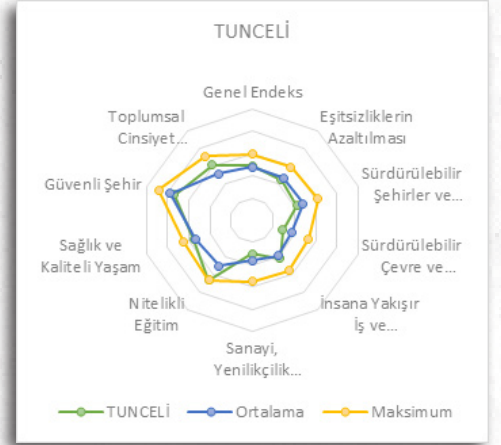
İnsani gelişme alt bileşenleri açısından genel ortalamadan farklılaşarak yüksek performans gösterdiği alanlar Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim ve Güvenli Şehir'dir. İnsani gelişme düzeyini azaltan faktörler ise Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Eşitsizliklerin Azaltılmasıdır.

Rize İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi genel sıralamasında ön sıralarda olmasa da Nitelikli Eğitim, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı ile İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alt bileşenlerinde şehirler arasında ortalamanın üstünde değerlere sahiptir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji alanlarında ortalamaya yakın bir görünüm çizen Rize, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenlerinde ortalamanın altında yer almıştır.

Tunceli, Nitelikli Eğitim endeksinde ilk sırada yer almaktadır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanlarında ortalama üzerinde bir değerlendirme almıştır. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında ise insani gelişmeyi olumsuz etkilediği gözlenmektedir.

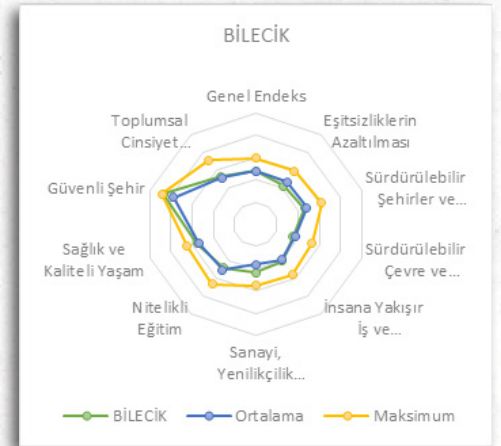
Adıyaman insani gelişme alt bileşenleri açısından, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması ortalamanın üstünde, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji alanında ise ortalamaya yakın bir görünüm vermiştir. Adıyaman'ın ortalama altı değerlere sahip olduğu alt bileşenler ise Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyümedir.

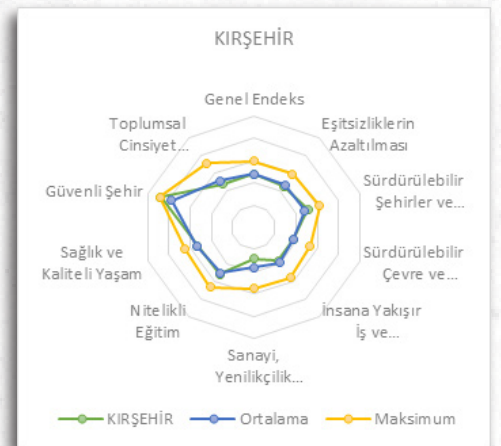
Karaman, İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenlerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Sürdürülebilir Çevre ve Enerji alanlarında şehirler arasında ortalamanın üstü değerlere sahiptir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Nitelikli Eğitim ortalamaya yakın seyrederken Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması ortalamanın altında değerler almıştır.

Bilecik'i İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nde en güçlü etkileyen bileşen Güvenli Şehirdir. Aynı zamanda insani gelişmeyi pozitif yönde etkileyen bileşenlerin başında Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı ile Sağlık ve Kaliteli Yaşam gelmektedir. Ancak Bilecik, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim, Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında şehirler ortalamasının altında seyretilmiştir.

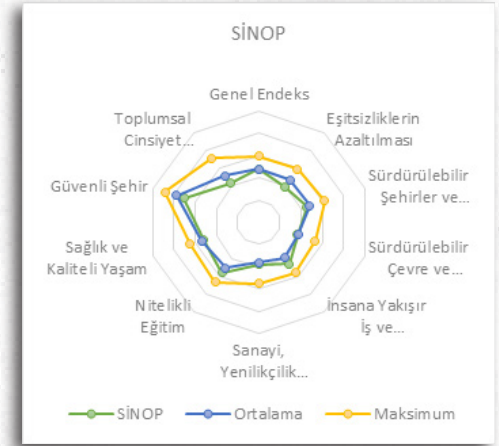
Genel endekste ortalama bir değere sahip olan Kırşehir, Güvenli Şehir bileşeninde başarılı bir performansa ikinci sırada yer almaktadır. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar alanında şehirler içinde ortalama üstü ve Nitelikli Eğitim alanında ise ortalamaya yakın bir seyir izlemiştir. Kırşehir'in şehirler arasında ortalamanın altında kalan bileşenleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Eşitsizliklerin Azaltılmasıdır.

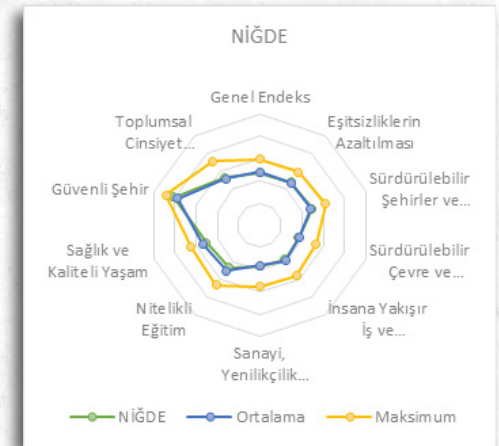
İnsani gelişmede en güçlü olduğu alan Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapıdır. Zonguldak, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji ile Nitelikli Eğitim bileşenlerinde ortalamaların üstünde bir seyir izlemektedir. Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenin ise şehirlerin ortalamalarına yakın görülmektedir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme bileşenlerinde ortalamanın altında seyrettiği alanlardır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Güvenli Şehir alanlarında en düşük endeks skoruna sahiptir.

Sinop, insani gelişmenin bileşenleri içinde, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme ile Nitelikli Eğitim alanlarında ortalamanın üstünde bir görünüm vermektedir. Diğer yandan Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı alanında ortalamaya yakın bir performans göstermektedir. Bu bileşenlerin dışındaki tüm alt bileşenlerde ortalamanın altında değerlere sahiptir. Ortalamadan en yüksek sapmanın yaşandığı alanlar ise Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılmasıdır.

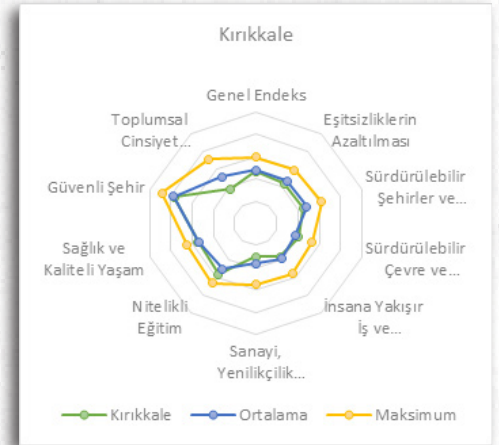
Niğde, insani gelişmenin alt bileşenleri içinde, Güvenli Şehir alanında ortalamanın üzerinde bir performans göstermiştir. Buna karşılık, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme bileşenlerinde ortalama altı değerlere sahiptir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Eşitsizliklerin Azaltılması ortalamaya yakın bir görünüm vermiştir.

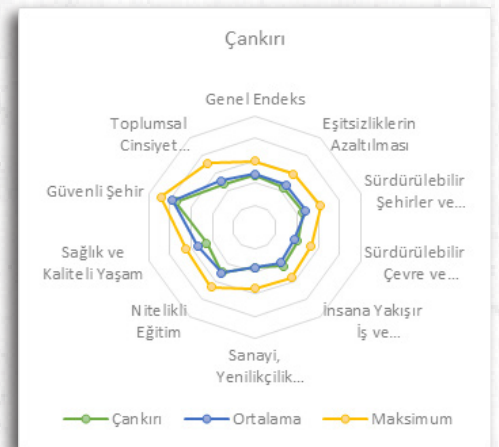
Artvin, başarılı bir performansa Güvenli Şehir bileşeninde ilk sırada yer almıştır. Öte yandan Nitelikli Eğitim ile İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanlarında da yüksek performans göstermiştir. Bu bileşenler dışında tüm alt bileşenlerde ortalamanın altında değerlere sahiptir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ile Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenleri de ortalamadan en yüksek sapmanın yaşandığı alanlardır.

Kırıkkale, insani gelişmenin alt bileşenlerinde Nitelikli Eğitim başta olmak üzere Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, alanlarında yüksek bir değere sahiptir. Sağlık ve Kaliteli Yaşam alanında ortalamaya yakın bir görünüm sergilemiştir. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması ve Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ortalamasının altındaki bileşenlerdir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği bileşeni ise ortalamadan sapmanın en çok neden olduğu bileşen olarak çıkmaktadır.

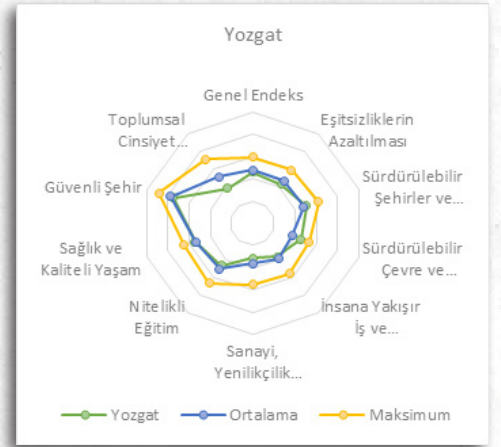
Çankırı, şehirler arasında İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenlerinde genel olarak ortalama altı değerlere sahiptir. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme ile Sürdürülebilir Çevre ve Enerji bileşeninde ortalama üstündedir. Özellikle Sağlık ve Kaliteli Yaşam alanında şehirlerin ortalamalarından uzaklaşılan bileşendir. Diğer taraftan Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı ile Nitelikli Eğitim alanlarında ortalamaya yakın bulunmuştur.

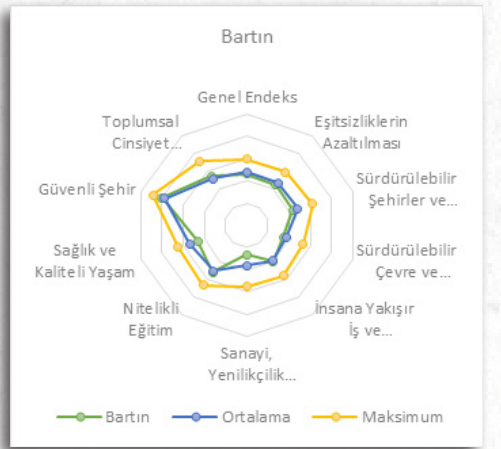
Aksaray, şehirler arasında İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenlerinde genel olarak ortalama altı değerlere sahiptir. Ortalama üzerinde olduğu iki alan ise Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, ve Eşitsizliklerin Azaltılmasıdır. Özellikle Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim alanları ortalamadan uzaklaşılan bileşenlerdir. Yine Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanları ortalamadan sapmanın yaşandığı alanlar olarak çıkmaktadır.

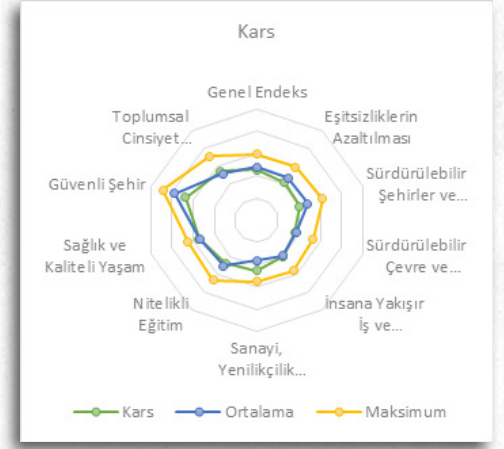
Yozgat'ı İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nde pozitif yönde etkileyen bileşenlerin başında Sürdürülebilir Çevre ve Enerji gelmektedir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar alanında ortalamanın üstü; Sağlık ve Kaliteli Yaşam alanında ortalamaya yakın değerlere sahiptir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Nitelikli Eğitim, Güvenli Şehir ve Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenlerinde ortalamaların altında değerlere sahiptir.

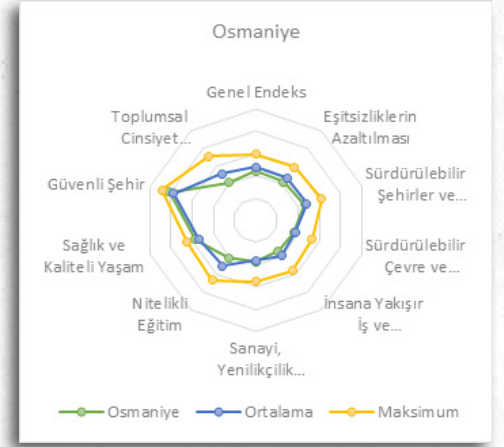
Bartın, insani gelişmenin alt bileşenleri düzeyinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir alanlarında ortalamaya yakın bir görünüm vermiştir. Buna karşılık, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenlerinde şehirler arasında ortalama altı değerlere sahiptir. Ortalamadan sapmanın en çok yaşandığı bileşenler ise Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı ile Sağlık ve Kaliteli Yaşam'dır.

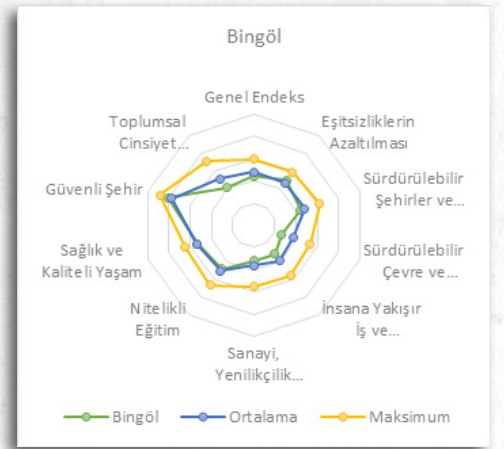
Kars, insani gelişmenin alt bileşenleri açısından Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği alanında şehirler içinde ortalama üstü değerlere sahiptir. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme ile Sağlık ve Kaliteli Yaşam bileşenlerinde ortalamaya yakın bir seyir izlemiştir. Kars'ın, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim alanında şehirler arasında ortalamanın altında kalan bileşenleridir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması bileşenleri ise ortalamadan en yüksek sapmanın yaşandığı alanlardır.

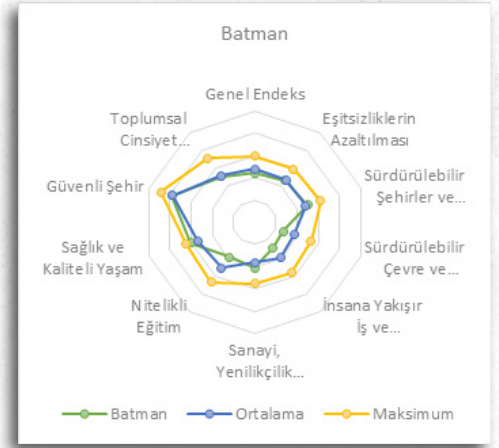
Osmaniye'yi İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nde Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı ile Güvenli Şehir bileşenlerinde ortalamanın üstünde yer almıştır. Ancak Osmaniye, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar alanlarında şehirlerin ortalamalarının altında seyretmiştir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında da diğer şehirlere göre önemli yoksunluklar söz konusudur.

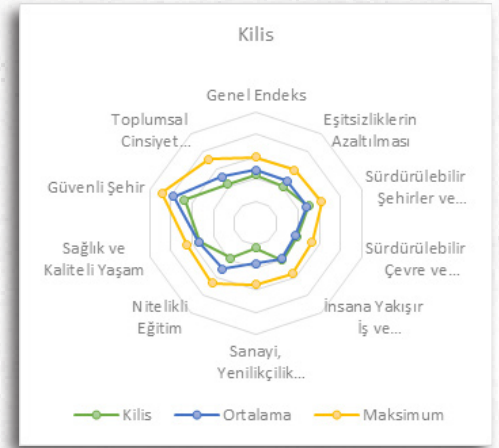
Bingöl, insani gelişmenin bileşenleri içinde Güvenli Şehir ile Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında şehirlerin ortalamalarının üstünde bir görünüm vermektedir. Bu iki bileşenin dışındaki tüm alt bileşenlerde ortalamanın altında değerlere sahiptir. Ortalamadan en yüksek sapmanın yaşandığı alanlar ise Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Sürdürülebilir Çevre ve Enerji alanlarıdır.

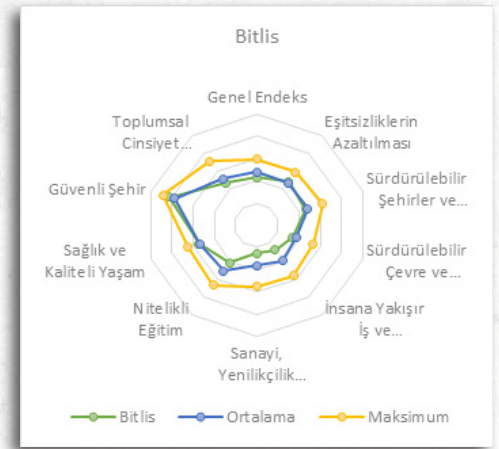
Batman, şehirler arasında İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenlerinde genel olarak ortalama altı değerlere sahiptir. Sağlık ve Kaliteli Yaşam bileşeninde sahip olduğu endeks skoru ile beşinci sırada yer almıştır. Ortalamaya üzerinde olduğu bileşenler ise Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ile Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapıdır. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme ortalamadan en yüksek sapmanın yaşandığı alanlardır.

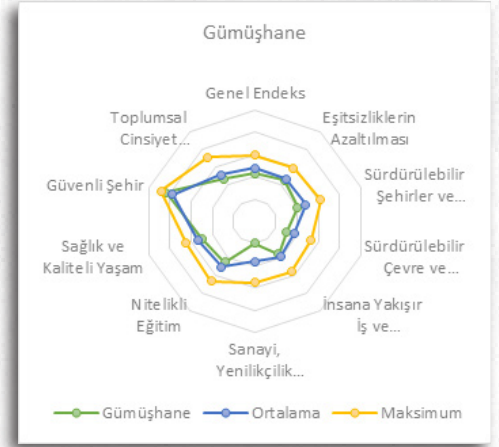
Kilis, İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenleri açısından şehirler arasında ortalama ve ortalama altı değerlere sahiptir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Kilis'in ortalama değerler aldığı alt bileşenlerdir. Geriye kalan tüm bileşenlerinde ortalamanın altı bir performans görülmektedir.

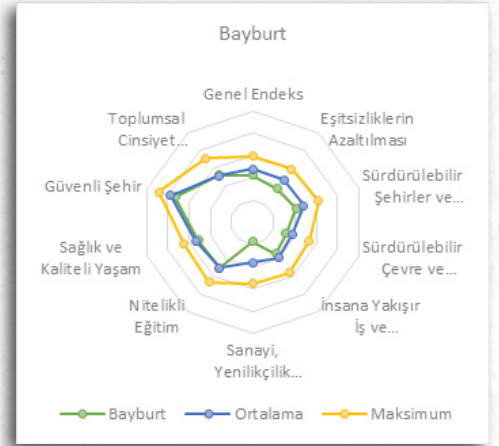
Bitlis, Güvenli Şehir bileşeninde öne çıkmaktadır. Bitlis'in İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'ni olumlu etkileyen diğer bileşenler ise Sağlık ve Kaliteli Yaşam ile Eşitsizliklerin Azaltılmasıdır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'ni negatif yönde etkileyen bileşenler olmasının yanında, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme ortalamadan sapmanın en yüksek olduğu bileşenlerdir.

Gümüşhane, insani gelişmenin alt bileşenleri açısından Güvenli Şehir alanında şehirler içinde ortalama üstü değere sahiptir. Güvenli Şehir bileşeni dışındaki tüm alt bileşenlerde ortalamanın altında değerlere sahiptir. Ortalamadan en yüksek sapmanın yaşandığı alanlar sıralandığında; İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Nitelikli Eğitimdir.

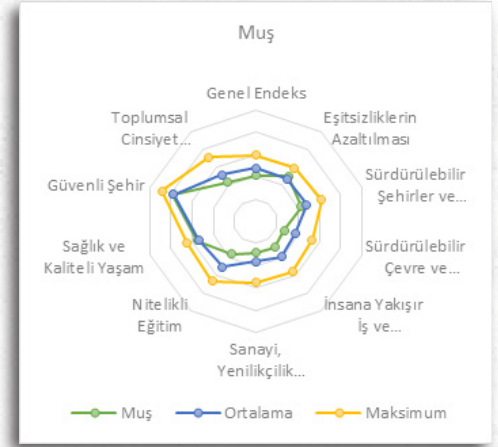
Bayburt'un İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi alt bileşenlerinde aldığı skorların tümü şehirlerin ortalamalarının altındadır. Her ne kadar Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Nitelikli Eğitim alanında ortalamaya yakın bir seyir izlense de özellikle Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı bileşenlerinde şehirlerin ortalamalarından yüksek düzeyde sapmalar söz konusudur.

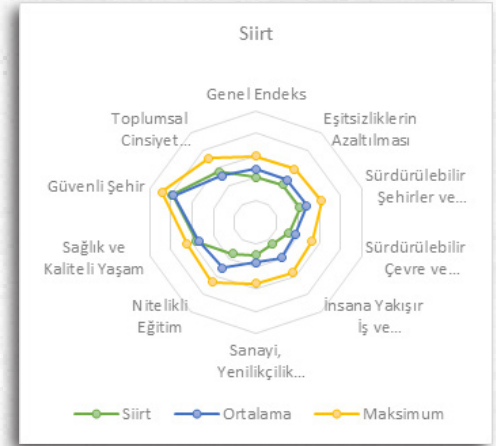
Ardahan, insani gelişmenin bileşenleri içinde Nitelikli Eğitim ile İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme alanlarında ortalamanın üstünde bir görünüm vermektedir. İnsani gelişmenin diğer tüm bileşenleri şehirlerin ortalamalarının altında bir seyir izlemiştir. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Güvenli Şehir, Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında diğer şehirlere kıyasla önemli yoksunluklar söz konusudur.

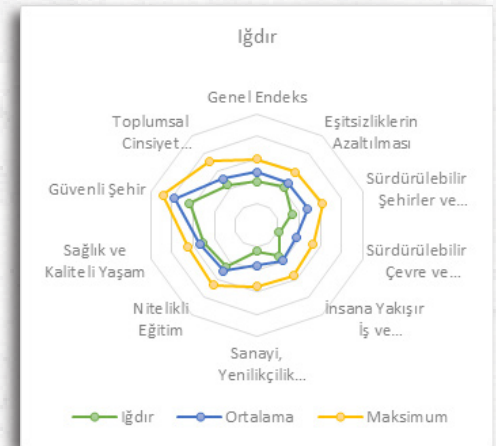
Muş, Sağlık ve Kaliteli Yaşam ile Eşitsizliklerin Azaltılması alanlarında şehirlerin ortalamalarının üstünde; Güvenli Şehir alanında ise ortalamaya yakın değerler olarak insani gelişmeyi pozitif etkilemiştir. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Nitelikli Eğitim, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji ortalamadan sapmanın en yüksek olduğu alanlardır.

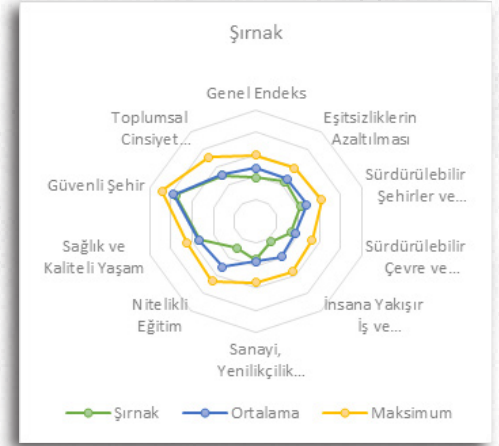
Siirt, insani gelişmenin bileşenleri içinde Güvenli Şehir alanında şehirlerin ortalamalarına yakın, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Sağlık ve Kaliteli Yaşam alanlarında ise ortalamanın üstünde bir seyir izlemektedir. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Eşitsizliklerin Azaltılması, Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme ortalamadan sapmanın yaşandığı alanlardır.

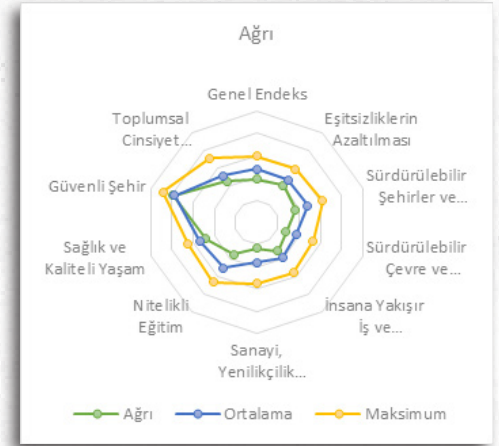
İğdır'ın İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi alt bileşenlerinde aldığı skorların tümü şehirlerin ortalamalarının altındadır. Eşitsizliklerin Azaltılması, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Güvenli Şehir, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji bileşenlerinde şehirlerin ortalamalarından yüksek düzeyde sapmalar söz konusu iken Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar bileşeninde son sırada yer almaktadır.

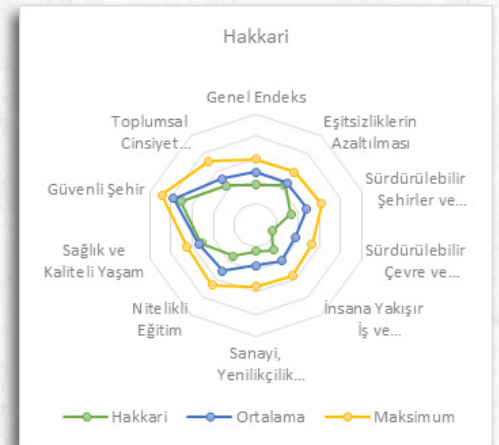
Şırnak, şehirler arasında İnsani Gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi'nin alt bileşenlerinde genel olarak ortalama altı değerlere sahiptir. Ortalamaya yakın olduğu bileşenler Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği'dir. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji ile Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ortalamadan uzaklaşılan bileşenlerdir. Nitelikli Eğitim, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme bileşenlerinde ise son sırada yer almıştır.

Ağrı, insani gelişmenin alt bileşenleri düzeyinde Güvenli Şehir alanında ortalamaya yakın bir görünüm vermiştir. Bu bileşen dışındaki tüm alt bileşenlerde ortalamanın altında değerlere sahiptir. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Sağlık ve Kaliteli Yaşam, Nitelikli Eğitim, Eşitsizliklerin Azaltılması, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ortalamadan en yüksek sapmanın yaşandığı alanlardır.

İnsani Gelişme Endeksinde şehirler arasında son sırada yer alan Hakkari, alt bileşenlerin tümünde ortalamanın altında bir görünüm vermiştir. Şehirlerin ortalamalarından en yüksek sapmanın yaşandığı bileşenler ise Güvenli Şehir, Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Nitelikli Eğitim, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Sürdürülebilir Çevre ve Enerji'dir.

EK 1: İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ

BÜYÜKŞEHİRLER – İLLER VERİ TABANI TABLOSU

ENDEKS	GÖSTERGELER	KAYNAK	YIL
Eşitsizliklerin Azaltılması	Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksulluk Sınırı (TL)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksul Sayısı (Bin kişi)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksulluk Oranı (%)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre - Gini Katsayısı	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre - P80/P20 Oranı	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/a Kapsamında Yıl İçinde Malullük Aylığı Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/a Kapsamında Yıl İçinde Yaşlılık Aylığı Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/a Kapsamında Yıl İçinde Ölüm Aylığı Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/a Kapsamında Sürekli İş Göremezlik Geliri Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/a Kapsamında Ölüm geliri Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/b Kapsamında Yıl İçinde Malullük Aylığı Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/b Kapsamında Yıl İçinde Yaşlılık Aylığı Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/b Kapsamında Yıl İçinde Ölüm Aylığı Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/b Kapsamında Sürekli İş Göremezlik Geliri Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/b Kapsamında Ölüm geliri Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/c Kapsamında Yıl İçinde Malullük Aylığı Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/c Kapsamında Yıl İçinde Yaşlılık Aylığı Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	4-1/c Kapsamında Yıl İçinde Ölüm Aylığı Alanların Sayısı	SGK	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	Göçük Altında Kalma Sonucu Oluşan Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evlerinde Ücretsiz Bakılan Çocuk Sayısı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre - Gini Katsayısı	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre - P80/P20 Oranı (%)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksulluk Sınırı (TL)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksul Sayısı (Bin kişi)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Medyan gelirin %50'sine göre - Yoksulluk Oranı (%)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	Cinsel Saldırı /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	Cinsel İstismar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020

Eşitsizliklerin Azaltılması	Cinsel Taciz /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Eşitsizliklerin Azaltılması	İşgücüne Katılma Oranı (%) (15 + ve Erkek)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	İşgücüne Katılma Oranı (%) (15 + ve Kadın)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	İşgücüne Katılma Oranı (%) (15-64 ve Erkek)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	İşgücüne Katılma Oranı (%) (15-64 ve Kadın)	TÜİK	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Nüfus/Sabit Telefon Erişim Hat Sayısı	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Nüfus/Mobil Telefon Abone Sayısı – Toplam	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Nüfus/Genişbant İnternet Abone Sayısı – Toplam	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Nüfus/Sabit Genişbant İnternet Abone Sayısı – Toplam	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Nüfus/Fiber İnternet Abone Sayısı	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Nüfus/Mobil Genişbant İnternet Abone Sayısı – Toplam	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Nüfus/Mobil Bilgisayardan İnternet Abone Sayısı	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Nüfus/Mobil Cepten İnternet Abone Sayısı	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Km2/Fiber-Optik Kablo Uzunluğu-km	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	S3. Komşum kocasından şiddet görüyor, ne yapmalıyım, nasıl yardımcı olursunuz?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Eşitsizliklerin Azaltılması	S9. Ev hanımıyım. Katılabileceğim bir mesleki kursunuz var mı?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Eşitsizliklerin Azaltılması	S10. Üniversite öğrencileri için burs veriyor musunuz, kriterleriniz nedir?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Eşitsizliklerin Azaltılması	S11. Belediyenizde kaç yaşın üstündeki insanlar için ulaşım yardımı yapılıyor? Bu hizmetten nasıl yararlanabilirim?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Eşitsizliklerin Azaltılması	S12. Kadın sığınma eviniz var mı?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Eşitsizliklerin Azaltılması	S13. Çocuk gelişimi ile ilgili eğitim almak istiyorum. Beni yönlendirir misiniz?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Eşitsizliklerin Azaltılması	S14. Kendi yaptığım takıları satmak istiyorum. Bunun için kermes veya düzenli bir organizasyonunuz var mı?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Eşitsizliklerin Azaltılması	S15. Yakacak yardımı için nereye başvurmalıyım?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Eşitsizliklerin Azaltılması	S16. Kardeşim askere gidecek. Maddi olarak zorlanacağız. Askerlik yardımınız var mı?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Eşitsizliklerin Azaltılması	Aileye Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Gençlere Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Hasta ve Yaşlılara Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Kadınlara Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Mültecilere Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Eşitsizliklerin Azaltılması	Engellilere Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Güvenli Şehir	Adli muayeneler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020

Güvenli Şehir	Vücut Dokunulmazlığına Karşı İşlenen Suçlar / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Ateşli Silah Yaralanması /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Kesici, Delici, Ezici Alet Yaralanması /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Künt Travmatik Yaralanmalar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Birden Fazla Nedenli Yaralanmalar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Cinsel Saldırı /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Cinsel İstismar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Cinsel Taciz /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Ölü muayeneleri /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Ateşli Silahlarla Meydana Gelen Ölümler / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Kesici, Delici, Ezici Aletlerle Meydana Gelen Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Asfiktik Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Künt Travmatik (darp, yüksekten düşme v.b.) Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Patlayıcı Madde İnfilakı Nedeniyle Oluşan Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Gizli Vatandaş Endeks Skoru	Belediyelerin Çağrı Merkezleri	2022
Güvenli Şehir	Baroya Kayıtlı Toplam Avukat Sayısı /Nüfus	Türkiye Barolar Birliği	2021
Güvenli Şehir	Baroya Kayıtlı Kadın Avukat Sayısı /Toplam	Türkiye Barolar Birliği	2021
Güvenli Şehir	Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri - Geliş nedeni: Bilgisine Başvurma ve Cinsiyeti:Erkek	TÜİK	2017
Güvenli Şehir	Kişi Başına Düşen Savunma Hiz. Bütçe Harcaması (Savunma Hiz. Bütçe Harcamaları/Nüfus)	Muhasebat Genel Müdürlüğü	2021
Güvenli Şehir	Trafik Kazasına Bağlı Yaralanmalar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	İş Kazasına Bağlı Yaralanmalar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Yüksekten Düşme Sonucu Oluşan Yaralanmalar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Elektrik Çarpması Sonucu Oluşan Yaralanmalar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Madde Kullanımı ile İlgili Suçlar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Ruh ve Beden Durumunun değerlendirilmesi / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Ruh ve Beden Sağlığının Değerlendirilmesi / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Trafik Kazasına Bağlı Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	İş Kazasına Bağlı Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Elektrik Çarpmasına Bağlı Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Güvenli Şehir	Ölüm Nedeni Bilinmeyenler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	100000 Kişi Başına Düşen ATM Sayısı	TBB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	100000 Kişi Başına Düşen Banka Şubesi Sayısı	TBB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Toplam İşe Yerleştirilmiş /15-64 yaş nüfus	İŞKUR	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Kadın-İşe Yerleştirilmiş /Toplam	İŞKUR	2021

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Kişi Başına Düşen Toplam Bütçe Harcaması (Toplam Bütçe Harcamaları/Nüfus)	Muhasebat Genel Müdür-lüğü	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Kişi Başına Düşen SGK Bütçe Harcaması (Sosyal Güv. Kur. Öd. Bütçe Harcamaları/Nüfus)	Muhasebat Genel Müdür-lüğü	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İstihdam Oranı (%) (15+)	TUİK	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İstihdam Oranı (%) (15 + ve Kadın)	TUİK	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İstihdam Oranı (%) (15-64)	TUİK	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İstihdam Oranı (%) (15-64 ve Kadın)	TUİK	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Toplam-İşkur'a Kayıtlı Kayıtlı İşsiz /Nüfus	İşKUR	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Kadın-İşkur'a Kayıtlı Kayıtlı İşsiz /Toplam	İşKUR	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Toplam-Engelli İşe Yerleştirilmiş /Nüfus	İşKUR	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Kadın-Engelli İşe Yerleştirilmiş /Toplam	İşKUR	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Zorunlu Sigortalıların Ortalama Günlük Kazancı Erkek (TL)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Zorunlu Sigortalıların Ortalama Günlük Kazancı Kadın (TL)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4A Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4A Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus (Kadın)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4B Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4B Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus (Kadın)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4C Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4C Kapsamında Sigortalı Sayısı /15-64 Yaş Nüfus (Kadın)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İşsizlik Oranı (%) (15+)	TUİK	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İşsizlik Oranı (%) (15 + ve Kadın)	TUİK	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İşsizlik Oranı (%) (15-64)	TUİK	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İşsizlik Oranı (%) (15-64 ve Kadın)	TUİK	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İşsizlik Ödeneği Başvuru Sayısı /15-64 Yaş Nüfus	İşKUR	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İşsizlik Ödeneği Hakeden Sayısı /15-64 Yaş Nüfus	İşKUR	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İşsizlik Ödeneği Başvuru Sayısı /Hakeden Sayısı	İşKUR	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4a İş göremezlik sürelerine (gün) göre iş kazası geçiren sigortalı sayıları /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4a İş Göremezlik Sürelerine (gün) Göre İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı (Erkek)	SGK	2020

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4a İş Göremezlik Sürelerine (gün) Göre İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı (Kadın)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4a İş Kazası Sonucu Ölen Sigortalı Sayısı /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4a İş Kazası Sonucu Ölen Sigortalı Sayısı /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı (Erkek)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	4a İş Kazası Sonucu Ölen Sigortalı Sayısı /4A Kapsamında Sigortalı Sayısı (Kadın)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Hastalık Olay Sayısının Toplam Hastalık Sayısına Oranı (%)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Hastalık Olay Sayısının Aynı İldeki Zorunlu Sigortalı Sayısına Oranı (%)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Geçici İş Göremezlik Süresinin Toplam Geçici İş Göremezlik Süresine Oranı (%)	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Hastalık Olayı Başına Düşen Ortalama Geçici İş Göremezlik Günü	SGK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Tesise Geliş Sayısı-Yabancı (%)	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Tesise Geliş Sayısı-Yerli (%)	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Tesise Geliş Sayısı-Toplam (%)	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Doluluk Oranı (%) Yabancı	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Doluluk Oranı (%) Yerli	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Doluluk Oranı (%) Toplam	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Ortalama Kalış Süresi Yabancı	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Ortalama Kalış Süresi Yerli	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Ortalama Kalış Süresi Toplam	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Sit Alanları/Nüfus	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı Sayısı/Nüfus	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Turizm Yatırım Belgeli Tesis Sayısı	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Turizm Yatırım Belgeli Oda Sayısı	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Turizm Yatırım Belgeli Yatak Sayısı	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Turizm İşletme Belgeli Tesis Sayısı	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Turizm İşletme Belgeli Oda Sayısı	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Turizm İşletme Belgeli Yatak Sayısı	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Belediye Belgeli Tesis Sayısı	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Belediye Belgeli Oda Sayısı	KTB	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Belediye Belgeli Yatak Sayısı	KTB	2021

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Erkek-Yabancılar Verilen Çalışma İzni	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Kadın-Yabancılar Verilen Çalışma İzni	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Kişi Başına Düşen Sosyal Güvenlik & Sosyal Yardım Hiz. Bütçe Harcaması (Sosyal Yar. Hiz. Bütçe Harcamaları/Nüfus)	Muhasebat Genel Müdürlüğü	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Belediye Vergi Gelirleri /Nüfus	Belediye Faaliyet Raporları	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Gelir Vergisi Faal Mükellef Sayısı /Nüfus	Gelir İdaresi Başkanlığı	2022
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	GMSİ Faal Mükellef Sayısı / Nüfus	Gelir İdaresi Başkanlığı	2022
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Kişi başına GSYH (TL)	TÜİK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İmalat Sanayi Katma Değerinin, İl Gayrisafi Yurt İçi Hasıla İçindeki Payı, (cari fiyatlarla)	TÜİK	2020
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İthalat Oranı (%)	TÜİK	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İhracat Oranı (%)	TÜİK	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Yüz Bin Kişiye Düşen Patent Başvuru Sayısı	Türk Patent ve Marka Kurumu	2021
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Belediye Bütçe Gideri/Nüfus	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Nitelikli Eğitim	Üniversite Mezunu Oranı	TÜİK	2021
Nitelikli Eğitim	Üniversite Mezunu Kadın Oranı	TÜİK	2021
Nitelikli Eğitim	Yüksek Lisans Eğitimli Nüfus Oranı	TÜİK	2021
Nitelikli Eğitim	Yüksek Lisans Eğitimli Kadın Nüfusu Oranı	TÜİK	2021
Nitelikli Eğitim	Doktora Eğitimli Oranı	TÜİK	2021
Nitelikli Eğitim	Doktora Eğitimli Kadın Nüfusu Oranı	TÜİK	2021
Nitelikli Eğitim	Doktora Mezunu/15+ Nüfus (1000 kişi)	TÜİK	2021
Nitelikli Eğitim	Yüksek Lisans ve Doktora Mezunu/15+ Nüfus (1000 kişi)	TÜİK	2021
Nitelikli Eğitim	Hiç Eğitim Almamış Kadın Oranı (%)	TÜİK	2021
Nitelikli Eğitim	Okur Yazar Oranı (%)	TÜİK	2021
Nitelikli Eğitim	Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (3-5 Yaş) -K %	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (3-5 Yaş) %	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (5 Yaş)-K%	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (5 Yaş) %	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (6 Yaş)-K%	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı (6 Yaş) %	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Net Okullaşma Oranı İlköğretim- (%)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Net Okullaşma Oranı İlkokul (%)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Net Okullaşma Oranı Ortaöğretim (%)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Net Okullaşma Oranı Ortaokul (%)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Net Okullaşma Oranı İlköğretim-K (%)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Net Okullaşma Oranı İlkokul-K (%)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Net Okullaşma Oranı Ortaöğretim-K (%)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Net Okullaşma Oranı Ortaokul-K (%)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (İlköğretim)	TÜİK	2020

Nitelikli Eğitim	Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Genel Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Mesleki ve Teknik Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı (İlkokul)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Genel Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Mesleki ve Teknik Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaokul)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (İlkokul)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Genel Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Mesleki ve Teknik Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaokul)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (İlkokul)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Genel Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Mesleki ve Teknik Ortaöğretim)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ortaokul)	TÜİK	2020
Nitelikli Eğitim	Akademisyen Sayısı (K) /Toplam	YÖK	2021
Nitelikli Eğitim	Akademisyen Sayısı/Nüfus	YÖK	2021
Nitelikli Eğitim	Akademisyen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	YÖK	2021
Nitelikli Eğitim	İŞKUR Mesleki Eğitim Kursları Kursiyer Sayısı /Nüfus	İŞKUR	2021
Nitelikli Eğitim	İŞKUR İşbaşı Eğitim Programı Katılımcı Sayısı /Nüfus	İŞKUR	2021
Nitelikli Eğitim	Özel Eğitim Şube Sayısı (İlkokul)	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Özel Eğitimdeki Şube Sayısı (İlkokul Kadın)	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Özel Eğitim Şube Sayısı (Ortaokul)	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Özel Eğitimdeki Şube Sayısı (Ortaokul Kadın)	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Ücretli Görevlendirilen Öğretmen Sayısı (Özel Eğitim Öğretmeni)	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Ücretli Görevlendirilen Öğretmen Sayısı (Özel Eğitim Öğretmeni) Norm Kadro İhtiyacı	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Taşınan Özel Eğitim Öğrenci Sayısı-Toplam	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Taşınan Özel Eğitim Öğrenci Sayısı-Kadın	MEB	2020-2021
Nitelikli Eğitim	Okulöncesi Kurum Sayısı	MEB	2019
Nitelikli Eğitim	Kişi Başına Düşen Eğitim Hiz. Bütçe Harcaması (Eğitim Hiz. Bütçe Harcamaları/Nüfus)	Muhasebat Genel Müdür-lüğü	2021

Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Doğum Sırasında Meydana Gelen Ölüm / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Beş Yaş Altı Ölüm Hızı (Binde)	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Bebek Ölüm Hızı (Binde)	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kaba Ölüm Hızı (Binde)	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kaba Ölüm Hızı (Hastane)	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Tüberküloz Nedeniyle Ölüm Sayısı - Toplam	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kaba İntihar Hızı (Yüzbinde)	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	E-Ölüm Nedeni: Dolaşım Sistemi Hastalıkları / Nüfus	TÜİK	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	K-Ölüm Nedeni: Dolaşım Sistemi Hastalıkları / Nüfus	TÜİK	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	E-Ölüm Nedeni: Endokrin (İç Salgı Bezi, Beslenme ve Metabolizmayla İlgili Hastalıklar) / Nüfus	TÜİK	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	K-Ölüm Nedeni: Endokrin (İç Salgı Bezi, Beslenme ve Metabolizmayla İlgili Hastalıklar) / Nüfus	TÜİK	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	E- Ölüm Nedeni: İyi Huylu ve Kötü Huylu Tümörler (Malign ve Benign Neoplazmlar / Nüfus	TÜİK	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	K-Ölüm Nedeni: İyi Huylu ve Kötü Huylu Tümörler (Malign ve Benign Neoplazmlar / Nüfus	TÜİK	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	E-Ölüm nedeni: Sinir Sistemi ve Duyu Organları Hastalıkları / Nüfus	TÜİK	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	K-Ölüm nedeni: Sinir Sistemi ve Duyu Organları Hastalıkları / Nüfus	TÜİK	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	E-Ölüm Nedeni: Solunum Sistemi Hastalıkları / Nüfus	TÜİK	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	K-Solunum Sistemi Hastalıkları / Nüfus	TÜİK	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Enfeksiyona Bağlı Ölüm / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Bir Milyon Araç Başına Ölü Sayısı	TÜİK	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Bir Milyon Araç Başına Yaralı Sayısı	TÜİK	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Bir Milyon Nüfusta Trafik Kazalarında Ölü Sayısı	TÜİK	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Bir Milyon Nüfusta Trafik Kazalarında Yaralı Sayısı	TÜİK	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Bir Milyon Nüfusta Trafik Kaza Sayısı	TÜİK	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Bir Milyon Otomobil Başına Ölü Sayısı	TÜİK	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Bir Milyon Otomobil Başına Yaralı Sayısı	TÜİK	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Bin Kişi Başına Otomobil Sayısı	TÜİK	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kadın Başına Düşen Jinekolog sayısı (%)	Doktortakvimi.com	2022
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Adölesan Doğumların Toplam Doğumlar İçindeki Oranı (%)	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Adölesan Doğurganlık Hızı (%)	TÜİK	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kamu Hastanelerinde Görevli Kadın Hastalıkları ve Doğum Branşındaki Doktor Sayısı	Sağlık Bakanlığı	2018
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Psikolojik Destek Merkezi Varlığı	Web Taraması	2022
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Aile Destek Merkezi Varlığı	Web Taraması	2022
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	S2. Kız kardeşim engelli, tekerlekli sandalye yardımı yapar mısınız, nereye başvurmam lazım?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	S7. Anneme bakmak için yardıma ihtiyacımız var. Evde bakım hizmeti veriyor musunuz?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022

Sağlık ve Kaliteli Yaşam	S8. Babamın diyalize gitmesi gerekiyor, belediye ambulans verir mi?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Güvenilir Olmayan Su, Güvenilir Olmayan Sağlık Hizmetleri ve Hijyen Eksikliğine Bağlı Ölümün Sayısı	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kazayla Zehirlenmeler Nedeniyle Ölüm Sayısı - Toplam	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	İlaç Zehirlenmesine Bağlı Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kimyasal Madde Zehirlenmesine Bağlı Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Gaz Zehirlenmesine Bağlı Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Acil Yardım İstasyonu Başına Düşen Nüfus	Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Ambulans Sayısı	Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Acil Yardım Ambulansı Başına Düşen Nüfus	Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kişi Başı Hekime Müracaat Sayısı	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kişi Başı Diş Hekimine Müracaat Sayısı	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Ameliyat Sayısı/Nüfus	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Yatak Doluluk Oranı	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Ortalama Kalış Günü	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Yatak Devir Hızı	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Yatak Devir Aralığı	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Hastane Sayısı	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Sağlık Bakanlığı Hastane Sayısı	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Üniversite Hastanesi Sayısı	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Özel Hastane Sayısı	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Hastane Yatak Sayısı	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Hastane Yatak Sayısı (Sağlık Bakanlığı)	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Hastane Yatak Sayısı (Üniversite)	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Özel Hastane Yatak Sayısı	TÜİK	2019
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Nitelikli Yatak Sayısı	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Nitelikli Yatak Oranı (Yoğun Bakım Yatakları Dahil Değildir.)	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020

Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Yoğun Bakım Yatak Sayısı	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Aile Hekimliği Birimi Başına Düşen Nüfus	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Toplam Hekim Sayısı	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Uzman Hekim Sayısı	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Pratisyen Hekim Sayısı	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Asistan Hekim Sayısı	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayısı	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişi Başına Düşen Hemşire Sayısı	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişi Başına Düşen Ebe Sayısı	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişi Başına Düşen Eczacı Sayısı	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10.000 Kişiye Düşen Yardımcı Sağlık Personeli Sayısı	Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kaba Doğum Hızı (Binde)	TÜİK	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Toplam Doğurganlık Hızı (Çocuk Sayısı)	TÜİK	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	En Az İki Doz Aşı Olmuş 18 Yaş ve Üstü Nüfus (%)	Sağlık Bakanlığı	2022
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Asılsız İhbar Oranı (%)	Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)-E	TÜİK	2017
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)-K	TÜİK	2017
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Kişi başına düşen Sağlık Hizmetleri Bütçe Harcaması (Sağlık Hiz. Bütçe Harcamaları/Nüfus)	Muhasebat Genel Müdürlüğü	2021
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Yanık Sonucu Oluşan Yaralanmalar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Hayvan Sırmısına Bağlı Yaralanmalar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Yanığa Bağlı Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Doğal (kendisinde mevcut hastalığa bağlı ölümler) /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Liman Varlığı	Web Taraması	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Otoban Varlığı	Web Taraması	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Demiryolu Hat Varlığı	Google Maps ve Web Taraması	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Metro, Hafif Metro, Tramvay Hattı Varlığı	Google Maps ve Web Taraması	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Havaalanı Varlığı	Web Taraması	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Ulaşım Çeşitliliği	Google Maps ve Web Taraması	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Denize Kıyısı Var mı?	Web Taraması	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Asfalt Yol/Toplam Yol	Karayolları Genel Müdürlüğü	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Dış Hat Uçak Seferinin Varlığı	Web Taraması	2022

Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Yolcu Trafiği / Toplam (Havalimanları)	Devlet Hava Meydanları İşletmesi	2020
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Yük Trafiği /Toplam (Havalimanları) kg	Devlet Hava Meydanları İşletmesi	2020
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Uçak Trafiği / Toplam	Devlet Hava Meydanları İşletmesi	2020
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Lojistik Merkezi Varlığı	TCDD	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Yolcu Sayısı/Nüfus	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Kişi Başına GSYH (TL)	TÜİK	2020
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	İmalat Sanayi Katma Değerinin, il GSYH Hasıla İçindeki Payı, (cari fiyatlarla)	TÜİK	2020
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Belediyelerde Girişimci Destekleri Varlığı	Web Taraması	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Girişimcilik ve İnovasyon Merkezleri Varlığı	Web Taraması	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	AR-GE Merkezi Sayısı	Ar-Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Teknokent Sayısı (Teknoloji Geliştirme Bölgesi)	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	2021
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	OSB Sayısı	OSBÜK	2022
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Takipteki Alacakların Nakdi Kredilere Oranı (%)	BDDK	2021
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Kurulan Firma Oranı	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği	2021
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Kapanan Firma Oranı	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Dağıtılan Su Miktarı/Hane Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi Kapasitesi (Bin M3/Yıl) /Nüfus	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi Varlığı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesislerinde Arıtılan Su Miktarı (Bin M3/Yıl) / Nüfus	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Çekilen Toplam Su Miktarı (Bin M3/Yıl) / Nüfus	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kişi Başı Çekilen Günlük Su Miktarı (Litre/ Kişi-Gün)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Güvenilir Şekilde Yönetilen İçme Suyu Hizmetlerini Kullanan Nüfusun Oranı (%)	TÜİK	2018
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı	TÜİK	2020

Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Atık Bertaraf Yöntemine Göre Belediye Sayısı - Belediye Çöplüğünde Depolama	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Atık Bertaraf Yöntemine Göre Atık Miktar (Ton/Yıl) - Belediye Çöplüğünde Depolama	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kişi Başı Ortalama Belediye Atık Miktarı (Kg/Kişi-Gün)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Atık Hizmeti Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Atık Hizmeti Verilen Belediye Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Toplanan Belediye Atık Miktarı/Nüfus	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Belediyelerde Deşarj Edilen Kişi Başı Günlük Atıksu Miktarı (Litre/Kişi-Gün)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılan Atıksu Miktarı / Nüfus	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Atıksu Arıtma Tesisi Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	100.000 Kişi Başına Düşen Atıksu Arıtma Tesisi Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı(%)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İklim Eylem Planı Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İklim Değişikliği ile ilgili Eğitimlerin Varlığı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Stratejik Planlarda İklim Krizinden Bahsedilme	Belediye Stratejik Planları	2020-2024
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kişi Başına Düşen Ormanlık Alan	Orman Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Ormanlık Alan %	Orman Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Sürekli Sulanan Alanlar (%)	Tarım ve Orman Bakanlığı	2018
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Tohum Üretimi (Ton)	Orman Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Fidan Üretimi (Bin adet)	Orman Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İklim Eylem Planı Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İklim Değişikliği ile ilgili Eğitimlerin Varlığı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Sera Gazı Envanteri Yapmış mı?	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Stratejik Planlarda İklim Krizinden Bahsedilme	Belediye Stratejik Planları	2020-2024
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Orman Yangınlarının Adedi	Orman Genel Müdürlüğü	2021

Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Tohum Üretimi (Ton)	Orman Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Fidan Üretimi (Bin adet)	Orman Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kişi Başına Düşen Ormanlık Alan	Orman Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Ormanlık Alan %	Orman Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Yeşil Şehir Alanları %	Tarım ve Orman Bakanlığı	2018
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kişi Başına Düşen Yeşil Şehir Alanları Miktarı (M ² / Nüfus)	Tarım ve Orman Bakanlığı	2018
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Sürekli Sulanan Alanlar (%)	Tarım ve Orman Bakanlığı	2018
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Sulanmayan Ekilebilir Alanlar %	Tarım ve Orman Bakanlığı	2018
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi (Kwh)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Hane Başına Düşen Doğal Gaz Konut Abone Sayısı	Türkiye Doğalgaz Dağıtıcıları Birliği	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Hane Başı Doğal Gaz Tüketimi (m3)	Türkiye Doğalgaz Dağıtıcıları Birliği	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Doğal Gaz Tüketim Miktarı (Milyon Sm3)	EPDK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Konut Doğalgaz Satışı (Milyon Sm3)	EPDK	2020
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Hanehalkı Başına Düşen Elektrik Tüketimi-Mesken	EPDK	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kişi Başına Düşen Elektrik Tüketimi-Mesken	EPDK	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Hanehalkı Başına Düşen Elektrik Tüketimi- Aydınlatma	EPDK	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Kişi Başına Düşen Elektrik Tüketimi-Aydınlatma	EPDK	2021
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Yenilenebilir Enerji Tesisi Varlığı	EPDK	2022
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	RES Varlığı	EPDK	2022
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	HES Varlığı	EPDK	2022
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	GES Varlığı (Lisanslı)	EPDK	2022
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	GES Varlığı (Lisanslı+Lisanssız)	EPDK	2022
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	JES Varlığı	EPDK	2022
Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	Biyokütle Santrali Varlığı	EPDK	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Konut Satış Sayısı-İlk Satış /Nüfus	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Konut Satış Sayısı-İkinci El Satış /Nüfus	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Yapı Kullanma İzin Belgesine Göre Daire Sayısı /Hanehalkı Sayısı	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kişi Başına Düşen Yapı kullanma İzin Belgesine Göre Alan	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Yapı Ruhsatına Göre Daire Sayısı /Hanehalkı Sayısı	TÜİK	2021

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kişi Başına Düşen Yapı Ruhsatına Göre Alan	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Metro, Hafif Metro, Tramvay Hattı Varlığı	Google Maps ve Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Ulaşım Çeşitliliği	Google Maps ve Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediye Web Sitesinde Faaliyet Raporuna Erişim	Belediye Web Sitesi	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediye Web Sitesinde Stratejik Plana Erişim	Belediye Web Sitesi	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediye Faaliyet Raporunda Bütçe Göstergelerinin Paylaşımı	Belediye Faaliyet Raporu	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediye Faaliyet Raporunda Performans Tablolarının Paylaşımı	Belediye Faaliyet Raporu	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediye Web Sitesinde Başkana Mesaj İletme Olanağı	Belediye Web Sitesi	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediyede Çağrı Merkezi Sisteminin Varlığı	Belediye Web Sitesi	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediye Web Sitesine Farklı Dillerde Erişim	Belediye Web Sitesi	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	E-belediye Uygulaması Varlığı	Belediye Web Sitesi	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediyede Mobil Uygulama Varlığı	Belediye Web Sitesi	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediyenin Facebook Hesabının Varlığı	Belediye Web Sitesi	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediyenin Instagram Hesabının Varlığı	Belediye Web Sitesi	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediyenin Youtube Hesabının Varlığı	Belediye Web Sitesi	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediyenin Twitter Hesabının Varlığı	Belediye Web Sitesi	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sürekli Şehir Yapısı (%)	Tarım ve Orman Bakanlığı	2018
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kent Konseyinde Kadın Meclisi Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kent Konseyinde Engelli Meclisi Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kent Konseyinde Gençlik Meclisi Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kent Konseyinde Çocuk Meclisi Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Katılma Oranı	YSK	2018
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Yerel Seçimlere Katılma Oranı	YSK	2019
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	STK'lar ile İş Birliği İçerisinde Yürütülen Proje Sayısı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Özel Müze Sayısı	Kültür ve Turizm Bakanlığı	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kültür ve Turizm Bakanlığı'na Bağlı Müze Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sosyal ve Kültürel Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Müdahale Edilen Olay Sayısı	AFAD	2019
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Müdahalede Görev Alan Araçların Oranı (%)	AFAD	2019

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Müdahalede Görev Alan Personellerin Oranı (%)	AFAD	2019
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Gönderilen Acil Yardım Ödenekleri (milyon TL)	AFAD	2019
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Altyapı Hasarları için Gönderilen Ödenek (milyon TL)	AFAD	2019
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Heyelan/Kaya Düşmesi Olay Sayısı	AFAD	2019
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sel/Su Baskını Olay Sayısı	AFAD	2019
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Afetlere Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Göçük Altında Kalma Sonucu Oluşan Ölümler /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kişi Başı Ortalama Belediye Atık Miktarı (Kg/Kişi-Gün)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Atık Hizmeti Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Atık Hizmeti Verilen Belediye Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Toplanan Belediye Atık Miktarı/Nüfus	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediyelerde Deşarj Edilen Kişi Başı Günlük Atıksu Miktarı (Litre/Kişi-Gün)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılan Atıksu Miktarı / Nüfus	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Atıksu Arıtma Tesisi Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	100.000 kişi başına düşen atıksu arıtma tesisi sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Sayısı	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Düzenli olarak toplanan ve uygun nihai işlem uygulanan belediye atıklarının toplam belediye atık miktarına oranı	TÜİK	2018
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Hane Başı Karbon Salımı Tasarrufu (kg)	Türkiye Doğalgaz Dağıtıcıları Birliği	2019
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	PM10 Ortalama (ug/m3)	ÇŞİDB	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	PM2.5 Ortalama (ug/m3)	ÇŞİDB	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	SO2 Ortalama (ug/m3)	ÇŞİDB	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	NO2 Ortalama (ug/m3)	ÇŞİDB	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	O3 Ortalama (ug/m3)	ÇŞİDB	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	CO Ortalama (ug/m3)	ÇŞİDB	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kamu Kullanımına Tamamen Açık, Yapılaşmış Alanların Şehirlerdeki Ortalama Payı	TÜİK	2019

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Engelsiz Yaşam Merkezi Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Engelli Park Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Çocuk Parkı Sayısı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Vücut Dokunulmazlığına Karşı İşlenen Suçlar / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Cinsel Saldırı /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Cinsel İstismar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Cinsel Taciz /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Ulaşım Koordinasyon Merkezi Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Afet Koordinasyon Merkezi Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	TOKİ - Proje Sayısı	TOKİ	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	TOKİ - Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi Sayısı	TOKİ	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	TOKİ - Alt Gelir Grubu Konut Sayısı	TOKİ	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	TOKİ - Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi Konut Sayısı	TOKİ	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Çocuk Bağımlılık Oranı (%)	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Çocuk Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%)	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Nüfus Yoğunluğu (Kilometrekareye Düşen Kişi Sayısı)	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Toplam Yaş Bağımlılık Oranı (%)	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Yıllık Nüfus Artış Hızı (binde)	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Net göç hızı (binde)	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	10.000 Kişiye Düşen Vakıf Sayısı	Vakıflar Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	10.000 Kişiye Düşen Faal Dernek Sayısı	Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Opera Varlığı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	AVM Sayısı	Web Taraması	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kişi Başına Düşen Çevre Koruma Hizmetleri Bütçe Harcaması (Çevre Koruma Hizmetleri Bütçe Harcamaları/Nüfus)	Muhasebat Genel Müdürlüğü	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Halk Kütüphanelerinden Bin Kişi Başına Yararlanma Sayısı	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kişi Başına Düşen Halk Kütüphanelerindeki Kitap Sayısı	TÜİK	2020

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Halk Kütüphaneleri Kullanıcı Sayısı / Toplam	TÜİK	2020
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Tiyatro Eser Sayısı/ Toplam	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Tiyatro Seyirci Sayısı/ Nüfus	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Tiyatro Koltuk Sayısı/ Nüfus	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sinema Film Sayısı/ Toplam	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sinema Seyirci Sayısı/ Nüfus	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sinema Koltuk Sayısı/ Nüfus	TÜİK	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Faaliyet Raporlarındaki Veri Zenginliği	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Belediye Stratejik Planlarında Gelir Kırılımları Varlığı	Belediye Stratejik Planları	2020-2024
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	S1. Bir araştırma için belediyenizde bulunan aktif yeşil alan toplamını öğrenmeye ihtiyacım var	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	S4. Çöpler doğru düğüst toplanmıyor. Nereye başvurmalıyım?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	S5. Sokak lambaları yanmıyor kimle görüşmeliyim?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	S6. Böcek ilaçlama için nereye başvurmalıyım?	Belediye Çağrı Merkezleri	2022
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sokak Hayvanlarına Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Çevreye Yönelik Hizmetlerin Çeşitliliği ve Kalite Puanı	Belediye Faaliyet Raporları	2021
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadın-İşçi Sayısı /Toplam	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadın-Sendikalı İşçi /Toplam	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadın Sendikalaşma Oranı / Erkek Sendikalaşma Oranı (%)	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Yerel Eşitlik Eylem Planı Varlığı	Web Taraması	2022
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Polis Kaydı- Öldürülen Kadın	Polis Akademisi	2018
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Jandarma Kaydı- Öldürülen Kadın	Polis Akademisi	2018
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Öldürülen Kadın	Anıt Sayaç	2019
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar / Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Cinsel saldırı /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Cinsel istismar /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Cinsel Taciz /Nüfus	Adalet Bakanlığı	2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Ortalama ilk Evlenme Yaşı-Kadın	TÜİK	2021
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Akraba Evliliği Oranı (%)	TÜİK	2021
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kız çocuk evlenmelerinin toplam evlenmeler içindeki oranı (%)	TÜİK	2021
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Belediye Meclis Üyesi Kadın Sayısı/Toplam	Belediye verileri	2019-2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Belediye Başkan Yardımcısı Kadın Sayısı / Toplam	Belediye verileri	2019-2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Belediyede Kadın Müdür Sayısı /Toplam	Belediye verileri	2019-2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Belediye Toplam Kadın Çalışan Sayısı/Toplam	Belediye verileri	2019-2020

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadın Muhtar Sayısı /Toplam	SGK	2020
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	TBMM'deki Kadın Sandalye Oranı	TÜİK	2018
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadın Danışma Merkezi Varlığı	Web Taraması	2022
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadın Sığınma Evi Varlığı	Web Taraması	2022
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadın Dayanışma Hattı Varlığı	Web Taraması	2022
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadın Spor Merkezi Varlığı	Web Taraması	2022

EK 2: İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ – BÜYÜKŞEHİRLER ENDEKS SONUÇLARI

	Eğitsizliklerin Azaltılması	Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Nitelikli Eğitim	Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Güvenli Şehir	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	İGE/SKA- Büyükşehirlere
Ortalama	47,72	53,49	43,05	39,31	46,50	46,06	57,32	73,28	59,56	49,76
Maksimum	63,70	70,15	60,69	60,31	80,42	63,97	65,90	81,57	74,96	62,43
Minimum	40,17	41,31	21,78	24,08	25,70	22,16	47,84	58,71	46,32	38,72
İSTANBUL	63,70	70,15	60,69	59,72	80,42	45,34	64,76	63,24	69,80	62,43
ANKARA	57,19	61,67	52,12	45,18	54,76	63,97	65,90	72,06	69,97	58,99
ANTALYA	49,77	58,73	48,58	60,31	45,25	48,60	64,24	81,26	74,17	57,48
ESKİŞEHİR	50,49	60,27	46,36	41,97	48,15	63,89	62,91	76,50	70,87	56,57
İZMİR	49,24	61,06	56,27	44,77	69,69	53,76	57,78	60,56	68,53	55,94
MUĞLA	40,22	53,03	55,52	53,87	39,80	59,18	54,92	70,97	68,92	54,28
KOCAELİ	49,59	59,01	50,96	40,45	70,82	46,82	57,48	81,23	62,61	54,22
DENİZLİ	46,19	56,32	47,88	39,74	44,50	57,85	55,79	74,11	74,96	53,20
BALIKESİR	48,89	56,38	47,39	43,76	57,00	55,77	47,84	81,05	50,99	52,90
BURSA	46,62	60,24	47,69	42,61	66,14	43,85	58,35	58,71	56,37	51,80
SAMSUN	50,67	51,25	41,41	37,75	51,99	54,60	60,91	71,14	64,62	51,65
KONYA	54,80	57,53	51,32	36,86	52,68	44,09	59,57	77,28	53,37	51,59
TRABZON	43,83	51,62	43,70	40,23	32,55	59,14	58,74	76,08	63,18	50,97
AYDIN	41,57	52,76	43,73	44,84	37,56	56,14	52,98	74,77	62,05	50,88
MERSİN	53,14	53,77	44,04	39,55	41,88	48,92	52,72	74,59	63,21	50,51
SAKARYA	46,37	52,40	44,02	37,62	47,37	47,26	55,47	80,34	54,81	49,39
ORDU	47,95	52,88	33,47	36,08	39,07	54,05	54,22	74,60	54,66	48,73
TEKİRDAĞ	42,17	52,44	35,39	40,63	56,33	40,42	58,33	75,43	59,58	48,62
ERZURUM	43,42	53,09	44,36	37,93	32,83	51,78	59,39	69,96	49,92	48,50
ADANA	47,06	53,52	38,83	34,81	48,32	37,11	60,15	76,81	60,97	47,77
KAYSERİ	44,16	53,59	38,25	35,77	51,65	40,72	55,51	69,97	46,32	46,69
MALATYA	40,17	51,73	36,00	34,82	30,96	53,22	60,74	58,71	53,95	46,57
GAZİANTEP	47,49	54,40	43,73	35,40	51,47	25,16	59,88	68,25	55,51	45,74
MANİSA	44,68	46,59	41,80	37,78	31,82	43,25	51,37	75,69	47,34	45,13
HATAY	42,06	48,18	40,94	30,64	44,60	32,81	59,41	76,27	55,31	44,22
KAHRAMAN MARAŞ	44,86	45,43	41,88	30,14	44,94	31,86	56,69	81,57	50,41	43,62
VAN	48,96	43,89	31,67	30,69	30,78	37,29	52,10	69,44	59,85	42,49
DİYARBAKIR	45,51	46,18	32,08	29,35	25,70	30,09	57,41	79,27	64,65	42,14
ŞANLIURFA	54,91	45,17	29,70	32,04	39,76	22,16	52,23	70,83	48,17	40,93
MARDİN	45,79	41,31	21,78	24,08	26,32	32,84	51,95	77,60	51,84	38,72

EK 3: İNSANİ GELİŞME VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ENDEKSİ – İLLER ENDEKS SONUÇLARI

	Eğitsizliklerin Azaltılması	Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Nitelikli Eğitim	Sağlık ve Kaliteli Yaşam	Güvenli Şehir	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	İGE/İSKA-İller
Ortalama	47,22	48,24	36,99	39,72	36,45	50,79	53,77	77,77	51,57	47,94
Maksimum	59,50	62,04	53,43	55,80	55,35	66,75	64,73	88,30	71,13	59,24
Minimum	34,31	33,03	15,61	23,22	17,44	29,32	45,52	58,90	34,87	36,49
ÇANAKKALE	56,80	57,06	53,43	55,80	54,07	65,43	55,10	79,58	62,41	59,24
EDİRNE	55,92	54,67	42,68	51,39	48,73	63,99	62,40	83,96	61,87	57,51
ISPARTA	46,61	54,65	47,98	45,84	46,36	64,36	64,73	78,01	55,86	55,27
YALOVA	47,55	59,23	49,48	51,60	51,62	48,80	59,24	82,01	64,10	55,24
SİVAS	53,16	59,48	52,09	37,72	55,35	59,44	55,98	83,03	50,22	54,56
NEVŞEHİR	53,11	56,45	36,42	53,30	43,93	56,44	50,44	78,03	60,35	54,16
AFYONKARAHİSAR	58,34	62,04	51,65	50,12	31,90	48,28	53,81	76,09	49,38	53,57
BOLU	49,47	53,49	42,34	50,41	32,34	54,47	62,14	81,66	63,42	53,55
KÜTAHYA	59,50	55,60	38,50	40,71	46,24	56,63	53,07	83,05	55,10	53,03
DÜZCE	51,85	53,15	40,08	40,42	48,45	55,09	53,43	75,33	71,13	52,24
UŞAK	53,92	53,78	31,61	43,58	49,41	50,01	56,72	81,88	59,67	51,79
KIRKLARELİ	44,61	50,85	46,58	46,55	45,42	51,18	51,07	84,36	61,91	51,46
ELAZIĞ	50,96	54,39	41,01	36,57	51,74	51,71	60,75	71,44	50,57	50,66
AMASYA	51,43	48,93	39,12	41,61	36,04	56,39	49,77	85,45	61,83	50,62
ERZİNCAN	48,29	51,59	35,98	40,97	31,80	61,59	54,37	84,21	45,94	50,44
KASTAMONU	46,37	47,74	40,15	47,49	46,86	56,36	48,18	76,40	51,15	50,39
GİRESUN	53,38	50,21	27,30	41,17	49,61	50,08	55,90	78,73	62,23	50,26
ÇORUM	54,51	57,93	40,83	40,68	33,59	51,36	48,66	80,45	46,95	50,20
TOKAT	54,96	50,82	40,93	42,43	38,66	46,26	56,81	80,74	54,45	50,06
BURDUR	44,63	48,06	41,14	44,76	32,13	61,87	48,44	78,46	49,14	49,76
KARABÜK	44,82	50,39	43,93	41,04	34,26	57,24	54,44	82,34	44,46	49,64
RİZE	44,49	47,15	36,97	41,72	39,57	61,01	54,96	71,42	53,59	49,62
TUNCELİ	44,66	42,38	29,13	42,84	30,29	66,75	55,31	73,41	61,59	49,39
ADIYAMAN	49,34	51,91	38,25	35,48	41,21	47,40	56,16	81,86	49,94	48,30
KARAMAN	46,41	49,08	40,94	35,82	35,79	50,70	54,85	77,01	61,70	48,18
BİLECİK	42,96	46,01	34,95	40,66	43,67	48,76	55,28	87,05	53,17	48,06
KIRŞEHİR	45,65	51,53	36,91	37,29	28,40	52,09	53,36	87,48	47,84	47,89
ZONGULDAK	48,92	48,14	42,71	37,28	51,94	56,38	52,28	58,90	34,87	47,82
SİNOP	39,51	45,27	36,22	46,21	37,85	56,28	52,19	70,43	43,37	47,61
NİÇDE	47,93	49,35	36,35	38,22	37,06	46,91	50,73	81,32	53,19	47,29

ARTVİN	41,34	39,52	30,96	42,87	25,47	61,67	52,70	88,30	45,24	47,09
KIRIKKALE	43,92	44,97	40,42	37,06	30,40	56,84	54,54	76,80	38,40	46,58
ÇANKIRI	43,76	45,17	40,13	43,40	36,01	49,81	45,52	74,10	47,93	46,43
AKSARAY	48,22	48,94	32,53	37,58	34,36	44,90	52,46	77,53	53,33	46,29
YOZGAT	43,33	50,52	45,34	37,22	31,19	47,19	54,41	74,89	38,48	46,18
BARTIN	44,85	43,85	34,61	40,50	26,43	52,33	45,85	80,19	54,37	45,94
KARS	42,21	40,19	35,65	40,52	45,48	47,59	54,49	67,02	54,60	45,69
OSMANİYE	42,38	45,84	35,83	34,30	37,36	41,38	56,70	81,17	41,90	44,30
BİNGÖL	49,97	44,22	26,47	32,15	31,97	48,43	53,42	80,99	41,85	44,28
BATMAN	46,20	49,67	27,22	28,21	40,92	38,71	60,43	78,42	50,69	44,24
KİLİS	41,39	49,70	39,01	40,93	21,99	38,55	53,47	67,42	43,58	43,70
BİTLİS	48,74	46,08	33,71	27,50	25,39	41,90	54,51	82,60	47,11	43,10
GÜMÜŞHANE	45,57	40,15	30,27	36,73	20,00	45,25	49,77	84,03	47,08	42,91
BAYBURT	37,70	40,72	31,64	35,30	17,44	50,97	51,51	73,20	52,11	42,60
ARDAHAN	34,31	39,05	30,98	41,49	17,82	53,99	47,21	59,91	46,97	42,00
MUŞ	50,23	42,96	27,04	28,73	28,31	36,37	55,32	77,99	43,64	41,32
SIİRT	41,73	41,91	31,17	24,40	29,71	35,06	55,78	79,07	55,91	40,43
İÇDİR	42,27	33,03	21,25	34,46	23,27	46,56	50,86	63,41	44,60	39,40
ŞIRNAK	44,32	42,21	33,10	23,22	34,30	29,32	53,26	75,87	50,70	39,28
AĞRI	40,91	36,53	27,85	32,05	23,49	35,58	47,96	78,82	45,81	38,76
HAKKARİ	44,63	33,46	15,61	27,36	23,35	34,57	51,39	70,55	44,34	36,49

- (2021). Adalet İstatistikleri 2020. T.C. Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Ankara. Retrieved from https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1692021162011adalet_ist-2020.pdf
- (2021). Adana Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/yillikfaaliyetraporlari_v/files/2021y%C4%B1l%C4%B1_son_faaliyet_raporu.pdf
- (2021). Adıyaman Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from http://www.adiyaman.bel.tr/Filesd/Faaliyet_Raporlari/2021.pdf
- (2020). Afet İstatistikleri. T.C. İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara. Retrieved from https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Kurumsal-Raporlar/Afet_Istatistikleri_2020_web.pdf
- (2021). Afyonkarahisar Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.afyon.bel.tr/upload/tr/dosya/dokumanyonetimi/670/2021-Faaliyet-Raporu_13042022103123-2.pdf
- (2021). Aksaray Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.aksaray.bel.tr/PdfSayfa.aspx?id=77>
- (2021). Amasya Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://amasya.bel.tr/uploads/strateji/t-c-amasya-belediyesi-2021-yili-idari-faaliyet-raporu.pdf>
- (2021). Ankara Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.ankara.bel.tr/files/2022/04/20/82a847b1e04a4e9f7d6b48d7e8ff52db.pdf>
- (2021). Antalya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/2021-YILI-FAALİYET-RAPORU-WEB.pdf>
- (2022). Ar-Ge Merkezleri İstatistikleri. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ar-Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü. Retrieved from <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/istatistiki-bilgiler/mi0203011502>
- (2021). Artvin Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://artvin.bel.tr/FaaliyetRaporDetay.aspx?61&2021%20Faaliyet%20Raporu>
- (2021). Aydın Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://aydin.bel.tr/Content/files/Faaliyet_Raporlari/2021_FAALİYET_RAPORU.pdf
- Avukat Sayıları. (2021). Retrieved from Türkiye Barolar Birliği: <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/2021-avukat-sayilari-31122021-82273>
- (2021). Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://cmsapi.balikesir.bel.tr/Media/Dokumanlar/Faaliyet-Rapor/BBB%20Faaliyet%20Raporu%202021.pdf>

Banka ve Sektör Bilgileri. (2021). Retrieved from Türkiye Bankalar Birliği: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

(2021). Bartın Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://bartin.bel.tr/uploads/f5c7f128-0ecb-4b0f-b779-6cfd81965753_BARTIN%20BELED%C4%B0YES%C4%B0%202021%20YILI%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf

(2021). Batman Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.batman.bel.tr/Uploads/yuklemeler/KURUMSAL/FaaliyetRaporlari/2021_FAALIYET_RAPORU.pdf

(2021). Bilecik Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.bilecik.bel.tr/sources/upload/faaliyetraporlari/Faaliyet_Raporu_2021.pdf

Bilgi Merkezi - Yıllık İl İstatistikleri. (2021). Retrieved from Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu: <https://www.btk.gov.tr/yillik-il-istatistikleri>

Bilgi Erişim Müdürlüğü. (2021). Retrieved from Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği: <https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>

(2021). Bingöl Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.bingol.bel.tr/storage/uploads/documents/faaliyet-raporlari/2021_faaliyet_raporu.pdf

(2021). Bitlis Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://bitlis.bel.tr/wp-content/uploads/2022/05/2021-FAALIYET-RAPORU.pdf>

(2021). Bolu Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.bolu.bel.tr/EKitap/FaaliyetRaporu-2021/FaaliyetRaporu-2021.html>

BORA BAŞARA, D., SOYTUTAN ÇAĞLAR, İ., AYGÜN, A., ÖZDEMİR, T., KULALI, B., YENTÜR, G., . . . ÜNAL, G. (2022). Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2020. T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, Ankara. Retrieved from <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/43399,siy2020-tur-26052022pdf.pdf?0>

(2021). Burdur Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.burdur.bel.tr/2021-yili-faaliyet-raporu/>

(2021). Bursa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/6ryq3kv6q7wgsgw.pdf>

COVID-19 Aşısı Bilgilendirme Platformu. (2022). Retrieved from T.C. Sağlık Bakanlığı: <https://covid19asi.saglik.gov.tr/>

Çalışma Hayatı İstatistikleri. (2020). Retrieved from T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı: <https://www.csgb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-hayati-istatistikleri-kitabi/>

(2021). Çanakkale Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.canakkale.bel.tr/file/449/2yNS0fpST9GR_ob1mdqSyjSnLCzIkeYN.pdf

(2021). Çorum Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from http://95.0.0.91/download/corum_belediyesi/2021_faaliyet_raporu.pdf

(2021). Denizli Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www2.denizli.bel.tr/userfiles/file/2021_Faaliyet_Raporu.pdf

Derneklere İlişkin İstatistikler. (2021). Retrieved from T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü: <https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-ve-faaliyet-alanlarına-gore-dernekler>

(2021). Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü - 2020 Faaliyet Raporu. Devlet Hava Meydanları İşletmesi, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara. Retrieved from https://www.dhmi.gov.tr/Lists/FaaliyetRaporlari/Attachments/21/DHMI_2020_Faaliyet_Raporu.pdf

(2021). Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.diyarbakir.bel.tr/kurumsal/faaliyet-raporlari.html>

(2021). Doğal Gaz Dağıtım Sektörü Raporu. Türkiye Doğal Gaz Dağıtıcıları Birliği. Retrieved from https://www.gazbir.org.tr/uploads/page/2021_Yili_Dogal_Gaz_Sektooru_Raporu.pdf

(2022). Doktor Takvimi: <https://www.dokortakvimi.com/>

(2021). Düzce Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://duzce.bel.tr/zl_site/dosya/icerik/8873/7213-duzce-belediyesi-2021-yili-faaliyet-raporu.pdf

(2021). Edirne Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.edirne.bel.tr/uploads/files/shares/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU/629db95aa238a.pdf>

(2021). Elazığ Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.elazig.bel.tr/dosya/yayin/dosyalar/2021-faaliyet-raporu_1657365669_qUQaFH.pdf

(2021). Erzincan Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.erzincan.bel.tr/faaliyet-raporlari/2021-yili-faaliyet-raporu/8>

(2021). Erzurum Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.erzurum.bel.tr/DOSYA/29.4.2022-16-48-132021-FAALIYET-RAPORU.pdf>

(2021). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.eskisehir.bel.tr/dosyalar/faaliyet_raporlari/2021.pdf

FinTürk-Coğrafi Dağılımı. (2021). Retrieved from Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu: <https://www.bddk.org.tr/bultenfinturk>

(2021). Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.gaziantep.bel.tr/uploads/2022/04/2021-faaliyet-kitabi-baski-hali.pdf>

(2021). Giresun Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://giresun.bel.tr/faaliyetraporu/giresun_belediyesi_2021_faaliyet_raporu.docx

Gösterge Uygulaması. (2021). Retrieved from TÜİK: <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>

Güncel Seçim İstatistikleri. (2018 / 2019). Retrieved from T.C. Yüksek Seçim Kurulu: <https://www.ysk.gov.tr/tr/istatistik/5644>

(1998). Hair, F.J, vd.; Multivariate Data Analysis, Fifth Edition, Prentice-Hall International Inc.

(2021). Hakkari Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://giresun.bel.tr/faaliyetraporu/giresun_belediyesi_2021_faaliyet_raporu.docx

(2021). Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://api.hatay.bel.tr/storage/gallery-media/April2022/qwYqjCh2gMyfR4Oi6pLY.pdf>

Hava Kalitesi Bülteni - Yıllık 2021. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, Ankara. Retrieved from <https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/bulten-yillik-2021-20220311092543.pdf>

(2021). Isparta Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://isparta.bel.tr/kurumlar/isparta.bel.tr/Raporlar-Tablolar/Faaliyet-Raporu/2021faaliyetraporu.pdf>

(2021). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://ibb.istanbul/BBIImages/Slider/Image/2021-faaliyet-raporu.pdf>

İstatistik Veri Portalı. (2021). Retrieved from TÜİK: <https://data.tuik.gov.tr/>

İstatistikler. (2022). Retrieved from Gelir İdaresi Başkanlığı: <https://www.gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/istatistikler>

İstatistik Yıllıkları. (2021). Retrieved from İŞKUR: <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/>

(2021). İzmir Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/43_29042022_120114_29042022111147186_1.pdf.pdf

(2021). Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://kahramanmaras.bel.tr/kurumsal/faaliyet-raporlari/2021-yili-faaliyet-raporu>

(2021). Karabük Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.karabuk.bel.tr/images/faaliyetraporlari/01012021-31122021-faaliyetraporu.pdf>

(2021). Karaman Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://firebasestorage.googleapis.com/v0/b/demo1-e1dc2.appspot.com/o/karaman.zeplinx.com1614716174643%2FRaporlar%2F1650019912171%2F1650019912176?alt=media&token=8b0c9b3f-e2f6-4c57-a5a4-f56de86b709a>

(2021). Kastamonu Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.kastamonu.bel.tr/v2/wp-content/uploads/2022/04/2021-Faaliyet-Raporu.pdf>

- (2021). Kayseri Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/faaliyet_raporu_2021.pdf
- (1996). Ketchen, D. J., & Shook, C. L. The application of cluster analysis in strategic management research: an analysis and critique. Strategic management journal, 17(6), 441-458.
- (2021). Kilis Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from http://www.kilis.bel.tr/ext_dosyalar/2021_YILI_%20FAALIYET_RAPORU.pdf
- (2021). Kırıkkale Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/KTxkO+2021_FR.pdf
- (2021). Kırşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.kirsehir.bel.tr/storage/files/Zbtg0obnj6doSRFeuVEEcZOedtSeAOr2JqJUlpNx.pdf>
- (2021). Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.kocaeli.bel.tr/webfiles/userfiles/files/birimler/mali-hizmetler-dairesi-baskanligi/2021%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>
- (2021). Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.konya.bel.tr/dosyalar/2021FaaliyetRaporu.pdf>
- (2021). Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.kutahya.bel.tr/pdf/2021_FAALIYET_RAPORU.pdf
- Lojistik Merkezler. (2022). Retrieved from TCDD: <https://www.tcdd.gov.tr/kurumsal/lojistik-merkezler>
- (2021). Malatya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.malatya.bel.tr/wp-content/uploads/2022/05/2021-Faaliyet-Raporu-Web.pdf>
- (2021). Manisa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://manisa.bel.tr/upload/teskilat/dosya/73e99a16973d4f91898a5d71b30af229.pdf>
- (2021). Mardin Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from http://www.mardin.bel.tr/kurumlar/mardin.bel.tr/2021/Mali-Hizmetler/2021-Taslak-Faaliyet_-Yeni.pdf
- (2020-2021). MEB İstatistikleri Örgün Eğitim. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Retrieved from http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri_organ_egitim_2020_2021.pdf
- Merkezi Dağıtım Sistemi. (2021). Retrieved from TÜİK: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>
- (2021). Merkezi Yönetim Bütçe İstatistikleri. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı , Muhasebat Genel Müdürlüğü. Retrieved from <https://muhasabat.hmb.gov.tr/iller-itibariyle-merkezi-yonetim-butce-istatistikleri-2004-2019>

(2021). Mersin Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.mersin.bel.tr/upload/dokumanlar/MBB%202021%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>

(2021). Muğla Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.mugla.bel.tr/uploads/sayfatr/mali_hizmetler/29.04.2022_mugla_2021_yili_faaliyet_raporu.pdf

(2021). Muş Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <http://www.mus.bel.tr/faaliyet-raporlari>

Müzecilik Faaliyetleri - Özel Müzeler. (2022). Retrieved from T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43980/ozel-muzeler.html>

(2021). Nevşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://nevsehir.bel.tr/images/dosyalar/faaliyetraporu_2021.pdf

(2021). Niğde Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.docdroid.net/KnWsc1p/nigde-belediyesi-2021-faaliyet-raporu-baski-pdf>

(2021). Ordu Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://ordu.bel.tr/uploads/f87c17c6-dd11-4110-87c3-483b23796c25_OBB2021FAALİYETRAPORU.pdf

Ormancılık İstatistikleri. (2021). Retrieved from T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü: <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler>

OSBÜK - Sayılarla OSB'ler. Retrieved from Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu: <https://osbuk.org/view/sayilarlaosb/osbliste.php>

(2021). Osmaniye Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://osmaniye-bld.gov.tr/wp-content/uploads/2022/05/2021-YILI-FAAL%C4%B0YET-RAPORU.pdf>

Patent Başvuru İstatistikleri. (2021). Retrieved from Türk Patent ve Marka Kurumu: <https://www.turkpatent.gov.tr/patent-istatistik>

(2021). Sakarya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.sakarya.bel.tr/uploads/stratejik/MfnmvWMSHL.pdf>

SGK İstatistik Yıllıkları. (2020). Retrieved from Sosyal Güvenlik Kurumu: <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4/>

(2021). Samsun Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://samsun.bel.tr/uploads/dokumanlar/7eee8369de111571fc244642534d827b626.pdf>

(2021). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı - 2021 Yılı Faaliyet Raporu. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. Retrieved from <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/faaliyet-raporlari/mu2802011616>

(2021). Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.sanlıurfa.bel.tr/files/1/2021_faaliyet_raporu.pdf

- (2021). Sinop Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://dosya.sinop.bel.tr/dosyaarsivi/Sinop_Belediyesi_-_2021__FAALYYET_RAPORU.pdf
- (2021). Şırnak Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <http://www.sirnak.bel.tr/3d-flip-book/2021-yili-faaliyet-raporu/>
- (2021). Sivas Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.sivas.bel.tr/Files/PDF/2021_FR%20.pdf
- (2021). Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.tekirdag.bel.tr/content/WebSource/file/faaliyet_raporu/2021_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf
- Tesis İstatistikleri. (2021). Retrieved from T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201131/tesis-istatistikleri.html>
- (2018). T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı: <https://corineCBS.tarimorman.gov.tr/>
- (2021). Tokat Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://tokatgelisiyor.com/index.php/pdfviewer/2021-yili-faaliyet-raporu/>
- TOKİ - İllere Göre Projeler. Retrieved from TOKİ: <https://a.toki.gov.tr/illere-gore-projeler>
- (2021). Trabzon Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from https://www.trabzon.bel.tr/2021_FALIYET_RAPORU/mobile/index.html
- (2021). Uşak Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.usak.bel.tr/dosya/files/faaliyetraporlari/2021faaliyetraporu.pdf>
- (2021). Van Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://van.bel.tr/Strateji.html>
- Vakıf İstatistikleri. (2021). Retrieved from T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü: <https://www.vgm.gov.tr/vakif-islemleri/vakif-istatistikleri/yeni-vakiflar>
- (2021). Yalova Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://yalova.bel.tr/faaliyet-raporlari/2021-yili-faaliyet-raporu/6>
- Yıllık Sektör Raporu - 2021. Retrieved from T.C. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu: <https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-24/yillik-sektor-raporu>
- (2021). Yozgat Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.yozgat.bel.tr/kurumlar/yozgat.bel.tr/haberlerYeni/2021-FALIYET-RAPORU/2021-faaliyet-raporu-Genel-Belediye.pdf>
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2021). Retrieved from Yükseköğretim Kurulu: <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- (2021). Zonguldak Belediyesi Faaliyet Raporu. Retrieved from <https://www.zonguldak.bel.tr/images/ZonguldakBelediyesi2021yilFaaliyetRaporu.pdf>